

MEMORIA

revista gândirii arestate

Editată de **FUNDAȚIA CULTURALĂ MEMORIA**
sub egida Uniunii Scriitorilor din România
Fondator **BANU RĂDULESCU**

Calea Victoriei 133 - București 1 - 010071 - România Telefon/ Fax: (40) 21/212.97.72
<http://bic.romlit.ro/memoria.htm>; E-mail: memoria@k.ro

Nr. **43** (2/2003)

COLEGIUL DE REDACȚIE

ANA BLANDIANA
MIRCEA CARP
GHEORGHE DEREVENCU
MIRCEA DINESCU
ȘTEFAN AUG. DOINAS
ION DRESCAN
MICAELA GHÎTESCU

SERGIU GROSSU
ION IOANID
ADRIAN MARINO
ALEXANDRU PALEOLOGU
ROMULUS RUSAN
ION ȚURCANU
ION VIANU

Ilustrăm acest număr al revistei cu reproduceri din operele sculptorilor Theodor Zamfirescu și Radu Gabriel Zamfirescu, cărora le mulțumim pentru generozitate.

Theodor Zamfirescu

Sculptor și medalist. Născut în București la 29 mai 1942. Absolvent al Academiei Forțelor Terestre, Facultatea de Geniu, Sibiu 1965 (a treia generație de ofițeri de geniu din familie). Absolvent al Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, Facultatea de Arte Plastice, București 1981.

Activează în cadrul Studioului de Arte Plastice al Armatei din anul 1976 și până în prezent. Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România și al Federației Internaționale a Medaliei, Paris.

Lucrări de artă monumentală:

Monumentul „Mircea cel Bătrân” – Ploiești; Monumentul „Eroii Artileriști” – București; Monumentul „Eroii Artileriei Antiaeriene” – Cernica; Relief „Artileriști” – Ploiești; „Altar comemorativ” pentru eroii militari, victime ale revoluției din 1989, în București și alte trei localități din țară.

Busturi monumentale instalate în spații publice:

Amiral Murgescu – Brăila; General Dr. Carol Davilla – Galați; General Traian Moșoiu – Oradea; Mareșal Constantin Prezan – Mărășești; General Henri Cihoschi – Mărășești; Căpitanul Ignat – Mărășești; Episcop Iustinian Teculescu – Covasna; General Dr. Scarlat Longhin – București; Mihai Viteazul – Brețcu – Sf. Gheorghe; Monumentul funerar al pictorului Gheorghe M. Tattarescu – București.

Plăci comemorative – București:

Nicolae Iorga, Liviu Rebreanu, Ion Barbu, George Vraca, Octavian Goga, Radu Gyr, Cezar Petrescu, Henri Catargi, Vladimir Streinu, Ion Lăncrănjan, Marin Preda, Zaharia Stancu, Corneliu Coposu.

Lucrări de medalistică:

„Centenarul Independenței de Stat a României” 1977, în colaborare cu sculptorul și medalistul Haralambie (Haș) Ionescu; „Societatea Numismatică Română – 75 de ani”, în colaborare cu medalistul C. Dumitrescu; „Spitalul Militar Central – 150 de ani”; „Primul cosmonaut român”; „Statul dac centralizat și independent”; „Geții...”; „Centenar Theodor Aman”; „Centenar Gheorghe M. Tattarescu”; „Bicentenar Carol Wahlstein”; „Centenar Tristan Tzara”; „Dinu Lipatti”; „Mănăstirea Neamț – 500 de ani”; „Eroul necunoscut – 80 de ani”.

Expoziții și alte manifestări de specialitate:

Participări numeroase la expoziții de grup și colective în țară și străinătate; Expoziție personală 1990 – Galerile de Artă ale Municipiului București; Tabere și Congrese Internaționale.

Lucrări în muzee:

Muzeul Național de Istorie București; Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București; Muzeul Militar Național; Muzeul de Istorie Târgoviște; Muzeul Patriarhiei Constantinopol – Turcia; Muzeul „Monnaies et Médailles” –

80 de ani de la înființarea institutiei „Eroul Necunoscut – 1923-2003” pg. 4-5

FILE DE ISTORIE

Șerban Papacostea

Maria, regina României
pg. 6-11

Principesa Ileana

Părinții mei, pg. 12-17

AMINTIRI DIN LOCURILE

MORTII

Gheorghe Năstase

„Academia” din Aiud
pg. 18-25

Ion Constantinescu-

Mărăcineanu

Ultimele clipe ale lui Mircea Vulcănescu, pg. 27-29

Dumitru Alimănișteanu (Evocare), pg. 31-36

Gheorghe Penciu

Doctorul Dumitru Zeană
pg. 38-43

Mihai Stere Derdena

Memorialul unui martor redutabil (Cronică literară)
pg. 44-51

MEMORIA ARMATEI

ROMÂNE

Adela Petrescu, Ioan

Nicolau

Lt. Colonelul Vasile C. Nicolau, pg. 53-55

Cora Rodica Radu

Tatăl meu, Dumitru Beu
pg. 57-60

MĂRTURII DIN TEMNIȚELE

COMUNISTE

Florin Alex. Stănescu

O posibilă Uniune Europeană – delict politici în 1958, pg. 62-73

Nicu Ionită

Psihofiziologia terorii
pg. 75-85

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

- DIN IMPERIUL RĂULUI**
Alexandru Mihalcea
Otrava – armă secretă a terorismului sovietic de stat
 pg. 87-90
- Despre GULAGUL sovietic**
 Pg. 92-96
- David Pryce-Jones**
Amintindu-ne de războiul rece: straniul succes al lui Aleksandr Iakovlev
 pg. 98-101
- PROCESUL COMUNISMULUI?**
Un pas în procesul comunismului din România
 pg. 102
- Maria Marlan**
Restitutio in integrum
 pg. 103-107
- VICTIMELE DEPORTĂRILOR**
Elsabeta Frisch
Mărturii ale deportării
 pg. 108-113
- Germanii din comuna Stamora-Germană, victime nevinovate ale comunismului*
 pg. 114-120
- Monica Tripou**
Istorie furată, vieți furate
 pg. 121-124
- Graziella Baicu**
Și farmaciștii se împușcă, nu-i așa?, pg. 125-128
- Lia Limantovschi**
Gherla, Sighet – recuperarea memoriei, pg. 129-131
- GEOGRAFIA DETENȚIEI**
 pg. 132-133
- Mausoleul de la Mărășești – Apel**, pg. 134-135
- BIBLIOTECA MEMORIA**
 pg. 136-139
- UNDE SUNT CEI CARE NU MAI SUNT**
Litera B, pg. 140-142
- P a r i s ;**
 Kunsthistorisches Museum – Viena;
 British Museum – Londra.
- 13** *Lucrări în colecții particulare din:*
 Germania,
 Franța, Austria,
 S.U.A., Portugalia,
 Finlanda, Japonia,
 Australia, Spania,
 Cehia, Rusia,
 Polonia, Ungaria,
 Turcia.
- 14** „Theodor Zamfirescu reușește o performanță rară: o viziune personală într-un domeniu dificil al creației sculpturale. Portretizarea nu se realizează «din afară» în dorința unei asemănări facile cu imagini-document de epocă și nici prin interpretări superficiale, de stilizare epatantă ori caricaturizantă.
- 15** Înțelegerea adâncă a fenomenului istoric, a celor care sunt adevăratele personalități ale istoriei noastre, precum și stăpânirea fermă a meșteșugului sculpturii ne prilejuiesc contemplarea unor personaje transfigurate stilistic de o concepție de creație sobră și gravă, de un dialog spiritual cu ele.
- 16** Stilizarea figurilor urmărește un «portret interior»; plină de vigoare, aproape tăioasă uneori, ea conferă monumentalitate și forță celor reprezentați.
- 17** Detaliul de costum și de podoabă – atunci când se face apel la acestea – este subordonat armoniei volumetrice și expresivității.”
- 18**
- 19**
- 20**
- 21**
- 22**
- 23**
- 24**
- 25**
- 26**
- Legendă: coperta I-IV: Medalia 80 de ani de la înființarea Instituției „Eroul Necunoscut” (avers și revers); pag. 26 – „Onoare și patrie”, macheta pajurei existentă la drapelele de luptă românești; pag. 30 – machetă pentru un monument închinat martirilor militari; pag. 37 – B. P. Hașdeu, gresie 113x65x65 cm; pag. 52 – Mareșal C. Prezan; pag. 56 – „Victorie”, bronz; pag. 61 – „Păsări”, 145x50x40 cm; pag. 74 Constantin Brâncoveanu, ghips 125x80x35 cm; pag. 86 – „Jertfă”; pag. 97 – Compoziție I, 150x30x30 cm.*

Alexandra Beldescu

Despre sculptorul Radu Gabriel Zamfirescu, într-unul din numerele viitoare.

80 ani de la înființarea instituției „Eroul Necunoscut 1923 – 2003“

În dorința de a cinsti memoria celor ce au luptat și s-au jertfit pentru întregirea patriei în timpul Primului Război Mondial, Regele Ferdinand I a promulgat la data de 23 august 1920 „Legea pentru cinstirea memoriei eroilor căzuți“. Această lege prevedea ridicarea în capitala țării a unui monument funerar al eroilor, pe care să fie depusă o „Carte de aur“ în cuprinsul căreia să se regăsească numele celor ce s-au jertfit pentru țară. Tot această lege stabilea ca „Ziua Eroilor“ să se cinstească în întreaga țară la sărbătoarea „Înălțarea Domnului“.

Unele țări beligerante însă, ca Franța, Anglia, Italia, Statele Unite ale Americii, au îmbrățișat și adoptat ideea „eroului necunoscut“. Aceasta a făcut ca și România să renunțe la proiectul cenotafului și să decidă ca de „Ziua Eroilor“, la 17 mai 1923, să fie înhumate la București rămășițele pământești ale unui „erou necunoscut care să simbolizeze astfel sacrificiul tuturor celor ce au căzut pentru Țară.“

Ceremonia desemnării Eroului Necunoscut a avut loc în ziua de 14 mai 1923 la Mărășești, un orașel din județul Vrancea, situat în lunca Siretului, și unde a avut loc o bătălie victorioasă pentru armata română în Primul Război Mondial.

„Bătălia de la Mărășești“ s-a desfășurat în perioada 24 iul./5 aug. – 6/19 aug. 1917, în care s-au înfruntat cinci divizii românești și 12 divizii germane aflate în ofensivă. În această zi, în cadrul unei ceremonii solemne, copilul de trupă, orfan, Amilcar Săndulescu, ținut de mână de generalul Gheorghe Mărdărescu, ministrul de Război, a ales dintre cele 10 sicrie (în care se aflau rămășițele pământești ale unor eroi necunoscuți de pe

câmpurile de luptă de la Jiu, Prahova, București, Dobrogea, Mărășești, Oituz, Târgu Ocna, Ardeal și Basarabia) pe cel de-al patrulea din primul rând (sicriile fuseseră dispuse pe două rânduri), rostind simbolic: „Acesta este tatăl meu“.

Pe 15-16 mai 1923, Eroul Necunoscut a fost adus la București și depus la biserica „Mihai Vodă“.

Pe data de 17 mai, în prezența regelui României Ferdinand I și a numeroaselor oficialități militare și civile, din țară și străinătate, Eroul Necunoscut a fost înhumat în Parcul Carol, pe terasa din fața Muzeului Militar Național.

În perioada regimului comunist cultul Eroului Necunoscut, ca multe alte simboluri naționale, a avut de suferit; astfel, în zilele de 22-24 decembrie 1958, Eroul Necunoscut a fost strămutat din București în parcul din fața Mausoleului Eroilor Neamului de la Mărășești.

După revoluția din Decembrie 1989, s-a oferit celor în drept posibilitatea readucerii Eroului Necunoscut în capitala Țării.

În baza Hotărârii Guvernului nr. 666 din 20 septembrie 1991, în ziua de 26 septembrie 1991 Eroul Necunoscut a fost exhumat și depus în interiorul Mausoleului timp de o lună de zile, perioadă în care ansamblul arhitectonic respectiv a fost reamplasat în Parcul Carol.

Ceremonialul militar și religios de readucere a Eroului Necunoscut în București s-a desfășurat în cadrul manifestărilor dedicate Zilei Armatei din 25/26 octombrie

1991. Ceremonia de înhumare a Eroului Necunoscut s-a desfășurat în ziua de 26 octombrie 1991, în prezența președintelui României, a numeroase oficialități române și străine și a unui numeros public. Astfel s-a înfăptuit o importantă reparație istorică, un act de demnitate națională.

Maria, regina României

A înfățișa în puține cuvinte o personalitate de excepțională complexitate, cu înzestrări și manifestări multiple, e o întreprindere mai mult decât temerară. Regina Maria a fost una dintre aceste personalități. O privire chiar și numai sumară asupra biografiei ei dă la iveală un caracter dârz, neîncovoiat de adversitățile vieții, o luptătoare care a angajat în bătăliile susținute resurse inepuizabile de energie și curaj, un om care a știut să îmbine demnitatea poziției celei mai înalte în societate cu simplitatea și înțelegerea în raporturile cu semenii, o ființă sensibilă și generoasă, un simț artistic fin, manifestat în creația literară, un cunoscător de oameni și un om politic, atunci când nevoia o impunea, și, nu în ultimul rând, o mamă care a știut să îmbine grija maternă comună cu obligațiile casei domnitoare căreia îi aparținea.

În personalitatea reginei Maria a coexistat o dublă ereditate, nu numai în sens strict genealogic, dar și sufletească: cea a numelui a familiilor domnitoare ale Marii Britanii și ale Rusiei țarilor: „dârzenia britanică“, după cum a observat un contemporan, și „tumultul spiritului rus“. Dar oricât de puternică a fost această moștenire, ea nu a împiedicat-o să se adapteze admirabil la realitatea românească în mijlocul căreia a adus-o un hazard al combinațiilor dinastice și să se identifice cu problemele și aspirațiile acestei lumi care îi era străină prin origini și tipar sufletească. În asemenea măsură s-a produs integrarea în acest nou mediu, încât, într-una din clipele grele prin care a trecut, înainte chiar de a deveni regină, ea a exclamat: „Eu de țara aceasta nu mă despart; înțeleg aspirațiile ei și le îmbrățișez. Altă patrie decât România nu am.“ Exclamație premonitoare care avea să fie cu prisosință adevărată prin fapte în grelele încercări care aveau să se abată asupra dinastiei și națiunii în anii următori. Doar ființelor înzestrate cu o natură superioară le este acordat să-și păstreze nealterată identitatea moștenită și în același timp să meargă fără rezerve în întâmpinarea nevoilor unei lumi cu care nu au afinități originare. Trăsătură sufletească fără de care ar fi de neconceput întâlnirea în istorie dintre regina Maria și poporul român într-una din etapele hotărâtoare ale destinului acestuia. A dat dinastiei și „țării acesteia“ cum spunea, cinci copii de a căror creștere în spiritul valorilor morale, și în primul rând al respectului față de semenii și de demnitatea lor, s-a îngrijit constant. Cu emoție încă proaspătă, evoca în urmă cu mulți ani unul dintre copii educația respectului

cuvenit oamenilor simpli care se aflau în preajma lor pentru a-i sluji: „nu era niciodată îngăduit să uităm un «te rog» sau «îți mulțumesc». Odată uitasem, dând poruncă unei slugi, să zic «te rog». Mama mă trimitea după el să cer iertare de această lipsă. Cât oi trăi nu voi uita această lecție... Tot așa nu se permitea să lăsăm pe altul să strângă în urma noastră sau să chemăm un servitor să ne execute ceva ce puteam face singuri.” (Din scrisoarea Principesei Ileana, *Părinții mei.*)

Lecția de politețe, de condescendență față de om, indiferent de treapta socială pe care îl așezase destinul, era însoțită de exemplul de generozitate, de bucuria de a dăru. Același text mai sus citat evocă pomul de Crăciun când împărțea la toți, inclusiv personalului de serviciu, daruri, ascunse cu grijă până în acea clipă, pentru ca bucuria să fie sporită de surpriză. Omenia pe care o împărțea

cu augustul ei soț se împletea firească cu sentimentul demnității rostului care le fusese încredințat de soartă: „crescuți și trăind numai în atmosferă regală, ei nu s-au îndoit nici o clipă de demnitatea lor, de locul lor pe acest pământ, cu toate îndatoririle și avantajele regale”. Generozitatea lor, a cărei manifestare supremă era iertarea față de cei care i-au nedreptățit, s-a revărsat la fel asupra oamenilor de vază ca și asupra celor mărunți: „darnică o știu toți, dar ce departe-i mergea puterea iertării puținii o știu, căci nu ierta numai pe cei care i-au făcut rău personal, ci chiar pe acei care o loviseră prin copiii ei” (*ibidem*). Iertarea e o virtute creștină, apanaj al ființelor binecuvântate de harul spiritului, „care suflă unde vrea”.

Plenitudinea sufletească a reginei Maria s-a împlinit și în planul creației literare, ea însăși o mărturie vibrantă a personalității ei. Sensibilitate, spontaneitate, fantezie și putere de pătrundere sunt antenele îndreptate spre lumea înconjurătoare – oamenii și, deopotrivă, natura –, cărora le-a făcut loc în scrierile sale, apreciate de un ilustru contemporan a fi „de o remarcabilă spontaneitate și de o sinceritate cuceritoare în amintirea episoadelor propriiei sale vieți... (N. Iorga).

O viziune și un comportament atât de ferm orientate și împlinite presupun nu numai o puternică încredere în forțele proprii. Trăsături de caracter de care era deplin conștientă: „am avut întotdeauna o încredere nețărmurită în steaua mea.

În campania din 1913

Eram sigură că în viață totul îmi va reuși“, și-a caracterizat regina una dintre trăsăturile dominante ale sufletului ei, într-o situație care părea să-i contrazică încrederea.

Destinul individual e întâlnirea dintre trăsăturile genetice fundamentale, zestrea primită la naștere, și cadrul în care se desfășoară „încercările“ vieții. La provocările în general imprevizibile ale existenței răspunde, potrivit codului propriu, înzestrarea

naturală. În înfruntarea dintre cele două realități componente a ceea ce numim destin se manifestă personalitatea. Sunt clipe și situații excepționale în existența fiecăruia dintre noi care silesc personalitatea sau îi oferă ocazia de a-și manifesta valențele în chipul cel mai explicit. Pentru regina Maria, faptul istoric declanșator al valențelor personalității cu care au înzestrat-o ursitoarele a fost Primul Război Mondial și, mai precis, participarea României la marea conflagrație a popoarelor. Acum, împreună cu regele Ferdinand – destinele lor sunt inseparabile în planul împlinirii istoriei naționale –, regina Maria a dăruit lumii cu care s-a identificat preaplina personalității ei, multiplele ei însușiri sufletești și intelectuale, manifestate plenar. În toate etapele și vicisitudinile celor mai bine de doi ani de război și în situațiile de asemenea grele ale statornicirii păcii, amprenta personalității și acțiunii reginei s-a înscris puternic asupra cursului evenimentelor.

În acord cu pulsul unei întregi națiuni care vibra de dorința împlinirii libertății prin cuprinderea în același hotar a românilor de ambele părți ale Carpaților, regina s-a alăturat celor care, în cele din urmă, au înclinat balanța în direcția aspirației naționale fundamentale. Și, odată declanșată acțiunea, regina s-a angajat fără ezitări și rezerve, cu întreaga ei energie și cu întreaga ei putere de dăruire, în lupta pentru transformarea aspirației în realitate. A fost un caz de concordanță perfectă între gând și faptă.

A urmat declarația de război din august 1916. După euforia primelor succese, dătătoare de speranțe în succesul operațiilor militare, a venit avalanșa loviturilor pe frontul de sud și de nord îndreptate de puterile centrale împotriva noului lor adversar, care intrase în luptă într-un moment critic pentru evoluția generală a războiului. Redusă la defensivă și la retragere, armata română cu greu a evitat încercuirea și anihilarea și s-a salvat în Moldova unde s-au retras autoritățile, în frunte cu regele și regina, și unde s-a organizat, în condiții precare, un nou front. S-au succedat, timp de doi ani, situații foarte grele, uneori disperate: lipsuri materiale acute, epidemii, înfruntări frecvente pe front cu adversarul care se străduia să frângă rezistența românească și să elimine România din rândurile

Antantei, defecțiunea trupelor ruse, izolarea militară și, mai presus de toate, descurajarea, pierderea încrederii în victorie. În toate aceste situații și stări de spirit negative, regina Maria a fost prezentă, punând în balanță curajul, spiritul de sacrificiu și toată puterea de convingere de care era capabilă pentru a face față evoluțiilor negative. Greu s-ar putea exprima mai sintetic rolul benefic al intervenției reginei în aceste împrejurări decât a făcut-o Constantin Argetoianu, spirit altminteri hiper critic și zeflemist: „la lași, fiindcă vorbim de lași, regina și-a îndeplinit cu prisosință îndatoririle ei. A fost cât a putut mai mult în mijlocul celor care aveau nevoie de o mângâiere, de o îmbunătățire a soartei sau a traiului. O găsim în tranșee printre combatanți, în rândurile înaintate; o găsim în spitale și în toate posturile sanitare; printre răniți, printre bolnavi; o găsim de față la toate adunările care încercau să facă puțin bine. N-a cunoscut frica de gloanțe și de bombe, cum n-a cunoscut teama și scârba de molimă sau nerăbdarea față de eforturile așa de des inutile provocate de dorința ei de mai bine. Regina Maria și-a îndeplinit datoria pe toate fronturile multiplei sale activități, dar înainte de toate pe acela al îmbărbătării și al ridicării morale a celor ce trăiau în jurul ei și aveau să hotărască în cele mai tragice clipe de soarta țării și a neamului. Se poate afirma că, în răstimpul pribegiei noastre în Moldova, regina Maria a întrupat, și a întrupat frumos, aspirațiunile cele mai înalte ale conștiinței românești“.

Mărturia nu e izolată. Încă înainte de părăsirea Bucureștiului, în situația de neîncredere și panică provocată de perspectiva unui dezastru care părea inevitabil, un alt reprezentant de seamă al lumii noastre politice a găsit doar la regina Maria încredere în viitor și îmbărbătarea de care era atâta nevoie: „ea nu se teme, ea n-avea îndoieli în ce privește viitorul. Fața frumoasă era liniștită și vitează. A vorbit cu ofițeri străini, englezi, francezi; totul nu e încă pierdut. Era în ochii albaștri tari o siguranță mistică, în adevăr impresionantă. Între paturile răniților ea păstra credința care a susținut-o totdeauna în acele zile de încercare când se vede ce poate fiecare, căci vântul aspru al primejdiei smulge și măștile cele mai bine prinse, o credință religioasă, mistică, absolută în necesitatea de a îndeplini până la capăt întreaga ei datorie“ (*N. Iorga*).

Mai puțin cunoscut decât prezența reginei pe front și în mijlocul răniților e rolul ei politic, efortul de a-i câștiga pe oamenii politici ai vremii la vederile și strădaniile ei, în interesul inseparabil al țării și al dinastiei și al cauzei lor comune căreia i s-a dedicat cu energie și generozitate. Într-o zi, neîndoielnic, această acțiune la fel de curajoasă pe cât a fost de diversă va fi reconstituită în toată amploarea ei și va fi integrată cum se cuvine în ceea ce a fost nu numai „povestea vieții“ unei regine, dar și unul dintre cele mai de seamă capitole din „povestea vieții“ unui întreg popor. Se va ști atunci, când o asemenea lucrare va fi fost înfăptuită, și cum au decurs relațiile ei, nu întotdeauna lipsite de încordări, cu Ion I. C. Brătianu, și demersurile pe care le-a întreprins pe front pe lângă generalul Alexandru Averescu, pe nedrept bănuț de tendințe bonapartistice și antidinastice, și cât de puternic a influențat atitudinea ei hotărârea regelui Ferdinand de a nu ratifica Tratatul

de pace impus de Puterile Centrale, refuz care l-a lipsit de validitate legală.

Arhivele străine încă nu au spus ultimul cuvânt cu privire la misiunea diplomatică pe care a asumat-o în Apus în vremea când se disputau acolo între „cei patru mari” condițiile păcii. Știm însă cu cât respect și admirație a fost primită în lumea diplomaților adunați la Paris pentru a pune bazele păcii, dar și aprigile dispute cu unul dintre factorii de decizie cei mai de seamă ai Conferinței, Georges Clemenceau. Era aceeași luptă, începută la București în timpul dezbaterilor furtunoase cu privire la intrarea în război, continuată în refugiul din Moldova, la limita dezastrului, și prelungită în lumea diplomației la Paris.

Destinul a răsplătit curajul și spiritul de dăruire al reginei Maria. După vremurile grele ale retragerii și exilului, după timpul de restriște între grijile unei situații care părea fără altă ieșire decât înfrângerea și umilința totală, de o parte, și datoria împlinită curajos și demn pentru alinarea suferințelor și susținerea moralului, de altă parte, a venit, ca un dar al cerului, răsplata. Reintrarea armatei române în luptă, în noiembrie 1918, eliberarea teritoriului ocupat și împlinirea țelurilor care au determinat participarea României la război – integrarea tuturor românilor în unitatea națională – au constituit meritata răsplată pentru suferința demn acceptată. Astăzi încă răsună imensul sentiment de satisfacție din rândurile așternute pe hârtie de regină în însemnările ei zilnice în seara zilei de 1 decembrie 1918, după revenirea triumfală în București: „Ne-am întors! Ne-am întors după doi ani lungi de exil. Ne-am întors – nu-mi vine să rostesc cuvântul, dar trebuie totuși spus, pentru că, indiferent ce va urma, astăzi acesta este adevărul –, ne-am întors triumfător! O zi extraordinară, lăsăm în urmă o zi delirantă, extraordinară de entuziasm descătușat!”

Cu puțin timp înainte de momentul solemn al defilării triumfale în București, ea îi spunea soțului ei: „Spune-mi Nando..., îți dai seama că ai devenit un om mare? Realizezi pe deplin, în imaginația ta, ce reprezinți de acum încolo în istoria acestui popor..., cuprinzi în mintea ta toată semnificația de a întrupa visul secular al unui neam de 18 milioane de locuitori?”

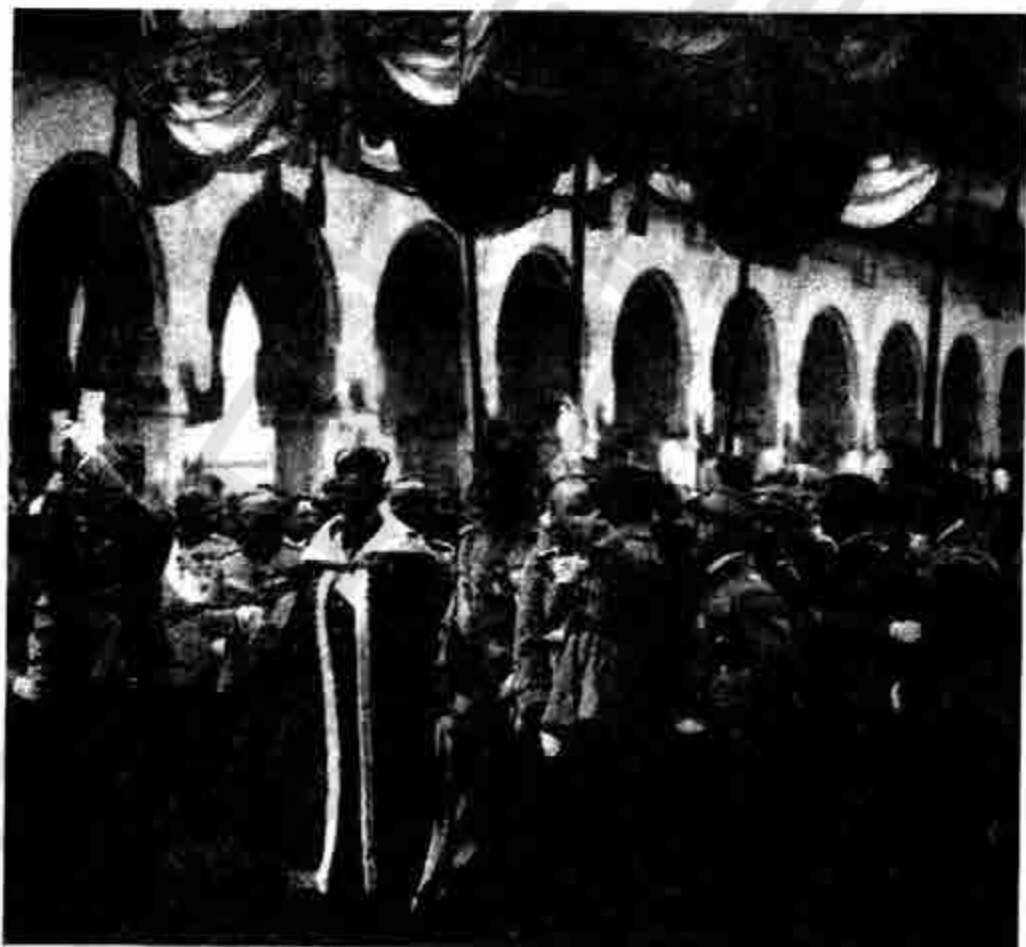
Au urmat marile reforme, actul de dreptate socială care a fost *împroprietărirea țăranilor* și extinderea bazei vieții politice, *votul universal, reforma agrară și Constituția* din 1923. Se pregătea astfel trecerea de la pluralismul politic, adoptat ca formulă de guvernare în 1866 de regimul monarhiei constituționale, inaugurat de domnitorul Carol I, la democrație. Întreaga națiune participase la efortul și sacrificiile războiului de întregire, întreaga națiune urma să participe acum la reorganizarea societății românești.

În existența și activitatea reginei Maria, revenirea din pribegie și înfăptuirea Unirii au fost ceea ce englezii numesc „the finest hour”, clipa cea mai bună. Dar clipa cea mai bună a reginei Maria a coincis cu clipa cea mai bună a istoriei românești, la a cărei împlinire participarea ei a fost esențială. În alternanțele dintre nopțile lungi ale istoriei românești – dominațiile străine – și vremurile de speranță și de libertate, sfârșitul anului 1918 a fost într-adevăr „cea mai bună clipă”, cea

mai strălucită împlinire. Ea a sudat definitiv în istorie națiunea și dinastia.

A evoca astăzi personalitatea reginei Maria e mai mult decât un act de amintire: e înfățișarea unui exemplu demn de meditat și de urmat. Ieșim cu greu dintr-una din cele mai sinistre nopți istorice. Restaurarea legăturii, a continuității, cu adevăratul trecut național e una dintre condițiile regenerării românești. Când acest drum va fi parcurs, atunci vom avea și noi dreptul să exclamăm: „ne-am întors”. Și din nou ne vom aduce aminte de Maria, regina României.

*Conferință ținută la Uniunea Scriitorilor, la 3 aprilie 2003, în prezența Majestăților
Lor Regele Mihai I și Regina Ana, a Alteței Sale Regale Principesa Margareta și
a Alteței Sale Prințul Radu.*

Alba Iulia, 15 octombrie 1922: Încoronarea

Părinții mei

Părinții mei! Ce greu este să vorbesc de dânsii, să pot pune în cuvinte faptele lor, oglindind însușirile lor, care au făurit o pagină măreată a istoriei române.

Un Rege și o Regină în tot înțelesul cuvântului, falnici și blânzi, părinții poporului lor.

Tata era cel mai modest dintre oameni, umplându-și misiunea de mare Rege din datorie și dragoste de țară. Pentru el însuși nu-și dorea nimica. Îmi amintesc reîntoarcerea lui dintr-o călătorie. După ce ne împărțise nouă frumoase daruri, ne arată un obiect prețios, zicând: „Asta mi-am cumpărat-o mie“, zâmbea la noi ca un copil mândru, dar cam îndrăzneț. Nu trecură multe zile și veni la Mama, cu același obiect, zicând că nu are ce face cu el și să-l puie Mama unde crede ea mai bine. Plăcerea de a poseda îl lăsa rece. În schimb, Mamei îi plăcea posesia, nu ca avuție, ci pentru satisfacția artistică ce-i dădea punerea în valoare a unui obiect, fie el o operă neprețuită de artă, sau o oală țărănească. De aceea, orice dar o bucura colosal, mic sau mare, o floare, un tablou, o broderie, orice lua în mâinile ei căpăta un preț cu totul aparte și-ți mulțumea așa de inimos încât te simțeai mai bogat pentru darul făcut. Avea înțelepciunea să știe că pentru a ști să dăruiești trebuie să știi să și primești. Și ea dăruia cu o mărinimie neîntrecută la tot omul, la timp și nimerit. „La ce bun, zicea ea râzând, să dai o haină de culoare strigătoare unei femei bătrâne pentru că o dorea când era tânără, dă-i-o la timp!“ O văd și azi ascunzând de la slugi cadourile de Crăciun, spre a le face surpriză sub pom. Și ea și Tata aveau întotdeauna timp pentru mic și mare, să-i asculte, să-i ajute sau să le primească sfaturile. „Numai cei care n-au ce face nu au timp“, ziceau

Textele alăturate – o evocare și două scrisori – sunt manuscrise ce fac parte din arhiva istoricului Șerban Papacostea și au avut drept destinatar pe tatăl acestuia, Petre Papacostea. Ele au fost prilejuite de o conferință despre Regele Ferdinand și Regina Maria, ținută de Petre Papacostea la Fundația Regală (actuala Bibliotecă Centrală Universitară) și repetată apoi la Castelul Bran, la cererea A.S.R. Principesa Ileana a României.

La îndemnul lui Petre Papacostea, principesa a scris apoi, pentru el personal, unele amintiri legate de părinții săi.

Mulțumim domnului Șerban Papacostea pentru permisiunea de a reproduce aceste texte (publicate pentru prima oară, în suplimentul Arhiva al ziarului „Cotidianul“ din 26 noiembrie 1993).

Principesa Ileana și principele Mircea

ei citând pe Carol I.

Amândoi erau adânc credincioși. Tata, bun catolic, ținea la dogme. Mama era delicios de nedumerită în privința legilor bisericești, deși își zicea anglicană. Își cunoștea însă Sf. Scriptură de la o scoartă la alta și aplica învățăturile ei în toate împrejurările vieții. Rezultatul era o perfectă armonie, deși eram de trei confesiuni diferite. Discuții aprige pe teme religioase ne erau cu totul necunoscute – căci amândoi erau de o rară politețe și un frumos standard de bună creștere. Nu ne era niciodată îngăduit să uităm un „te rog“ sau „mulțumesc“. Odată, uitasem, dând o poruncă unei slugi, să zică „te rog“, - Mama mă trimise după el să-i cer iertare de această lipsă. Cât oi trăi nu voi uita această lecție. Tot așa nu ne permitea să lăsăm pe altul să strângă în urma noastră, sau să chemăm un servitor să ne execute ceva ce puteam face singuri. Niciodată nu am auzit un cuvânt urât din gura părinților. Simplitatea lor era cumplită. Le lipsea ceea ce numim noi mofturi, având totodată o demnitate atât de mare, încât nimeni nu ar fi cutezat o necuviință față de ei. Crescuți și trăind numai în atmosferă regală, ei nu s-au îndoit o clipă de demnitatea lor, de locul lor pe acest pământ, cu toate îndatoririle și avantajele regale. Incognito le era un cuvânt fără înțeles. Odată, în Palestina, la Nazaret (Mama era incognito), un călugăr ne arăta casa Fecioarei Maria. Mama, dorind o informație, puse o întrebare. „Așteaptă până vin ceilalți și atunci am să-ți spun!“ Mama se întoarce la mine: „Ce să-ți spun, nu-mi place deloc să fiu incognito“, zise ea cu indignare și în același timp râzând de absurda situație. Nu se îndoia că cineva n-ar cunoaște-o sau ar incomoda-o. La Viena, plimbându-se pe jos, când trecea o stradă o traversa cu desăvârșită nebagare de seamă față de circulație. Când eu protestam, ea zise: „Dar cine m-ar călca pe mine?“ Și fapt este că circulația îi făcu întotdeauna loc.

Erau darnici, largi în vederi, blânzi și totuși plini de autoritate. Fiind și drepti și sinceri, forțau și pe cei din jur să le fie asemănători, căci erau fără prihană, așa că viclesugul nu le putea face capcană. Avea darul de a se putea pune pe nivelul oricărui om, să le dea toată atenția și cel mai mult, tot omul îi interesa cu adevărat, fie el politician, intelectual sau împărat.

Casa lor era cu adevărat cuvânt deschisă tuturor. Un bătrân țaran din Valea Bistriței, ce-l cunoscusem din zilele războiului 1916-1918, la Bicaz, veni în zilele de pace la Cotroceni să-i vadă, Regele și Regina, care l-au primit și găzduit la Palat. Moș Cerbu le spusese și povestise multe, ceru și mult, la care mama zâmbea și zicea da, da, fără a pricepe tot ce zicea. După plecarea lui îndărăt, la cocioaba din Munții Moldovei, veni ră curtenii supărați să spuie că moș Cerbu luase cu el tot ce era în cameră, zicând că era dar de la Vodă! Tata ridică o sprânceană și dădu din umeri, iar mama râzând răspunse: „Oh, se prea poate că mi le-a cerut aceste lucruri și că eu nepricepând am zis da, în orice caz el are mai mare nevoie de ele decât noi!” Tot așa o bătrână turcoaică de la Balcic, Șefica, reuși mulțumită unei fotografii a mamei să vină și ea în vizită la Cotroceni, unde răzbi până sus, unde, așezându-se turcește pe coridor, așteaptă trecerea Reginei. Da, ei erau cu adevărat părinții poporului lor întreg!

Când boala grea și nemiloasă-l lovi pe Tata, a suportat-o cu stoică răbdare și resemnare, singura lui grijă fiind să nu incomodeze pe nimeni, și să-și facă datoria până la sfârșit. Îl văd încă, palid și ațipind mereu de slăbiciune, și totuși citind mai departe și iscăbind decrete. Ploua în noaptea de 20 iulie, îi mergea mai bine și ne ură noapte bună, zâmbind mulțumit. Mama dorea să vegheze lângă dânsul, dar el nu voia ca ea să se ostenească pentru el, așa că se așeză în ascuns la ușa lui. Noi, ceilalți, ne culcarăm. Sora mă trezi, repede chemai pe frați, alergând în camera Tatei. Era în brațele Mamei, privea la ea netulburat și auzii cum șopti în englezește: „Sunt cam obosit, mă voi odihni puțin” și capul îi căzu pe umărul ei. Astfel, fără luptă, își găsi odihna, acest om blând și drept care-și călcuse de două ori pe inimă, ostenit de ani de muncă și dragoste pentru un popor străin, ce-l făcuse al lui.

11 ani încă rămase Mama între noi, ani triști și grei pentru dânsa, ani în care am ajuns s-o cunosc tot mai mult, în care înțelegerea noastră întotdeauna puternică își ajunse la neumbrita ei desăvârșire. Mama era de o bunătate fără margini. Darnică o știu toți, dar ce departe-i mergea puterea iertării, puțini o știu, căci nu ierta numai pe aceia care i-au făcut rău personal, ci chiar pe cei care o loviseră prin copiii ei. – Un anumit profesor X, de care povestește în „Povestea vieții mele”, care a avut o influență rea asupra fiului încredințat, căzu în decursul timpului în zile grele. Mama a fost aceea care l-a susținut și i-a dăruit cu ce trăi mulți ani de-a rândul. Tot așa o femeie, al cărei nume n-a intrat în istorie, dar care-i făcu multe ceasuri amare, găsi în ceasul necazului ei pricepere numai la Mama, căreia îi datora la urmă și acoperișul sub care locuia, doctorul și medicamentele și, când o crudă boală îi curmă zilele, Mama a fost aceea care i-a dat o înmormântare creștinească. Nenumărate au fost ajutoarele date pe ascuns atâtor nenorociți fără nume. În ultimele zile la Dresda, când cumplit slăbită de boală își pierduse acel „joie de vivre”, ce-i făcuse viața o nesfârșită activitate, îmi zicea: „Săracul profesor, iar nu i-a reușit ultima injecție. N-am reacționat, îmi pare așa de rău, bietul om, e așa de deziluzionat!” Și atunci se gândea la celălalt,

la reușita doctorului mai mult decât la însănătoșirea ei. Deși voia să trăiască, problemele timpului o interesau grozav. Era conștientă însă că nu mai are multe zile și înfățișa aceasta cu regească demnitate, fără teamă, fără preget și cu caracteristică blândețe. Îmi spunea ultima oară când ne-am văzut că întinsese mâna unei persoane ce o mahnise adânc. „Nu mi-a mai rămas decât să fiu bună!”

N-am fost împreună în ceasul când își închise ochii pe veci. Domnul în Marea Sa milă și înțelepciune ne-a scutit de durerea despărțirii. Ne zisem la revedere la Dresda, pentru a ne revedea în Țară, unde eu am sosit abia să pot îngenunchia lângă superba imagine împietrită a celeia care fusese Mama mea iubită și cea mai

apropiată ființă a sufletului. Și-n ceasul acela al celei mai cumplite dureri omenești am știut că nici moartă nu putea face umbră între noi, că am rămas unite ca și-nainte și că pieirea nu-și are locul în adevăr, ci că totul e apururi viață-n Domnul!

Scrisori ale Principesei Ileana către Petre Papacostea

Bran, 31 August 1943

Domnule Papacostea,

Încă sunt sub puternica impresie a minunatei conferințe asupra părinților mei. Am rămas uimită de ce bine și adânc i-ai înțeles, ca oameni și ca domnitori, și că ai apreciat la justa lor valoare calitățile lor complimentare și adâncă lor pricepere și prietenie ce-i lega unul de altul pe calea datoriei și a dragostei pentru poporul Român.

Cuvintele matala așa de minunate alese au stârmit în mine atâtea gânduri din acel trecut ce-l port mereu în mine și din care caut în zilele grele de azi, pășind așa cum pricep, că ar dori Ei să făuresc viitorul.

De Tata mă lega tot ce poate lega un copil de Părintele lui, dar vedeam în el și pe Regele meu pentru care am avut și am o adâncă dragoste și venerație. Mama mi-a fost „tot” pe acest pământ. Mamă, Regină, prietenă, tovarășă. Între noi a fost cea mai perfectă înțelegere. Nu pot îndești mulțumii lui Dumnezeu că mi-a dat să cunosc o atât de perfectă și neumbrită dragoste. Nici un cuvânt aspru, nici o supărare, neînțelegere sau teamă nu și-au găsit loc între noi, așa încât și astăzi dispariția ei materială nu ne desparte. O simt mereu alături și, dacă, uneori șovăi de la datoria ce mi-am impus-o lângă răniții români în Germania, sau oboseala pare a mă copleși, gândul la Ea, la curajul, puterea și credința Ei îmi dă noi puteri și vlagă.

Am să caut să-ți povestesc pe lung amintirile ultimilor ani ai Părinților, căci eu am fost la sfârșit cea mai aproape de ei zi de zi. Dar pentru aceasta îmi trebuie timp.

Din toată inima îți mulțumesc pentru cuvintele minunate prin care servești și trecutul și viitorul.

Ileana

Dragă D-le Papacostea,

Așa de mare plăcere mi-a făcut că m-ai chemat la telefon, atâtea s-au petrecut de când ne-am văzut, și nu cutezam de teamă să-ți fac vreun rău să te caut, dar cum cum vin la București te voi chema să stăm bine și îndelung de vorbă.

Suntem toți sănătoși și foarte ocupați. Copiii învață pe capete, eu la spital am devenit o cumplită infirmieră azi. Ai fost așa de bun să ne ajuți o dată cu vopsea, oare ne poți îndruma și azi cum am putea-o obține! Maiorul Ceorbă vine în numele meu și îți va putea povesti mai pe larg tot ce facem.

La mulți ani și tot ce e bun!

Ileana

Ilustrațiile acestor două articole sunt reproduse după volumul *Regalitatea – o pagină din istoria României* (București, ALCOR EDIMPEX SRL, 2000)

GHEORGHE NĂSTASE

„Academia“ din Aiud

In memoriam

Prof. Univ. Ion Petrovici

Acum, după decembrie 1989, se știe oare că în închisorile comuniste din România deținuților politici li s-a aplicat un regim extrem de sever, cu totul inuman, călcându-se în picioare cele mai elementare drepturi ale omului, care astăzi sunt invocate la fiecare pas de către comuniști? Că prin acest regim se urmărea distrugerea lor psihică, morală și fizică și în acest scop s-a folosit tot arsenalul de mijloace preluate de la Moscova: ruperea totală a deținuților de familie, rude și restul lumii, foamea, frigul, corvezi ziua și noaptea, înjurături, carcera și „neagra“ pentru orice abatere cât de mică, izolarea cu lunile și cu anii câte unul singur în celulă, muncă forțată, la Canal, în mine și în fabrici, loviri, bătăi și asasinate și faimoasa, de tristă amintire, prin degradarea totală a ființei umane: „reeducarea“? Mă îndoiesc. Și cred că nu numai eu. Și pentru toate aceste abuzuri, orori, fărădelegi, crime, organizate și dirijate direct de către P.C.R., nu a fost nimeni tras la răspundere.

Regimul devenea și mai crud, pentru că în închisorile comuniste nu a existat carte, hârtie, creion, telefon, radio și televizor, învoirea de a părăsi închisoarea săptămânal sau pentru săptămâni sau luni, ori repunerea pur și simplu în libertate, cum se întâmplă în prezent, pentru că nu poți suporta închisoarea, pentru că ești prea gras sau prea slab, pentru că ești handicapat sau bolnav, ori pentru că nu ai un deget la mână sau la picior și pentru aceasta ceri să ți se creeze condiții mai bune. Nu existau medicamente și îngrijire medicală și mulți deținuți au murit cu zile din lipsa acestora. Acolo eram ca și sub pământ, îngropați de vii.

În acele condiții, a vorbi de o „Academie“ sau de o „Universitate“ în închisorile comuniste, cu siguranță că la prima vedere poate surprinde, contraria, intriga, șoca. Cu toate acestea, relatările ce urmează vor arăta că, păstrând proporțiile, titlul de mai sus este pe deplin justificat și așa se explică și ghilimelele.

Acest regim foarte dur – să nu vorbești sau să discuți cu voce tare, să nu cânti, să nu practici nici un joc de cameră, nici chiar țintar, să nu te agiți prin celulă, să nu faci absolut nimic – ar fi dus, fără îndoială, direct la tâmpire ori la nebunie, ceea ce se și urmărea de fapt.

Deținuții politici au găsit totuși resurse interioare pentru a mobila cât de cât imensul gol care îi înconjură. Ei au avut tăria credinței, voinței, speranței și răbdării,

convinși fiind că sunt de partea binelui, dreptății și adevărului și apără valorile umanității. În plus, nu i-au părăsit niciodată simțul umorului și ironia. Ei au găsit forțele care i-au ajutat să traverseze acel cumplit deșert.

Astfel, se povesteau romane, piese de teatru, filme, opere, se dezvoltau subiecte de istorie, geografie, artă și istoria artelor, literatură, științe politice, filosofie și religie, se discutau chestiuni politice, se spuneau și se scriau în gând poezii și romane, se predau și se învățau limbi străine.

Marea majoritate a deținuților politici din temnițele comuniste din România – se știe – o constituiau intelectualii: profesori universitari și secundari, magistrați, avocați, oameni politici, învățători, preoți, ofițeri de toate gradele până la generali, medici, studenți. Așa că, oricine dorea să-și lărgescă orizontul cunoștințelor, avea cui să se adreseze.

Unii dintre cei interesați mai îndeaproape de aceste activități luau chiar notițe și, în acest scop, își procurau câte o bucată de sticlă sau de tablă ori o plăcuță de scândură netezită cu coada ascuțită a lingurii sau cu un ciob de sticlă. Aceasta se acoperea cu un strat subțire de săpun umezit, se lăsa să se usuce și-apoi, cu un bețișor ascuțit, un cuișor sau un capăt de sârmă, se notau datele mai importante.

S-a folosit în acest scop uneori chiar talpa bocancilor sau dosul fărășului, ori când au apărut paturile de fier, părțile plate ale acestora. S-au folosit de asemenea pereții. Într-o celulă am găsit un perete întreg acoperit cu date istorice, cu formule fizice, chimice și matematice. Pereții constituiau cel mai bun și mai sigur material de scris, pentru că niciodată nu le-a trecut prin gând gardienilor să controleze pereții, dar era mai incomod de scrijelit și de descifrat.

La aceste practici s-a recurs în mai toate închisorile comuniste, dar să nu se creadă că era așa de ușor. Ele implicau întotdeauna riscuri, pentru că eram tot timpul supravegheați prin vizetă și, dacă te prindea cu ceva de scris, te așteptai în mod sigur la zile și uneori săptămâni întregi de „neagra”, carceră, ghețarie și fără mâncare, la lovituri, bătaie ori izolare pentru multă vreme.

De aceea, se vorbea aproape în șoaptă și se asculta cu o ureche la cel ce vorbea și cu cealaltă la ușă. Totul se ascundea sau se ștergea repede, dacă se deschidea ușa pe neașteptate, cum se întâmpla mai totdeauna. Așa s-a ajuns ca mulți deținuți politici să-și lărgescă sau să-și completeze cunoștințele în diferite domenii. Dar totul s-a făcut cu mari riscuri.

Aceste activități au cunoscut un punct culminant în cadrul Secției a II-a a închisorii din Aiud și asupra acestui aspect vom stăruii mai mult.

După ce a fost anchetat la București, grupul nostru a fost încarcerat la închisoarea din Pitești, unde a rămas cam o jumătate de an. Prin noiembrie 1950, am fost duși la Jilava, în vederea procesului care „s-a judecat” – vorba vine – la Tribunalul Militar București și care ne-a condamnat pe toți la pedepse între 15 și 20 de ani temniță.

Prin luna mai 1951, am fost transferați de la Jilava la închisoarea din Aiud și

depuși la Celular, închisoarea principală. Am fost repartizați în celule diferite și astfel grupul nostru a fost împrăștiat, iar de atunci nu ne-am mai revăzut decât peste ani de zile, și nu toți.

Aici, multă vreme în celule nu a existat decât lumina zilei, atât cât pătrundea prin zăbrelele ferestrelor plasate aproape de tavan, peste care mai târziu s-au aplicat obloane bătute în cuie, așa încât nu mai pătrundea nici soarele, iar aerul abia se strecura printre șipcile obloanelor. Ne trezeam, mâncam seara și dimineața și ne culcam pe întuneric. Dormeam unul lângă altul, pe priciuri acoperite cu rogojini roase de vreme, din care ieșea praful la cea mai mică mișcare. Mâncarea, atât cât să-ți duci zilele. Plimbarea afară, în curte, nu a existat multă vreme, iar când a început, se făcea scoțându-ne celulă cu celulă sau la o distanță destul de mare una de alta, ca să nu poți schimba nici o vorbă cu cei din alte celule.

Regim strict de celulă, dar față de Jilava, era mult mai bine, pentru că acolo am stat mai întâi într-o cameră cu priciuri suprapuse unde eram 40-50 de persoane, apoi am fost încarcerati la Redit, o cameră tot cu priciuri suprapuse, care de fapt era un tunel lung de 15-20 metri prevăzut cu o singură fereastră oblonită și care, în cele 6-7 luni cât am stat acolo, a fost bătută în cuie de mai multe ori și câteodată pentru săptămâni întregi. Eram peste 100 de persoane și abia dacă puteai respira. Aerul dinăuntru era tot timpul mai mult un abur înăbușitor, încât treceam cu rândul pe sub fereastră, unde printre crăpăturile ei mai pătrundea o gură de aer mai proaspăt.

Timp de 8-9 luni am lucrat în fabrică. În acest timp, am fost cazat la parterul Celularului, unde erau izolați cei ce munceau. În celula în care am ajuns, aceleași condiții mizere: 12-15 persoane, se dormea pe jos, pe niște rogojini ponosite. Se lucra în schimb de zi și de noapte, altfel am fi fost înghesuiți continuu unii într-alții.

Prin luna februarie-martie 1952, o parte din deținuți, printre care și eu, am fost scoși din fabrică și mutați în Secția a II-a, o clădire-parter din fața Celularului, cu camere în care încăpeau normal 20-25 persoane, dar nu am fost niciodată mai puțin de 30-35. Nu existau paturi. Se dormea pe jos, tot pe rogojini uzate, culcați pe o parte, căci pe spate nu era loc, așa că ne întorceam pe cealaltă parte la comandă. Fiecare avea locul indicat cu linii zgâriate pe perete. Regimul, strict de celulă. O vreme, plimbarea nu a existat. Apoi au început să ne scoată la aer, cameră cu cameră, dar destul de rar, iar plimbarea dura foarte puțin. În acea perioadă, eram izolați total de cei care lucrau în fabrică. La un moment dat, ne-au amestecat cu unii dintre aceștia, dar pentru scurt timp, după care am fost din nou separați.

Spre mirarea generală, prin martie 1952, regimul s-a îmbunătățit brusc. S-a început a se da drumul la plimbare la mai multe camere împreună. Curtea interioară dreptunghiulară se umplea cu câteva sute de deținuți. Se putea vorbi în voie cu oricare deținut, plimbarea avea loc zilnic și uneori rămâneam afară peste o oră și jumătate. Gardienii erau mai puțin agresivi și chiar hrana devenise

mai consistentă. Mare eveniment! Era ceva fără precedent.

Mulți dintre deținuți vedeau în aceste schimbări o prefigurare a zilei sfârșitului închisorii. În fine, explicația a fost găsită. S-a aflat că în fruntea administrației S.U.A. venise Generalul Eisenhower. Știrea pătrunsese repede până la noi. Un președinte conservator în S.U.A. și slăbirea sensibilă a șurubului în regimul închisorii au făcut ca speranțele tuturor să crească dintr-o dată și cu toții așteptam să se deschidă ușile ferecate.

Din păcate, euforia nu a durat prea mult. Până la urmă, lucrurile s-au limpezit. Ne-a parvenit știrea despre discursul pe care noul președinte al S.U.A. îl pronunțase după instalarea sa la Washington, care ne-a dezumflat total. Vestea o aduseseră deținuții întorși de la Canal, dintre care unii susțineau că au citit discursul în ziar. Se vorbea acolo de situația internațională tare complicată, care nu putea să se clarifice ușor și despre problema comunismului care era văzută ca o chestiune de generații. „Ce știa Președintele nu știa Generalul.“

Veștile erau deci mai mult decât descurajante și au fost pentru toți deținuții ca un duș rece. În schimb, ele aduceau liniște și încredere comuniștilor uzurpatori instalați cu forța la putere în țările lăsate de lumea liberă la cheremul Moscovei. Comuniștii știau că timpul este în favoarea lor. El roade totul și, până la urmă, chiar conștiințele.

Așadar, explicația regimului oarecum relaxat aplicat deținuților politici, față de anii anteriori și cei care au urmat acelei perioade de ușurare de scurtă durată, era tocmai pe dos, contrară presupunerilor noastre.

Amărăciunea a cuprins toată suflarea deținuților din Aiud și probabil același lucru s-a întâmplat și în alte închisori. În ciuda acelei atmosfere create de unele vești neplăcute, plimbările au continuat totuși să se desfășoare libere, câteva luni.

În mijlocul curții interioare a secției unde aveau loc acele plimbări, trona closetul turcesc cu două așa-zise cabine, adăpostite parțial de un paravan de zid. Cum acestea nu erau suficiente pentru câteva sute de deținuți, care preferau – și era chiar un cuvânt de ordine – să-și facă nevoile mari afară și nu la tineta din cameră, se foloseau, aproape tot timpul plimbărilor, și cele două guri de canal fără capac de lângă closet, care serveau de fapt pentru defundarea haznalelor, așa încât în jurul acelor găuri se rânduiau continuu deținuți care își făceau nevoile și mici și mari în văzul tuturor.

În această penibilă și grotescă priveliște se desfășurau plimbările noastre, ocolind de zeci de ori „monumentul“, cum botezasem în derâdere closetul, fără a ne deranja câtuși de puțin cele ce se petreceau în mijlocul curții. Aceste clipe erau pentru noi o adevărată descătușare, o relaxare și o evadare, chiar dacă pentru scurt timp, oferindu-ne posibilitatea de a ne cunoaște unii cu alții și de a discuta liberi despre orice subiect: de știință, religie, istorie, politică, filosofie, despre planuri de viitor etc.

Așa am cunoscut o mulțime de personalități ale vieții sociale, culturale și politice

românești dintre cele două războaie mondiale: foști miniștri, foști deputați și senatori, profesori universitari și secundari, magistrați și avocați, ofițeri superiori, preoți și medici, ziariști, precum și comercianți, țărani, meseriași etc.

Se formau de obicei grupuri-grupuri, după cum ajunsesem să ne cunoaștem, după afinități sau profesii, care se perindau unele după altele. Unii mai vârstnici sau neputincioși rămâneau pe lângă pereți la soare sau se așezau pe scările de la intrarea în secție, ori pe treptele de la ușa capelei, care devenise magazie cu ușile ferecate și unde numai crucea de pe turlă mai arăta ce fusese cândva și care, până la urmă, a fost dată jos chiar în timpul unei plimbări, sub privirile mute, încremenite ale tuturor.

Cel mai mare și mai constant grup se formase în jurul profesorului universitar Ion Petrovici. Nu l-am cunoscut personal înainte de închisoare. Nu l-am avut nici profesor la Facultatea de Litere și Filosofie din București, unde a fost transferat de la Iași la câțiva ani după ce eu am terminat cursurile acelei facultăți. Îl cunoșteam însă din lucrările sale și știam că a fost parlamentar și ministru în mai multe guverne, înainte de 1944. Acel grup cuprindea profesori, magistrați, avocați, ofițeri, preoți, tineri studenți și alții.

Om de catedră atâta vreme, de o vastă cultură și o bogată experiență de viață universitară, culturală, socială și politică, având ocazia să cunoască multe personalități ale vieții noastre culturale și politice și să participe la multe congrese internaționale de filosofie, păstrând legături strânse cu multe dintre figurile marcante ale mișcării filosofice contemporane, Prof. Univ. Ion Petrovici avea întotdeauna câte ceva de povestit.

Majoritatea timpului în acele plimbări îl umplea însă cu expuneri pe teme filosofice și de cultură, adevărate prelegeri de ținută academică. Înalt, puțin aplecat de spate, slăbit ca toți deținuții. La dânsul slăbirea era și mai accentuată, datorită staturii sale, și aceasta îi dădea înfățișarea unui schimnic. Nu-și pierduse nici farmecul vorbirii, nici claritatea gândirii și nici încrederea în izbăvirea suferințelor noastre.

Expunerile erau urmărite cu mult interes de cei grupați în jurul său, care interveneau cu întrebări și discuții pe marginea subiectelor dezvoltate. Aceste momente au rămas de neuitat pentru cei care l-au cunoscut și l-au ascultat vorbind în timpul plimbărilor noastre. S-ar putea spune că în vara anului 1952, la Secția a II-a a închisorii din Aiud, a funcționat timp de 2-3 luni o adevărată AGORA, o Academie a peripateticilor, când Prof. Ion Petrovici a trecut în revistă aproape toate școlile, sistemele, curentele și problemele fundamentale ale filosofiei, de la *Thales din Milet*, *Ionienii* și *Eleații* în frunte cu *Heraclit* și *Parmenide*, la *Socrate*, *Platon* și *Aristot*, apoi de la *Sf. Augustin*, *Toma d'Aquino*, *J. Boehme*, la *Descartes*, *Spinoza*, *Leibniz*, empirismul englez, idealism, materialism, spiritualism, monism și dualism, *Kant*, *Hegel*, *Comte*, *Boutroux*, *Bergson* și *James* etc.

Oricine își poate închipui ce ridicoli, chiar caraghioși, puteam părea, plimbându-ne în zdrențele noastre în jurul „monumentului“, în timp ce ascultam prelegerile

Prof. Ion Petrovici. Dar noi făceam total abstracție de priveliștea dezgustătoare, dantescă într-un fel, absorbiți de cuvântul curgător, elegant și elevat al Profesorului.

Era spre toamnă. Într-una din aceste plimbări, rămăsesem un grup mai restrâns. Ne-am oprit din mers și ne-am dat deoparte, privind scheletele ambulante care se perindau prin fața noastră. „Când vom ieși de aici, zice Prof. Petrovici, tare aș vrea ca aceste lecții, expuneri de filosofie, de cultură să poată fi culese și publicate într-un volum, așa cum s-au desfășurat ele, cu erorile de date și aproximații inerente. Ar fi interesant. Nu?” „Cu siguranță”, au reluat câțiva gândul Profesorului, adăugând că printre noi erau și câțiva mai tineri, care au fost nelipsiți la aceste „cursuri”, ba chiar se auzise că unii, când ajungeau în cameră, făceau în scris un rezumat al fiecărei expuneri, folosind hârtie de saci pentru ciment, strecurată de prietenii care lucrau în fabrică, rezumate pe care le ascundeau în diferite locuri în curtea închisorii, ca să nu fie găsite la perchezitiile ce aveau loc în camere totdeauna pe neașteptate. Valorificarea vocației sale profesionale, chiar în acele condiții, era un titlu de mândrie reținută pentru dânsul, care nu se gândea că s-ar ivi vreo opreliște la această inițiativă, odată aflați în libertate. De altfel, mulți dintre noi nu concepeam atunci că s-ar putea să ieșim din închisoare sub comuniști, ci într-o Românie liberă, restaurată, democrată și monarhică.

Din nefericire, nu a fost așa, „Universitatea Liberă” a Prof. Ion Petrovici care a funcționat în vara anului 1952 în Aiudul ce a înghițit multe vieți, multe și mari speranțe pentru viitorul unei Românie libere și democratice în scurt timp a luat sfârșit. Prin lunile iulie-august deodată s-au închis ușile, s-au ferecat din nou și s-au astupat ferestrele cu obloane bătute în cuie. Regimul s-a înrăutățit, plimbările în comun s-au sistat. Acum se făceau iar cameră cu cameră, în mod cu totul neregulat, și durau foarte puțin. Gardienii au redevenit brutali, hrana a scăzut și cantitativ și calitativ.

Pe Profesorul Ion Petrovici nu l-am mai putut vedea nici în închisoare, nici după golirea închisorilor în 1964. Împrejurările au fost vitrege și în așa-zisa libertate. Unii dintre cei pe care i-am cunoscut în închisoare, mai apropiați și care au supraviețuit, ne-am revăzut abia la înmormântarea Profesorului, în anul 1972. Au trecut de atunci 30 de ani. În 1979, i-a apărut volumul de amintiri *Prin meandrele trecutului*. Toate relatările din acest volum se referă însă numai la perioada dinainte de închisoare, când România era o țară liberă, democrată și respectată în rândul statelor civilizate. Era o țară prosperă și abia își luase avântul. N. Titulescu ajunsese Președintele Ligii Națiunilor.

După Marea Unire ne-ar fi trebuit un răstimp măcar de 50 de ani de pace, în care societatea românească s-ar fi consolidat puternic și ar fi înregistrat pași serioși de prosperitate și progres pe toate planurile.

N-a fost să fie așa. Nu au trecut bine nici 20 de ani și orizontul nostru s-a înceteșat. A venit războiul, iar după 1945, poporul român a avut de îndurat una dintre cele mai grele perioade ale istoriei sale, în care s-a atentat la însăși ființa lui biologică.

În grupul foștilor deținuți care s-au apropiat mai mult de Prof. Ion Petrovici și care au participat la „cursurile libere” ale acestuia, s-au prefigurat unele planuri de viitor, în afară de cele de natură politică. Se căzuse astfel de acord ca, după eliberare, pe care noi o așteptam într-o țară liberă, pașnică și democratică, închisoarea din Aiud să dispară și în locul ei să ia ființă o „Fundatie a Foștilor Deținuți Politici” și o „Universitate Liberă” de vară, după modelul celei de la Vălenii de Munte a marelui istoric și patriot Nicolae Iorga.

Celularul urma să devină muzeu și hotel-cămin pentru vizitatorii și cursanții „Universității Libere”. Tot acolo urma să se instaleze o tipografie a Fundației și Universității, pentru editarea scrierilor-documente privind drama social-politică trăită de poporul român după preluarea, prin uzurpare, a puterii de către comuniștii străini de neam și de Dumnezeu.

O altă idee, care urma să se întruchipeze în realitate în România pe care o visam, era și ridicarea unei Catedrale pe dealul unde se afla Arsenalul armatei, în semn de recunoștință față de Cel Atotputernic, cu ajutorul căruia am putut străbate măcar unii, până la capăt, infernul închisorilor comuniste, în timp ce alții din afara lor au fost înăbușiți în cămașa de forță în care poporul român a fost închingat de aceeași putere demonică, timp de decenii.

Memorialul din închisoarea de la Sighet, unde s-a stins o altă parte a inteligenței politice și culturale românești, precum și Fundația Memoria, cu revista purtând același nume, al cărei redactor șef a fost până mai ieri inimosul, trudnicul și mult regretatul nostru frate întru suferință, Dr. Banu Rădulescu, la care s-au adăugat apoi Fundația Foștilor Deținuți Politici „Troiața”, „Nicoleta Valeria Grossu”, reflectă unele din ideile și planurile nu numai ale visătorilor care l-au însoțit pe Prof. Ion Petrovici în excursia pe care o făcea în lumea gândirii și spiritului, în ciuda mizeriei pământești în care ne aflăm, ci și ale multor alți visători cu ochii deschiși din închisorile comuniste.

Zidurile mohorâte ale Aiudului nu mai existau în acele ceasuri ale „cursurilor libere” pe care le dăruia cu toată ființa sa acest om de mare cultură și patriot. Atunci, simțeam că aparținem încă unei lumi libere, pe care au apărat-o toți cei ce s-au împotrivit într-un fel sau altul utopiei diabolice comuniste și care au plătit scump cu ani grei de temniță; iar unii dintre ei, cu viața, deși acea lume liberă îi uitase cu totul.

Ar fi bine ca din când în când să se amintească lumii europene, și mai ales celei occidentale, că secole de-a rândul poporul român, împreună cu cele din vestul și nordul României, au constituit o pavază împotriva furtunilor istoriei declanșate totdeauna de imperiile expansioniste din jurul nostru, care își disputau întâietatea, pavază la adăpostul căreia Occidentul a putut să se dezvolte și să prospere în voie. Și nu știu dacă o țară din acest Occident s-ar fi descurcat mai bine în locul nostru.

Gheorghe Năstase s-a născut în ziua de 16 martie 1914 în satul Bărcănești, comuna Bărcănești (azi comuna Vâlcele din județul Olt), fiind ultimul din cei 7 copii ai unei familii de țărani. Singura lor avere: 5 ha de pământ, cu care a fost împroprietărit tatăl său ca participant la primul războiu mondial;

– după absolvirea a patru clase primare în satul natal, a urmat cursurile Liceului „Radu Greceanu” din Slatina (județul Olt);

– după obținerea diplomei de bacalaureat, fiind calificat primul din 101 candidați se înscrie la Facultatea de Drept din București, unde a obținut o bursă pe care a păstrat-o toți anii de Facultate (ar fi vrut să urmeze cursurile Facultății de Medicină dar lipsa mijloacelor materiale nu i-au permis acest lucru);

– în paralel s-a înscris și la Facultatea de Litere și Filosofie. După absolvirea celor două facultăți în 1938, s-a înscris la Doctorat la Facultatea de Drept. Teza de doctorat: *Teoria funcțiunii de fapt*, a fost premiată de Universitatea din București;

– a fost asistent la Facultatea de Drept din București până în anul 1949, când a fost exclus („epurat”, se spunea pe atunci) din corpul didactic;

– a urmat și absolvit cursurile Școlii de tehnoredactori și corectori, după care, abia angajat la Editura Tehnică de Stat, a fost arestat în mai 1950. A fost implicat într-un complot împreună cu un grup de prieteni. Toți din acel grup au primit pedepse grele, între 15 și 20 ani temniță grea;

– Gheorghe Năstase a executat 14 ani de închisoare (fusesse condamnat la 15) în penitenciarele Pitești, Jilava, Aiud, Lugoj, Gherla. A fost eliberat în 1964;

– după eliberare a fost angajat ca redactor-traducător pentru limbile franceză și engleză la editura „Federației Internaționale a Asociațiilor de apicultori” Apimondia, care avea sediul în București;

– între 1942 și 1947, a publicat câteva lucrări de specialitate din care amintim: *Teoria funcțiunii de fapt*, 1942; *Probleme în legătură cu poziția Curților Administrative în sistemul de contencios actual* (Revista de Drept Public, nr. 1-2/ 1943); *În jurul revocării actelor administrative de autoritate* (Revista de Drept Public nr. 3-4/ 1943); *Stabilitate și nestabilitate în materie de funcțiune publică*, 1947;

– după 1964 a publicat, singur și în colaborare, mai multe lucrări în domeniul apicol, traduceri în și din limbile franceză și engleză;

– după 1990 a colaborat la revistele: „Rezistența”, „Din documentele Rezistenței”, „Cuvântul Românesc”; ziarul „România Liberă”; a publicat poezii în *Poeți după gratii* vol. 3.

– în 2001, a publicat la Editura Gențiana lucrarea *Omul, ființă între ființe*, „o sinteză a ideilor contemporane despre viață și om bazată pe o extrem de vastă literatură”.

Gheorghe Năstase

Ultimele clipe ale lui Mircea Vulcănescu

În rezerva infirmierii din penitenciarul Aiud în care am stat câteva zile, am găsit o companie agreabilă. Generalul Iosif Iacobici, un optimist incurabil, îi mărturisea bunului său prieten și coleg de suferință, generalul Gheorghe Dobre, fost ministru, într-o clipă de euforie:

– Dragul meu, am vești foarte bune de afară. De Crăciun vom mânca sarmale acasă.

Era starea de euforie cu care se îmbătau adesea cei mai în vârstă din temniță când se întâmpla să se mai strecoare câte o știre necontrolată sau vreun zvon încurajator. Generalul își făurise, ca mulți alții, atâtea vise după alegerea ca președinte al S.U.A. a generalului Eisenhower. Două luni mai târziu, de Crăciun, bătrânul general și-a dat sfârșitul. În schimb Mircea Vulcănescu, bântuit de-o tristețe deprimantă, își aștepta deznodământul. Stând alături de profesorul dr. Petre Topa și de mine pe o bancă în curtea infirmeriei, ne-a mărturisit:

– Rostul meu în viață s-a terminat. Am început o operă, dar n-am fost în stare s-o duc până la capăt. Am predat la o catedră pe care am părăsit-o tocmai în clipele în care trebuia să fiu prezent. M-am despărțit de studenții pe care-i iubeam tocmai în cele mai dureroase momente ale istoriei. Am crezut că mi-am făcut datoria ca cetățean față de această țară hăituită și jefuită cu nerușinare, față de acest neam însângerat. M-am înșelat. N-am fost decât un vanitos. Am ținut să vin aici lângă cei în suferință, cei care au visat libertatea și-au sângerat pentru ea. Studenții mei nu mai pot aștepta nimic de la mine, o biată epavă ce se târăște pentru ultima picătură de viață. Strădaniile mele la altarul culturii s-au dovedit a fi zadarnice. Potentații vremii n-au nevoie de cultură. Pseudocultura și-a întins tentaculele ca o caracatiță. Nu știu ale cui păcate îndură acest neam ospitalier. Boala mi-a măcinat și ultima fărâmă de vlagă. Sunt la capătul puterilor. Mă vedeți în ce hal am ajuns. O caricatură de om. Charon mă așteaptă să mă treacă Styxul. Corbii sunt gata să mă însoțească. Priviți-i cum dau rotocoale croncâinind în văzduh. Mă doboară tăcerea asta. Mă ucide suferința prin care trec prietenii de celulă. Știu că mă despart de ei. Îi rog să mă ierte că-i părăsesc.

– Dragă Mircea, îi grăi profesorul și medicul lui curant, cu vocea sa caldă, mângâietoare. Nu trebuie să te lași pradă deznădejdei. Febra și starea de

slăbiciune sunt trecătoare. Îți trebuie hrană suplimentară, este un imperativ pentru noi toți care te iubim. Chiar dacă ceea ce ni se oferă reprezintă un genocid bine organizat pentru suprimarea noastră, vom găsi o posibilitate de ieșire din acest impas. Noi nu trebuie să le dăm satisfacția plecării către alte meleaguri. Nu trebuie să disperăm, vom căuta să te refacem. Dar cea mai bună hrană este voința și încrederea în tine.

– Mulțumesc, profesore, pentru grija ce mi-o porți. Ai făcut tot ce-a fost posibil, toate sunt zadarnice acum. Vrei să-mi dai o rază de speranță, dar nu vrei să vezi că nu mai am nici o șansă. Trebuie să predau ștafeta, o spun cu toată seriozitatea. N-am alternativă, sunt complet epuizat. Moralmente sunt prăbușit. Nimic nu mă mai poate salva. Azi noapte chiar am vorbit cu EA, mă așteaptă la poartă. Dacă dumneata și domnul Constantinescu veți avea șansa supraviețuirii și veți ieși din acest infern, căutați-mi familia și spuneți-i să mă ierte că i-am oferit această viață copleșită de lacrimi și lipsuri. Dumnezeu să-i binecuvânteze pe toți, să le aducă alinare. Poate că fetele vor avea o soartă mai bună. Știu prin câte suferințe au trebuit să treacă. Sunt perfect conștient că vor mai întâlni pe drumul vieții încă multe obstacole. Sunt convins că le vor putea depăși, chiar dacă colții răutății vor căuta să mai rupă din adolescența lor zbuciumată. Să le spuneți că nu mi-am făcut decât datoria ca cetățean al acestei țări oprite.

– Sunt suferințele întregului neam, dragă Mircea, replică dr. Topa. Nu este prima oară când trebuie să le suportăm. Tributul cerut depășește puterile noastre omenești. În ciuda atâtor vitregii, neamul n-a pierit. Dumnezeu nu ne va părăsi, ai încredere în El.

Impresionat de presentimentul morții înrădăcinat în sufletul unui om de înaltă cultură, m-am despărțit cu o strângere de inimă de el, alături de profesorul Topa. Avusesem în fața mea un om sfârșit, conștient că se va stinge. Nu mai avea nici un licăr de speranță. Pe obrajii lui supti și cadaverici am zărit câteva broboane de sudoare datorită febrei care nu ceda. Profesorul îmi mărturisi în rezerva mea adevărul crud că deznodământul urma să se petreacă în două-trei zile.

– Dragul meu, îmi mărturisi el, aici suntem toți sortiți pieirii, cu singura deosebire că plecăm pe rând, nu toți odată. Suntem niște cobai nefericiți supuși la cele mai ticăloase experiențe. Aici se petrec cele mai odioase nelegiuiri. Fără să protestăm direct, spre a nu fi suprimați, noi, medicii deținuți, încercăm prin mijloacele prea modeste ce ni se pun la dispoziție, simple paleative, să încetinim acest proces necruțător de exterminare, bine studiat. Cel mai tipic exemplu este Mircea. Ne va părăsi curând. Ca fost ministru nu avea nici o șansă de supraviețuire. Același destin mă paște și pe mine, pe noi toți. La Jilava a fost torturat, izolat și înfometat. La gabaritul lui trebuia supraalimentat. Acolo a contractat pneumonia care nu-l iartă. A stat la izolare în camera neagră din turelă. Din câte știi, nu are acoperiș. Plouă, ninge, bate vântul, te arde soarele. Împreună cu el era izolat un biet student cu o temperatură de 40 grade. Au stat pe cimentul rece și umed. Ca să-l încălzească pe tânărul care delira, Mircea l-a cuprins cu brațele lui și l-a ținut

deasupra lui, pe propriul trup. Este de necrezut.

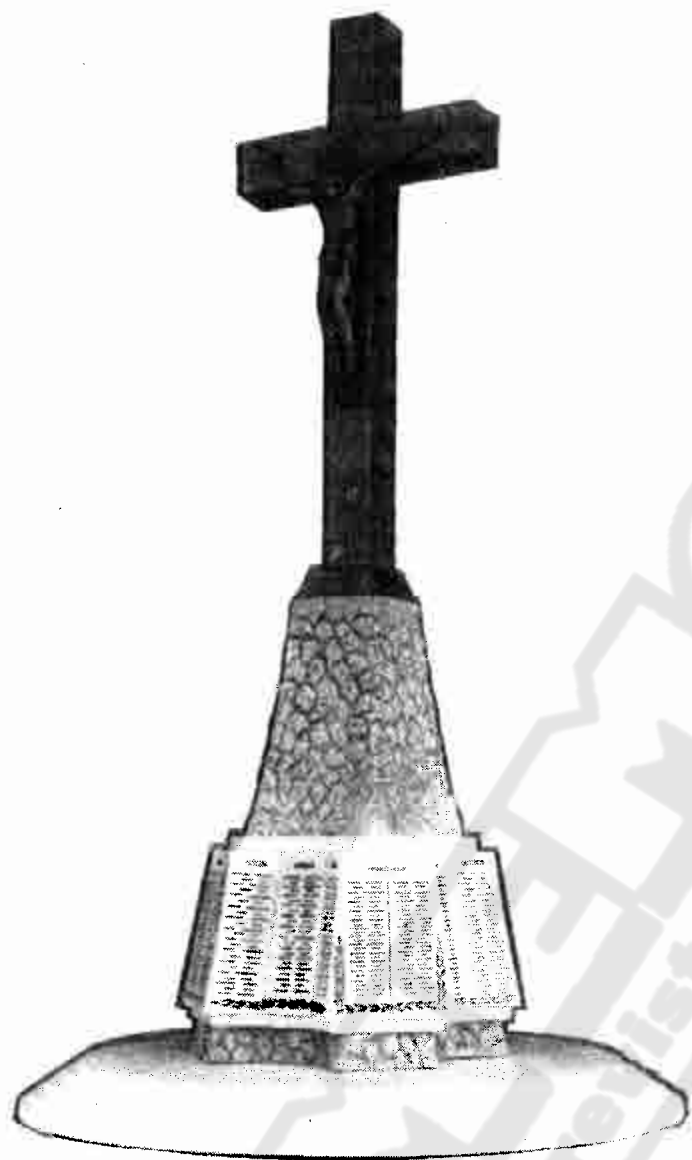
Am aici câteva date semnificative înregistrate la cabinetul medical. Din cei 270 de deținuți decedați în anii 1947-1952 (socotit cel mai elocvent procent de morți), numai în anii 1947-1949 au decedat 110 deținuți. În 1950 este procentul cel mai mare: 80 decedați, iar în restul de doi ani s-au prăpădit 51. Nu cred că există în țară un alt penitenciar care să atingă asemenea cifre. Cadrele din Aiud au ținut să fie primele pe țară în acest maraton nemilos al exterminării. Genocidul de aici este practicat cu cele mai barbare mijloace de tortură. Îmi reamintesc cu strângere de inimă de atâția oameni de înaltă valoare intelectuală și politică uciși prin înfometare, prin lipsa celor mai elementare îngrijiri medicale. Printre ei au figurat o serie de generali care au făcut cinste țării: Aurel Aldea, fost ministru, Ion Carlaonț, Constantin Eftimiu, fost ministru, Gheorghe Macici, Gabriel Negrei, Gheorghe Topor, Gheorghe Petrovicescu, fost ministru, Iosif Iacobici, Gheorghe Dobre, Vasile Crețoiu și mulți alții. Au fost uciși profesori universitari ca Istrate Micescu, Constantin Bușilă, Gheorghe Cuza, Ion Lugojanu, Petre Nemoianu, Traian Brăileanu etc.

Câți vor mai urma numai Cel de sus știe. Ar trebui să supraviețuim; să arătăm generațiilor de mâine ce-a reprezentat pentru neamul românesc această democrație populară importată de aiurea. N-ar fi trebuit să plătim acest tribut după tributul de sânge de pe front. Ca medici ne confruntăm cu nepăsarea crasă a administrației față de omul bolnav din cauza hranei, a lipsei de medicamente, din cauza condițiilor criminale în care suntem obligați să stăm. Stăruim să căpătăm medicamentele elementare, insistăm să acordăm îngrijiri și celor proscriși, care nu au acces aici. Pentru cei din Zarcă internarea în această infirmerie nu-i posibilă decât cu aprobarea ministrului de Interne, Alexandru Drăghici. Așa se explică numărul mare de decese în rândul oamenilor de cultură și al celor care au deținut funcții importante în conducerea țării. Pentru un simplu panaritiu s-a prăpădit bietul Istrate Micescu. Trăim situații incredibile de salvare petrecute acolo. Cornel Petrassevici a operat un bolnav în criză de apendicită doar cu-o coadă de lingură ascuțită pe cimentul din celulă și l-a cusut cu ață scoasă din saltea în loc de catgut. Dacă aceste modeste medicamente nu-s susținute și de-o alimentație consistentă și de calitate, toate eforturile noastre sunt zadarnice. Majoritatea bolnavilor a pierdut moralul, această busolă interioară care ne ajută să ieșim la lumină.

Două zile mai târziu, Mircea Vulcănescu s-a stins fără lumânare, împăcat sufletește că nu mai avea dureri. Când mi-a relatat știrea, dr. Petre Topa, mărturisindu-mi cu lacrimi în ochi pierderea bunului său prieten, mi-a spus:

– Așa vom pleca toți din infern...

Șapte ani mai târziu dr. Topa a fost expedit din închisoarea Pitești la spitalul de la Văcărești. Era chiar în luna în care îi expirau cei zece ani de condamnare. A murit în închisoare.

**ION CONSTANTINESCU-
MĂRĂCINEANU**

Dumitru Alimăneștianu
(Evocare)

Era în vara unui an secetos. Participam la inaugurarea unui pod peste râul Doamnei, între Mărăcineni și Vieroși. Mii de țărani coborâseră din satele vecine în semn de recunoștință pentru cel care pusese capăt atâtor nenorociri provocate de puhoaiile rebele.

– Șopotul acestor ape limpezi este suspinul victimelor răpuse de revărsarea stihilor. *Cel care ne prilejuește această sărbătoare este un Moise al zilei care a zdrobit cu fapta pe faraonii nepăsării și ne-a învrednicit să trecem biruitori peste barierele timpului*, a grăit preotul Constantin Lupașcu din Colibași, în numele țăranilor.

– Țin să vă mulțumesc cu mâna pe inimă, i-a replicat Dumitru Alimăneștianu, că am venit în acest loc unde au pierit multe suflete obidite, în locul în care mulți și-au pierdut vitele și carele, aici unde moșul de lângă mine și-a pierdut vederea pentru totdeauna în luptă cu șuvoaiile. M-am ținut de promisiunea dată. Am venit să fiți martori când mulțumesc Cerului că m-a ajutat să fac o faptă bună. Singura mea mângâiere este fapta bună. Călăuza mea în viață mi-a fost dragostea pentru cel aflat în suferință. Din ziua în care voi închide ochii nu va veni nimeni cu o floare la mormântul meu. Vă am numai pe dumneavoastră. Rugați-vă pentru sănătatea mea, să-mi dea Dumnezeu tăria să mai fac asemenea fapte bune. Sunt singur. Rugați-vă Cerului să-mi ierte păcatele, că n-are cine să se roage pentru mine.

După ce a tăiat panglica, el a pornit domol cu orbul de mână străbătând toată lungimea podului. Din ochii secați de lumină ai bătrânului țaran picurau boabe de rouă.

Acesta era Dumitru Alimăneștianu, fiul Sarmizei Bilcescu Alimăneștianu, prima femeie doctor în Drept din lume. Era

omul care suporta cheltuielile căminului studenților „Credem în libertate, oferea studenților, în anii 1934-1938, burse în bani și cartele gratuite pentru masă. Era un Mecena contemporan credem în democrație și care-și lăsase amprentele sufletului său generos în fiecare sat din județ prin contribuții bănești la construirea de biserici, școli și alte lucrări edilitare. Calitățile lui remarcabile în chivernisirea banului public l-au impus ani în șir, deputat fiind, ca raportor general al bugetului și subsecretar al Finanțelor, câștigând simpatii unanime chiar din partea adversarilor politici.

Războiul își desfășura ultimul episod. Gongul final era așteptat de întreaga omenire. În țară, sărăcia și dezorientarea se adânciseră. Sarcinile războiului deveniseră tot mai apăsătoare din cauza pretențiilor exagerate ale ocupantului sovietic. Formațiunile politice de stânga coalizate într-un front comun dirijat de P.C.R. impuseseră formula unui guvern de „concentrare democratică”. Împreună cu prietenul meu Nicu Enescu, în seara zilei de 6 martie 1945, i-am făcut o vizită lui Dumitru Alimăneștianu la casa lui din str. Sălciilor nr. 5. Abia depusese jurământul ca ministru al Finanțelor. Era afectat profund. Zâmbetul dispăruse de pe chipul lui de boem.

– Dragii mei, v-am chemat să vă pun la curent cu ultimele evenimente interne, deloc agreabile. Să nu vi se pară ciudat că am acceptat să intru în această coaliție. Ca prieten apropiat, președintele (Gh. Tătărescu) m-a rugat să-i fiu colaborator în noua formulă. Am refuzat categoric, întrucât nu era realizată ideea care sta la baza alcătuirii noului cabinet: unitatea de vederi în problemele vitale ale țării. În plus, lipseau două din partidele-cheie indispensabile unei desfășurări normale a vieții politice, cu vechi state de servicii în slujba țării. Argumentele mele nu l-au convins, nici ale lui nu m-au edificat. După o oră, m-a chemat din nou. Era afectat de intransigența mea. Avea nevoie de-un tehnician în fruntea Finanțelor. A insistat, dezvăluindu-mi cu toată sinceritatea și simțul de răspundere unele informații pe care nu le cunoșteam. Mi-a prezentat adevărata față a clipelor de grea cumpănă prin care trecea țara. N-am putut rezista, argumentele lui au fost copleșitoare, mai tari decât intransigența mea. Imperativul major al zilei m-a dezarmat. Nu exista altă soluție.

Credem în libertate pentru că ea dă omului aripi, fără ea, el se târăște în abis.

Credem în democrație pentru că numai prin ea un neam poate să folosească toate mințile și energiile fiilor lui.

*Să credem în
solidaritate socială
pentru că este
drept și este bine
ca cei slabi
să se sprijine pe
cei puternici,
nu însă pentru
a-i doborî,
ci pentru ca
împreună, înfrățiți,
să pășească
spre un viitor
mai bun.“*

Din emoționantul
discurs ținut de
Dumitru
Alimănișteanu,
la 17 decembrie 1944,
la tribuna
simpatizanților liberali
din Giurgiu

– Chiar și dumneavoastră? I-a întrebat prietenul meu, contrariat și afectat de schimbarea bruscă. Ca prieten apropiat al președintelui, erai cel mai în măsură să vă opuneți, să-și schimbați poziția. Dacă am pornit pe-un drum, nu înseamnă că putem face concesii ireparabile. Aparțineți unei familii care a făcut și face cinste țării, care și-a trasat un loc sigur în istorie. Aparțineți unui județ cu tradiții istorice de la primul descălecat. Cum ați putut accepta asemenea compromis?

Nea Mitică a scos o țigară, a scuturat-o ușor, tremurând de emoție. A aprins-o rămânând câteva clipe pe gânduri. Fire albăstrui se înălțau în spirale. A stat la îndoială, parcă ar fi vrut să ne vorbească deschis. S-a reținut. A început să tragă fum după fum, apoi a reluat discuția:

– Nu știu dacă mă credeți cât sunt de copleșit. Emoția mă apasă, o simt ca pe o piatră de moară pe inimă. Când am pătruns în Palat, garda regelui m-a primit cu țeva armelor în jos; ca la înmormântare. Nu știam ce să cred. Nu bănuiam că se produsese ireparabilul. Abia atunci am înțeles că președintele avea dreptate, că regele, afectat și umilit, nu putea să aleagă altă soluție în fața marelui dileme cu care se confrunta țara. Ni se luase dreptul de a ne mai considera aliați, după atâtea sacrificii de sânge și materiale. Dacă nu s-ar fi constituit acest guvern, astăzi și nu mâine, de maniera în care a fost format, s-ar fi dat ordin ca trupele românești de pe front să fie dezarmate și înapoiate în țară, ba chiar să fie duse alături de cele capturate în Moldova după armistițiul. Comandantului armatelor noastre din Cehoslovacia i s-a luat comanda. Despre soarta generalului Avramescu și a celor din suita lui nu știe nimeni. În jurul dispariției lor plutește misterul. Președintele Comisiei aliate de control refuză să vorbească despre ei. Prezența lui Vâșinschi, trimis special de Stalin pentru intimidare, ca să impună formarea acestui guvern, și-a dat roadele scontate. Reprezentanții puterilor aliate din Comisia de control au fost informați abia după ce guvernul a fost constituit.

Vrem sau nu, roadele înțelegerii de la Yalta încep să fie culese. Prin actul încheiat acum o oră sunt ferm convins că țara a depășit momentul crucial. Ce va urma rămâne de văzut. Bine nu va fi. Pecetea zonei de influență a fost pusă la Yalta. Cu noi, liberalii, sau fără noi, acest guvern tot ar fi fost format, cu consecințe imediate și mai

dezastruoase. Nu-mi fac iluzii cât vom rezista. Aceasta-i rațiunea pentru care nu puteam sta cu brațele încrucișate la îngenunchierea totală a țării în momentele cele mai critice ale istoriei noastre prezente, la destrămarea instituțiilor fundamentale. Nu este vorba de confruntări de idei în sânul noului cabinet, ci de însăși ființa noastră ca stat suveran. Vi se pare anacronică afirmația mea, poate unii nu-s de acord cu mărturisirea mea, cu momentul de răscruce în care ne aflăm. Istoria va scrie adevărul și ne va judeca. Nu trebuie să uităm un lucru, valabil pentru orice român, pentru istorie chiar, că suntem tratați ca o țară învinsă, o țară sfârtecată de interesele celor mari, o țară ciopârțită din miopie politică și târâtă dincolo de Nistru într-un război sângeros, o țară care a capitulat necondiționat abia în ultimul ceas. Lumea a uitat că armistițiul a fost semnat la Moscova abia la 12 septembrie, deși noi am întors armele la 23 august și am eliberat mare parte din pământul furat. În acest interval, zeci de mii de ostași de pe frontul din Moldova au fost capturați și duși în lagăr. Puterile apusene n-au făcut altceva decât să ia act de hotărârea Moscovei în concordanță cu textul de la Yalta. Orice încercare de-a schimba tratamentul la care suntem supuși în clipele de față este inutilă. În fața doleanțelor noastre legitime se înalță un zid de gheață păzit cu strășnicie de tancurile sovietice. Cum vom fi calificați mâine, rămâne de văzut. Va trebui să ne zbatem să câștigăm pacea. Ne complacem să ne afișăm ca aliați cu enorme sacrificii spre a ne recâștiga locul convenit la masa verde, ne amăgim cu adulații că actul istoric a scurtat cu șase luni durata războiului. Privim cu satisfacție cea mai înaltă distincție pentru fapte de arme, Ordinul Victoria acordat regelui, dar nu vrem să vedem cruda realitate a unui tratament nedrept impus de sovietici. Suntem tratați ca popor învins, deși armata noastră a contribuit ca o forță importantă la înfrângerea lui Hitler, în prezent în agonie. Suntem supuși unor uriașe obligații materiale de aprovizionare a armatelor sovietice și române, de despăgubiri inestimabile, care vor duce inevitabil la secătuirea tuturor resurselor. Refacerea abia începe. O spun ca om al cifrelor, care cunoaște puterea economică a țării. Este nevoie ca fiecare cetățean să pună umerii la uriașa povară. Vrem să ne recăpătăm încrederea în aliații

noștri tradiționali, că despre cei instalați în țară toți suntem convingși de „binele“ ce ni-l pregătesc. Trebuie să ne luptăm din răspuțeri la Conferința de pace spre a ne recâștiga drepturile legitime și istorice. Vom reuși? Iată marele semn de întrebare. În entuziasmul final al războiului s-au produs fisuri nedorite, înscenări care încearcă să știrbească prestigiul țării, să ne creeze această atmosferă tot mai apăsătoare. Sper ca prietenii și țara să înțeleagă ce perspective sumbre ne așteaptă. Dacă am greșit, istoria ne va judeca și condamna. Dar istoria se va scrie mult mai târziu. Până atunci, țara trebuie să supraviețuiască. Eu știu că mi-am făcut datoria ca român în aceste 48 de ore de grea cumpănă.

Așa a grăit el atunci. Mărturisirea lui a demonstrat că participarea la acel guvern impus regelui cu pumnul în masă cerea sacrificii, uzură politică și blamare din partea istoriei. O lună mai târziu, s-a retras de la conducerea ministerului și din viața politică, fiind convins că timpul îl va confirma și-l va supune și pe el oprimărilor care au urmat. Într-o noapte de mai (în noaptea de 5 spre 6 mai 1950), a fost ridicat și întemnițat cu foștii demnitari într-un regim de totală izolare, la Sighet, timp de cinci ani, pe care i-a suportat cu demnitate în cel mai draconic regim de subnutriție, de umilință și tortură. După ce a fost eliberat (28 octombrie 1955), autoritățile i-au stabilit domiciliu obligatoriu în comuna Schei, raionul Înșurăței, regiunea Galați, dar la scurt timp a fost transferat în comuna Rubla. Când a fost dus la Rubla nu mai era în stare să silabisească un cuvânt. Ajunsese o fantomă cu chip uman. Ceva mai târziu, în 1959, i s-a înscenat un proces și a fost condamnat la 25 de ani temniță grea, la 10 ani degradare civică, cu confiscarea totală a averii personale, într-un lot liberal cu Constantin Albescu, Anton Negulici, Gheorghe Cercel, Ilarie Duțeanu și alții. A supraviețuit regimului de suprimare din temnițele de la Pitești, Ocnele Mari, Jilava, Galați și Botoșani. După eliberarea mea, în iunie 1964, l-am revăzut destul de des. Îi făcea mare plăcere să-și vadă prietenii, să-i viziteze pe cei apropiați. Patina anilor îi lăsase urme adânci. Era același om generos. Trăia modest într-un optimism robust. Avea convingerea că ziua eliberării de sub opresiunea comunistă nu va întârzia să vină. A fost un realist, echilibrat în tot ce făcea. Îți vorbea deschis, deși era

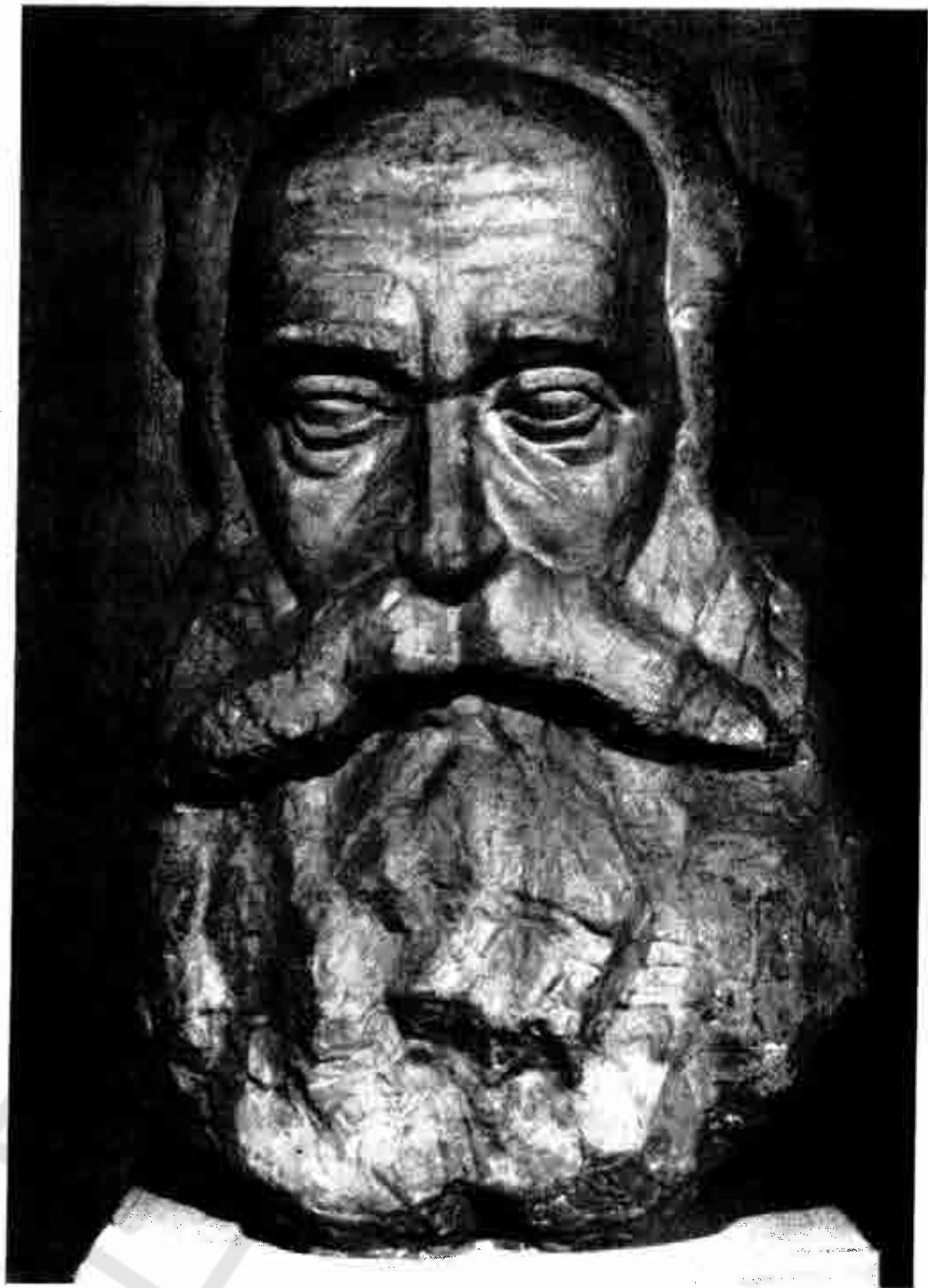
mereu sâcâit de organele de Securitate. Călca cu pași siguri fără să se clatine, chiar dacă purta cu el același baston atârnat de brațul stâng. Până într-o zi...

Era 27 februarie 1973. Se întorcea spre locuința lui modestă din str. Știrbei Vodă nr. 65. La traversarea str. Berzei s-a prăbușit pe caldarâm sub roțile unui vagon de tramvai în plină viteză. Un accident stupid. Transportat la Spitalul de Urgență, s-a stins în chinuri groaznice în sala de reanimare, la 14 martie 1973. N-am reușit să-l revăd. Timpul necruțător de lung a așternut colbul uitării peste imaginea celui care a iradiat numai generozitate. Viața lui a fost o permanentă dăruire pentru om. Și-a iubit județul în care se simțea ca în propria sa casă.

M-am despărțit de chipul lui în biserica Oțetari. Parcă ar fi voit să-mi transmită un mesaj către muscelenii lui. Din tăcerea lui i-am desprins ultima dorință:

*Mă-ntorc în ctitoria mea,
cu geamăt de mesteceni și de meri,
muscelele o lacrimă să-mi dea
pe lespedeza miresemelor de ieri.
Mă-ntorc la sânul ce-a secat de mult
sub glia care încă mai dogoare
să stau cu codrii muți și să ascult
cum susură bătrânele izvoare,
săpate-n nopțile de tristă epopee
când turmele coboară să se-adape
din liniștea culeasă în știubeie
să mi-o presare rouă pe pleoape.*

A fost înmormântat în bisericuța construită și pictată de bunul lui prieten, arh. Brătescu-Voinești, plasată la intrarea în pădurea de mesteceni și fagi din Bilcești.

GHEORGHE PENCIU

Doctorul Dumitru Zeană

Eram la Aiud, prin celular la parter, când prin alfabetul Morse am aflat de decesul renumitului doctor macedonean. Pe secție, fusesem vecin cu o altă rudă de-a lui, poetul și medicul fiziolog Ionel Zeană, ajuns mai târziu, după decretele de grațiere a deținuților politici, medic fiziolog la Sanatoriul antituberculos Dobrița, aflat la 20-25 km de Târgu Jiu, unde director nu era altul decât dr. Adrian Becherete.

Tot în Târgu Jiu se mai găsea și dr. Ion Ghițulescu, fost multă vreme medic deținut la Sanatoriul penitenciar Târgu Ocna, trimis mai târziu disciplinar la Târgu Jiu deoarece depunea prea mult har pentru ajutorarea camarazilor de suferință.

Dar să revenim la dr. Dumitru Zeană, a cărui soartă dramatică a fost mai puțin milostivă. Iată ce ne mărturisește fiul său, dr. Comeliu Zeană, conferențiar la catedra de cardiologie, despre tatăl său.

Dr. Dumitru Zeană și-a aflat sfârșitul în sinistra închisoare pentru deținuți politici de la Aiud, în 1961, la începutul verii, și a fost îngropat în locul comun dintr-o coastă aflată în preajma închisorii, loc fără însemne care să permită o identificare. Poate că, într-o bună zi, se vor face săpături și se va afla locul, dar cum să identifici rămășițele cuiva în devălmășia de schelete? Ar mai fi avut doi ani până la terminarea celor șase la care fusese condamnat de Tribunalul Militar Constanța pentru că făcuse „comentarii dușmănoase la adresa regimului”, ceea ce însemna, desigur, uneltire împotriva statului. Fusese ridicat chiar din spitalul orașului Brăila, împreună cu alți doi colegi medici, scoși cu toții în lanțuri, în văzul bolnavilor și personalului spitalului, măsură care urmărea, evident, intimidarea populației supusă terorii. În toată regiunea fuseseră operate arestări masive, ca urmare a unei răscoale țărănești din comuna Movila Miresii, unde oamenii s-au ridicat împotriva colectivizării forțate. De fapt, „numitul Zeană Dumitru” trebuia să se afle în Zagna Vădeni, comună de deportați în Bărăgan, înființată de oameni smulși din căminele lor și aduși cu sila aici, într-un perimetru pe care nu aveau voie să-l depășească. Majoritari aici erau etnicii sârbi ridicați din raioanele din apropierea graniței iugoslave. Pe lângă sârbi, germani sau macedoneni, deportați aici cu întreaga familie, fusese fixat și domiciliul forțat al unor indivizi izolați, suspectați de atitudine dușmănoasă față de regim. În această categorie se afla și chirurgul

Dumitru Zeană, care mai făcuse de altfel câțiva ani de „canal” (sinistrul Canal Dunăre-Marea Neagră) în condiții de cvasiexterminare, fără însă să fi fost judecat și condamnat pentru o vină anume. Era un chirurg de cea mai înaltă reputație, iar în Brăila se știa de domiciliul său forțat în Zagna Vădeni. Într-o bună zi a fost chemat și adus, însoțit, la Spitalul orășenesc spre a efectua o operație dificilă. Pacienta era soția unui înalt personaj politic din Brăila. Succesul acestei intervenții a atras permisiunea de a opera în spital; solicitările erau tot mai frecvente, astfel încât după un timp nu mai mergea în comuna de domiciliu forțat decât la finele săptămânii, spre a-și semnala prezența organelor de supraveghere. Securitatea și organele de partid locale încuviințau tacit această abatere de la regulamentul domiciliului forțat, în beneficiul locuitorilor bolnavi ai urbei care ajungeau să fie operați de un chirurg de elită. Aceasta până la primirea unor nefaste „ordine de sus”. A urmat înfricoșătoarea temniță a Aiudului, ani lungi fără nici un contact cu familia care nu știa nici măcar unde se află, după cum nu a aflat cu exactitate unde a fost îngropat. Despre regimul din sinistra închisoare s-a aflat mai târziu, de la supraviețuitorii acestei temnițe. Din spusele acestora, copiii săi știu acum că tatăl lor a avut o comportare exemplară, dovedind demnitate, modestie, dragoste de oameni și optimism, nutrinnd speranța vie că, într-o zi, va fi un om liber, încredințare care, din păcate, nu s-a adeverit. Eliberarea i-a venit prin trecerea într-o altă lume, cu siguranță mai bună, cel puțin pentru dânsul.

Să urmărim acum câteva date din firul vieții sale, începând cu nașterea care s-a petrecut la 5 martie 1899 în Avdela, Macedonia, în nordul Greciei, sub stăpânire otomană. Avdela, Perivole și Samarina sunt străvechi așezări pur românești situate lângă munții Ou și Smoclu. Ocupația de căpetenie a locuitorilor acestor comune era păstoritul. Comunele erau locuite numai șase luni pe an, până la Sf. Dumitru (Sumedru, 26 octombrie), când turmele erau coborâte în câmpie, în Tesalia sau în jurul Salonicului, iar familiile petreceau iarna în localitățile de la șes: Salonic, Edessa, Grebena, Ianina, Larissa, Tircol (Tricale). Mândri de apartenența lor națională, aromânii s-au opus cu o dârzenie ieșită din comun tentativelor de deznaționalizare politică dusă în mod constant de greci. Turcii îi respectau pe aromâni pentru demnitatea și curajul lor. Totuși, un pașă din Ianina a ordonat un atac de o cruzime înspăimântătoare soldat cu arderea și distrugerea din temelii a înfloritoare localități aromâne Moscopole, care nu s-a mai refăcut ulterior. Vitregiile istoriei aromânilor din nordul Greciei au stimulat sentimentul dragostei de neam și o anumită înclinație spre eroism. Grecii, izgoniți de turci din Asia Mică, inclusiv din Constantinopole, ba chiar și din Adrianopole, oraș aflat pe țărmul european al Mării de Marmara, i-au izgonit, la rândul lor, pe aromânii siliți să-și părăsească avutul și să se risipească prin toată România. Tragedia acestor repetate despământeniri le-a întărit puternic sentimentul național. Sub regimul comunist macedonenii au fost supuși unor persecuții sistematice, printre deținuții politici figurând un procent ridicat de aromâni. Revenind la obârșia familiei Zeană, din Munții Pindului, arătăm faptul că Dumitru Zeană era, prin naștere, cetățean al

Imperiului Otoman, aromân însă, etnie cu un pronunțat sentiment de apartenență națională. Rămas orfan de ambii părinți încă înainte de începerea școlii, este ajutat de rude și de comunitatea aromână astfel încât urmează școala primară și apoi liceul (românesc) în Bitolia, dovedind dragoste de carte. Bitolia se află nu departe de Salonic. Se angajează ca mus pe un vapor și ajunge astfel în America, unde rămâne doi ani, muncind într-un restaurant și în alte locuri, în condiții nu tocmai ușoare, care i-au întărit caracterul. Strângea bani pentru studii. Vine în țară în 1914, singur, și se înscrie la Facultatea de Medicină din București. Muncește din greu spre a se putea întreține. Izbucnește primul război mondial, este concentrat și refugiul îl aduce, în 1916, la Spitalul Militar din Bârlad, unde cunoaște pe Valentina Pitpinic, viitoarea soție care, mai târziu, i-a dăruit un fiu și o fiică. După război, transferat la Facultatea de Medicină din Cluj, se angajează ca preparator de anatomie la catedra marelui luptător naționalist, sub austro-ungari, dr. Alexandru Vaida Voievod, catedră preluată apoi de profesorul Victor Papilian, de asemenea o personalitate cu totul ieșită din comun. Trece apoi ca preparator la catedra de chirurgie condusă de profesorul Iacobovici, creator de școală. Cedarea Ardealului, în condițiile știute, deplasează facultatea de medicină din Cluj la Sibiu. Profesorul Iacobovici îl consideră un mare talent chirurgical. Dumitru Zeană renunță însă la cariera universitară și se stabilește la Râmnicu-Vâlcea unde înființează un sanatoriu de chirurgie. Reputația sa sporește considerabil. Continuă să publice în revistele de specialitate, inclusiv în străinătate, îndeosebi în Franța, menține legăturile cu universitatea. Elita universitară din Cluj, însuflețită de sentimente patriotice, căuta să mențină o cât mai strânsă legătură cu poporul, pe care se străduia a-l lumina. Deplasările prin sate, prelegerile publice intrau în ritualul vieții acestor mari intelectuali. Iuliu Hațieganu poate fi considerat un exemplu în această privință. Stabilii la Râmnicu-Vâlcea, doctorul Dumitru Zeană a continuat această tradiție. Era apropiat de micii meseriași, de muncitori și, mai ales, de țărani, care-l prețuiau la rândul lor. A ținut conferințe și a scris articole prin care îndemna intelectualii să se implice în opera de ridicare a nivelului de cultură al celor de jos. După moartea soției sale se recăsătorește cu Cornelia Popa. Vor avea doi băieți. Face opere filantropice. În amintirea vieții de orfan întreține în școală copii săraci sau orfani. În Râmnicu-Vâlcea exista la vremea aceea o reputată „Școală de Arte și Meserii”. Cu precădere în această școală a suportat el cheltuielile de întreținere pentru copiii năpăstuiți de soartă. Aceștia i-au păstrat o vie amintire. Îngrijește benevol ocnașii pe viață de la Ocnele Mari, unde întâmplarea i-l înfățișează și pe asasinul fratelui socrului său, pe care-l vindecă de o supurație. Unchiul soției fusese ucis chiar în noaptea nunții, tâlharii sperând să pună mâna pe banii de zestre. Tânărul mire a opus rezistență, dar a fost copleșit și ucis. Crima a zguduit urbea, iar tâlharii au fost prinși în puțină vreme. Au fost condamnați la muncă silnică, fiind închiși la Ocnele Mari unde tăiau sare.

În 1937 Dumitru Zeană a ocupat prin concurs postul de șef al secției de chirurgie la Spitalul de copii din Arad. Urmează cel de-al doilea război mondial, frontul de

răsărit. Conduce un mare serviciu chirurgical la Odesa, unde se remarcă prin inițiativa de a îngriji în saloane comune răniți grav din ambele tabere: români, germani și sovietici, lucru cu totul neobișnuit în acele vremuri de ură irațională. După război se întoarce la Râmnicu-Vâlcea, apoi se stabilește la București. La Râmnic, o delegație de muncitori care aderaseră la partidul comunist a insistat mult, în virtutea amintirii felului în care îngrijise numeroși muncitori, să accepte concilierea cu comuniștii, oferindu-i-se și funcția de director al spitalului. A refuzat ferm și, intuind consecințele, a plecat la București. Și-a manifestat constant, în public, îndurerarea față de ocuparea țării de către sovietici și nu se prea ferea să-și exprime deschis părerea despre bolșevici. A fost arestat și dus la „Canal”, fără a fi judecat, neexistând capete de acuzare concrete. Au urmat persecuțiile împotriva familiei. Soția, licențiată în Drept și Filologie, nu mai putea fi încadrată în „câmpul muncii”. După mai multe slujbe umile, în servicii de deparazitare etc., a fost funcționar în serviciul de statistică medicală, unde a rămas până la pensionare.

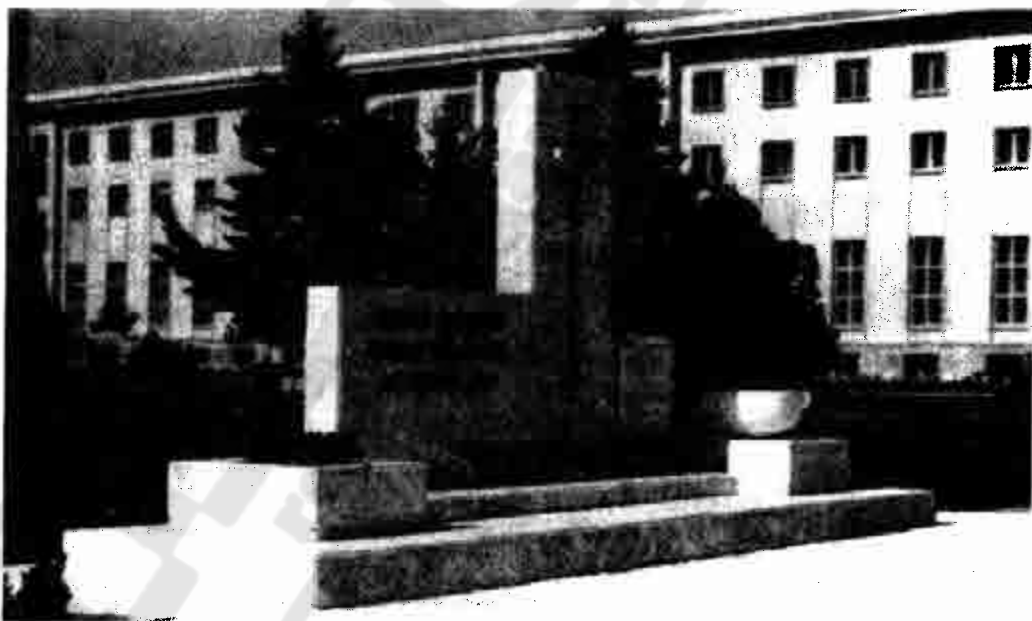
Cel care scrie aceste rânduri de rememorare își amintește bine persecuțiile la care a fost supusă familia după arestarea tatălui. În acele vremuri în care lucrurile de bază necesare existenței erau „raționalizate”, îndeosebi alimentele, dar și îmbrăcămintea și încălțăminte care se dădeau „pe puncte”, familia noastră nu avea nici măcar dreptul la cartela de pâine. Spre a putea face față nevoilor, bunica dinspre mamă, Maria Popa are ideea de a cumpăra o vacă. Aceasta a fătat o vițică și iată-ne cu două vaci de care ne ocupam îndeosebi noi, cei doi băieți mai mici, fratele cel mare urmând cursurile Facultății de Arhitectură din București. Singura noastră soră, Beatrice (Țuca), se îmbolnăvește de tuberculoză pulmonară și moare, la numai 21 de ani, mai ales din lipsa unui tratament medicamentos adecvat. A fost înmormântată în cimitirul Sf. Ioan din Râmnicu-Vâlcea, locul de veci al familiei aflându-se pe dreapta aleii principale, nu departe de intrare. Aici, mai târziu, mama a ridicat o mare cruce de piatră, sculptată cu motive românești, așa cum o desenase dânsa, și pe care a pus să se scrie cuvintele „Doamne iartă-ne”. Încă și mai târziu, aici a adus fratele meu mai mic, Alexandru, un pumn de țărână din preajma închisorii din Aiud, din locul unde se presupune că se află groapa comună a deținuților asasinați. Îmi amintesc foarte bine ziua în care am fost exmatriculat din clasa a opta, împreună cu alți elevi, majoritatea având vina de a fi copii de deținuți politici. Aveam 14 ani și m-am trezit hoinărind fără nici un rost pe străzile orașului, cuprins de un îngrozitor sentiment de însingurare. Nu pot să nu vorbesc acum despre un gest de o noblețe cu totul neobișnuită, făcut de bunul meu coleg și prieten Valeriu Popescu, Doru, cum îi spuneam noi, care s-a dus pur și simplu la cancelarie declarând solemn că se retrage din școala din care prietenul său a fost exmatriculat, alături de cei mai buni elevi de altfel. Doru era fiul Dnei Maria Androviceanu, care ocupase un loc de frunte în mișcarea socialistă de dinainte de război, numărându-se apoi printre cei care s-au ținut departe de partidul comunist. Originea acestei familii era austriacă. Ei bine, această

doamnă de un caracter impecabil a acceptat decizia fiului ei, ceea ce, trebuie să recunoaștem, puține mame ar fi făcut! Doru, Teodor Budu (Rirel) și cu mine, deși minori, ne-am angajat la calea ferată, la serele CFR din Râmnicu-Vâlcea, după un scurt sejur la fierărie, unde Doru nu a mai fost acceptat din cauza debilității fizice. Am deprins munca fizică și duceam acasă puținii bani pe care-i primeam la chenzină și la lichidare. Și eram mândri că le puteam fi astfel de folos în vremuri dificile. La această angajare am fost ajutați de dl. inginer Mihăilescu, tatăl colegului și prietenului nostru Traian Mihăilescu, oameni de mare caracter. Deoarece eram muncitori, ne-am înscris la liceul seral, continuându-ne astfel studiile, dar, desigur, la un nivel destul de scăzut. Ulterior, la intervențiile energice ale Dnei Androviceanu, am fost primiți în clasa a noua, susținând niște „diferențe” la materiile care nu se făceau la seral. După liceu am reușit la examenul de admitere la Facultatea de Medicină din Cluj, fără a declara nimic despre situația tatii. Între timp, mama divorțase și și-a schimbat numele. În primii doi ani de facultate l-am vizitat pe tatăl meu, atât la Zagna Vădeni cât și la Brăila. Era fericit că unul din copii îl urmează profesional. Din păcate, arestarea lui m-a lipsit de posibilitatea de a învăța chirurgia de la un maestru. Am renunțat la chirurgie și am devenit internist, apoi cardiolog. De la puținii care mai ieșeau din închisoare am aflat unde se află, precum și dorința lui fierbinte ca eu să devin un bun medic. Se temea, desigur, să nu fiu exmatriculat. Prin anul cinci, serviciul de cadre a aflat de tatăl meu și am fost chemat să dau declarații. Știam că este preludiul exmatriculării, la facultate se afixau periodic liste cu exmatriculați, cam unul din fiecare grupă. Eram unul dintre cei mai buni studenți, cu note maxime pe linie, dar aceasta conta destul de puțin. Am fost, din nou, salvat de intervenția energetică a aceleiași doamne Maria Androviceanu care, în virtutea activității ei socialiste, era considerată „illegalistă”. Dânsa a arătat că noi, copiii, am rămas în grija mamei, care era divorțată etc. Am terminat studiile cu diplomă de merit, printre șefii de promoție, după nomenclatorul Ministerului Sănătății. Am fost primul medic al comunei Muierasca din județul Vâlcea. În 1966 am reușit la concursul de preparator la Facultatea de Medicină din București. Abia după 1989 am putut depăși gradul de asistent. Rectorii erau foarte vigilenți. În naivitatea mea încercam să trimit lucrări științifice în străinătate, la diverse congrese. Era o adevărată odisee: Comitetul Oamenilor Muncii, diverse niveluri de secretari de partid etc., după care ajungeam la rector, de care nu mai reușeam să trec. Cel care aplica politica partidului cu cea mai mare fermitate era rectorul Leonida Gherasim, pe care nu-l putea contrazice nimeni, fiind adus din Scornicești, ca un apropiat al familiei conducătoare. Am devenit apoi, prin concurs, șef de lucrări și conferențiar. Între timp însă, fostele cadre de vârf ale partidului și Securității au recuperat terenul, ocupând din nou funcțiile cheie. Am candidat pentru postul de profesor, având cel mai bun punctaj și încă de departe. Noua lege a învățământului prevedea clar că departajarea se face prin punctaj. Concura însă cineva care fusese secretar de partid pe facultate. Spre uimirea generală am pierdut concursul, iar contestațiile

și demersurile pe care le-am întreprins au rămas fără nici un rezultat. În atmosfera de corupție care s-a instaurat nu este de mirare că cele mai dotate elemente, îndeosebi tinerii, părăsesc țara. Atât despre mine.

Revenind la tatăl meu, faptul că nu a vrut să colaboreze cu regimul comunist l-a costat libertatea și viața. Intransigența lui, ca și fondul opțiunilor sale politice de tip liberalist, au dus la înscenarea, în 1958, a procesului de uneltire împotriva ordinii sociale prin care a fost condamnat la 6 ani de închisoare și la confiscarea totală a averii. Moartea sa, la Aiud, a fost urmarea torturilor și a condițiilor inumane de detenție.

Aceasta este mărturia dureroasă a conf. dr. Comeliu Zeană, om de mare ținută morală, a cărui verticalitate a rămas pe linia marilor cărturari și patrioți.

*Academia de Înalte Studii Militare
„Altar comemorativ al victimelor Revoluției din 1989“*

Memorialul unui martor redutabil Cronică literară

Tot târziu (la 69 de ani) și-a făcut debutul editorial și domnul Cornel Onaca din Oradea. Nici domnia-sa nu se gândise vreodată să devină prozator, măcar că știe să scrie, chiar foarte bine, și că are studii superioare, fiind licențiat al Universității de Stat din Cluj. Însă bogata-i experiență de viață, mai cu seamă cea dobândită în temnițele politice din anii regimului comunist, va constitui excelent temei, care îl va îndemna încontinuu, îndeosebi după 1989, să-și redacteze, apoi să-și publice amintirile din prizonieratul său politic (efectuat între 3 iulie 1951 și 19 octombrie 1955). De fapt, redactarea dintâi o avea de mult în minte, încă din timpul detențiunii, iar îndemnul ce nu-l lăsa în pace era acela de a așterne totul pe hârtie ca, astfel, să fie îmbogățit, și de dânsul, probatoriul procesului comunismului, dacă nu pentru justiție (care, dirijată de ocultă, nici nu vrea să audă de așa ceva, ci se comportă ca mumă față de comunism, sistemul politic cel mai sângeros, anticreștin și inuman, și, ca o ciumă față de naționalism), măcar pentru viitorime, ca aceasta să trăiască numai în spiritul adevărului!

Nu știm când începu domnul Cornel Onaca să-și scrie excelentul jurnal *Martori și martiri*. Însă cert este că manuscrisul său văzu lumina tiparului în anul 2000, grație Editurii Imprimeriei de Vest din Oradea, căreia se cuvine să-i exprimăm grațitudine pentru această faptă laudabilă.

Titlul complet al memorialului pe care-l prezentăm este *Martori și martiri din temnițele comuniste*. Așa apare pe pagina de titlu, dar noi îl vom cita în forma prescurtată *Martori și martiri*, înscrisă pe copertă și, implicit, preferată de autor (căci se cuvine ca titlul să fie cât mai scurt).

Cartea *Martori și martiri*, alcătuită din 25 de capitole (inclusiv prefata, semnată de Romulus Rusan), însumează 272 de pagini. Șaisprezece fotografii în care-i vedem pe autor, pe părinții, frații, soția, fiica și pe unii prieteni ai acestuia, încheie acest volum memorialistic.

De-ar fi consimțit să-și continue studiile post-liceale, cu bursă mare, la o instituție de învățământ superior din Rusia bolșevică, făcând, astfel, pe placul Partidului Muncitoresc Român (denumire eufemistică a P.C.R. dintre anii 1948 și 1965), care-l selecționase în acest scop prin intermediul directorului Liceului Comercial

„Partenie Cosma“ din Oradea, Cornel Onaca ar fi urmat o carieră profesională, dacă nu strălucită, în orice caz una sigură și liniștită, lipsită de nevoi și de griji. Însă structura sa caracterială, nutrită prin educația părintească, de spiritualism creștin, îl pregătise atât de bine pentru lupta cu materialismul ateu și dezumanizant, încât respinge cu ușurință această momeală uriașă (dintre cele mai atrăgătoare pentru tinerii slabi, rău educați de părinții înfrățiți cu dracul până la trecerea punții interminabile), întinsă de forțele răului, de discipolii tartorului mustăcios din Kremlin.

Rămas în patrie, Cornel Onaca se simte atras de cariera militară. Alege cu grijă specialitatea militară ce i se pare cel mai puțin compromițătoare, anume cea de ofițer de administrație în cadrul Miliției. După un curs post-liceal de șase săptămâni, capătă gradul de sublocotenent și este repartizat la miliția din orașul său natal (Oradea Mare – așa se numea pe atunci reședința județului Bihor). Beneficiind de o incipientă bunăstare modestă, conferită de leafa-i de ofițer, Cornel Onaca poate, în acest chip, să-i îngrijească pe un frate școlar și pe un părinte văduv, bolnav și fără pensie (cu toate că acesta muncise mulți ani ca factor poștal). Însă viața aceasta, oarecum tihnită, dură doar opt luni de zile.

Într-o seară de la sfârșitul lunii aprilie a anului 1951, când ieșea de la serviciu (*nota bene*, era foarte conștiincios din punct de vedere profesional, iar în timpul liber se afirma cu talent și cu dăruire ca solist vocal al ansamblului de cântece al unității, ca fotbalist și ca voleibalist, fiind component titular al celor două formații sportive ale clubului Dinamo Oradea) și se îndrepta spre casă, este acostat de un locotenent de Securitate, îmbrăcat în haine civile, și condus la sediul Securității județene, unde maiorul Șerban îl prelucrează, pe parcursul câtorva ceasuri din acea noapte, ca să accepte rolul josnic de colaborator (informator), adică cel de iudă. Astfel, Cornel, aflat încă la vârsta candorii, este pus pentru a doua oară, în decurs de doar aproape un an, în fața unui examen de conștiință, acum mult mai greu decât cel precedent, când respinsese ispita de a merge ca bursier să se școlească, îndoctrinându-se și imbecilizându-se, în U.R.S.S., țara ateismului victorios. Despre lungul examen de cuget pe care-l întreprinde, cu tot zbuciumul sufletesc, reproducem câteva rânduri de la paginile 36 și 37:

„În acea noapte lungă, în care nervii mei au cedat, mă simțeam tot mai singur și mai disperat. Capul îmi vâjâia, puterea de sesizare cu ajutorul simțurilor și al gândirii era în scădere, iar sentimentul răspunderii față de propria conduită trezea în mine lupta sufletească determinată de acea dilemă morală.

Dumnezeule! Informator! Denunțator! Pârător! Vânzător de suflete, erau cuvinte ce îmi sfreddeau mintea. Ascultam mut derularea planului lor drăcesc, ce punea în evidență răutatea, cruzimea, perfidia și, mai ales, desăvârșitul secret pe care trebuia să-l păstreze așa-zișii colaboratori – toate acestea puteau da insomnii oricui, cu atât mai mult unui tânăr abia intrat în viață.

Nu mai știu cât timp a durat acea prelucrare, dar țin minte că nu mi s-a cerut să semnez o declarație, vreun consimțământ sau angajament în acest scop.“

**CORNEL
ONACA**

Martori și martiri

EDITURA
IMPRIMERIEI DE VEST
ORADEA

După două-trei zile de frământări, care-i răpiseră somnul și liniștea, Cornel se confesează prietenului său Constantin Nistorică (acesta-i actualmente președinte al filialei bihorene a Asociației Foștilor Deținuți Politici din România – A.F.D.P.R.). Nistorică, mai mic în grad militar, dar mai mare în ani și de aceea sfetnic bun, îl îndeamnă pe Cornel Onaca să accepte rolul mișelnic de informator, dar numai cu scopul de a dejuca, prin dezinformare, planul malefic al Securității.

„De la început Costică a fost de părere să mă întâlnesc cu omul meu de legătură, nu înainte de a cădea de acord asupra celor ce dorea să afle de la mine Securitatea. Tot el (Costică Nistorică) avea îndatorirea formulării notei informative și redactării ei la mașina de scris, pe care să o înmânez securistului.

Din acel moment am acceptat să iau parte la jocul plin de riscuri, expus la primejdii.”
(pagina 38)

Însă Securitatea, însușindu-și multe învățăminte de la înaintașa poliție politică (Siguranța), nu se lasă indusă în eroare, ci introduce în cercul de prieteni al lui Cornel Onaca (toți aceștia, ofițeri și subofițeri, erau și colegi de serviciu) – anturaj ce voia să fugă din țară, fiind astfel, considerat dușmănos față de regimul comunist – un agent cât se poate de loial, anume locotenentul de miliție Teodor Teodorof.

La 1 iulie 1951, în stațiunea climaterică Băile Felix de lângă Oradea, unde-și petrecea concediul de odihnă Mihai Amarandei, se reunește întregul grup, alcătuit din cinci membri (Constantin Nistorică, Mihai Amarandei, Cornel Onaca, Teodor Doca și Teodor Teodorof) și se ia hotărârea de plecare definitivă din țară prin trecerea „frauduloasă” a graniței româno-iugoslave. Unul dintre ei, glumind, propune ca, înainte de a pleca din Oradea, să atace cu arme automate și cu grenade sediul Securității bihorene și să-i elibereze pe deținuții politici. În aceeași noapte, vânzătorul de oameni Teodor Teodorof raportează, conștiincios și

amănuțit, discuția de la Băile Felix. Apoi, la mai puțin de 48 de ore, sunt arestați toți membrii grupului „dușmănos“, cu excepția lui Teodorof. Abia acum, Onaca și cei trei coinculpați (Nistorică, Amarandei și Doca) își dau seama că au fost trădați de locotenentul de miliție Teodorof, infiltrat în grupul lor cu scopul de a-i vinde. Îi devine autorului și mai clară această revelație, mai cu seamă în timpul cercetărilor, când anchetatorul penal de Securitate, căpitanul Weisz, îi cere să nu pomenească în declarații numele Teodor Teodorof.

În seara zilei de 3 iulie 1951, în vreme ce se afla într-o ședință de U.T.M. (Uniunea Tineretului Muncitor) a cadrelor nevârstnice ale miliției județului Bihor, sublocotenentul Onaca este somat să se prezinte la comandantul Olteanu. În același edificiu, în care se ținea ședința amintită, se afla și biroul comandantului. Acolo, lângă Olteanu, stătea colonelul Teodorescu (din Direcția Generală a Miliției) care se deplasase de la București la Oradea pentru anihilarea, prin arestare, a grupului „subversiv“ de la miliția orădeană.

Ajuns în biroul celor doi ofițeri superiori – maiorul Olteanu și colonelul Teodorescu – Cornel Onaca, aplicând regulamentul care cere unui militar să se prezinte ofițerului cu gradul cel mai înalt, ia poziția de drept și rostește obișnuita formulă de salut:

„Să trăiți, tovarășe colonel, sunt sublocotenentul Cornel Onaca, la ordinele dumneavoastră.“

Colonelul, congestionat, îi răspunde cu injurii și, ca un bătaș ordinar, cu două perechi de palme. Palmele fură atât de energice, încât Cornel cade pe dușumea. Este primul contact al autorului cu regimul inuman ce se aplica tuturor deținuților politici în comunism.

Află că este arestat, fără să știe sau să i se spună și motivul. În aceeași noapte, Onaca și colegii lui de lot, încătușați și cu ochelari nevăzători pe nas, sunt duși la Securitatea din Oradea unde vor fi anchetați pe parcursul a zece luni de zile (de la 3 iulie 1951 până la 30 aprilie 1952). În cea mai mare parte a acestui timp, autorul stă singur în celulă. Acum, face a doua cunoștință cu teroarea practică de organele de ordine. De această dată, cunoștința este amplă căci metodele de teroare sunt variate și de o inventivitate diabolică. La obișnuita bătaie din anchetă se adăugau, în celularul de la subsol, aceste procedee de intimidare și de umilire: „Verificarea continuă – zi și noapte – prin vizetă de către paznicii ce se deplasau în mers de pisică, purtând în picioare teniși, în loc de încălțăminte militară, doar pentru a ne surprinde asupra unor activități neregulate; orbirea cu becuri electrice puternice ce erau introduse prin aceeași vizetă de control, orientate și ținute anume în ochii noștri; bruscările, înjurăturile, ofensele și întrebuintarea celui mai vulgar și mai obscen limbaj în raporturile cu noi, pedepsirea cu „neagra“, obligat să stai, desculț și dezbrăcat, în apă de 10-15 cm, doar din dorința satisfacerii capriciilor paznicilor neînduplecați; nescoaterea la timp pentru satisfacerea necesităților fiziologice; alergarea și hăituirea noastră, în pielea goală,

Cornel Onaca

spre spălător, și obligarea efectuării dușului doar cu apă rece în special pe timp de iarnă); [...] perchezițiile batjocoitoare și umilitoare la care erai supus, manifestate prin ruperea hainelor și a saltelelor, cu răvășirea paielor în celulă, timp în care, despuiți, eram ținuți cu fața la perete, cu mâinile la ceafă sau culcați cu fața în jos pe cimentul celulei, striviți de cizmele securiștilor și apoi îngropați în paiete deșertate peste noi din saltele, ce făceau să se ridice praful, oprindu-ne respirația. Acestea sunt doar câteva din procedeele născocite și aplicate de brutele ce ne maltratau spre a ne intimida și batjocori.” (paginile

65-66)

Este trimis, pentru judecarea procesului, la Tribunalul Militar din Cluj (în timpul anchetei lotul fu lărgit de la 4 inculpați la 17) sub acuzația „Acte preparatorii la trecerea frauduloasă a frontierei din R.P.R. în R.P. Iugoslavia.” Însă va fi condamnat, nu pentru tentativă de trecere a graniței, ci pentru „uneltire la ordinea socială”, inițial la 12 ani de temniță grea, apoi la 15 ani, ca urmare a admiterii recursului înaintat de procuror. Nu după mult timp este achitat, prin rejudecarea procesului. Prin rejudecare i se schimbă, de fapt, încadrarea juridică, putând, în acest chip, să beneficieze de decretul de amnistie din anul 1955. Este, așadar, pus în libertate după o deținere ca „bandit politic” de 4 ani, 3 luni și 16 zile, pedeapsă pe care a executat-o în penitenciarele Oradea, Cluj, Jilava, Satu-Mare, din nou Cluj și Oradea, apoi Ocnele Mari, Văcărești, Timișoara, precum și în lagărele Ghencea (din București), Poarta Albă Peninsula, Baia Sprie și Cavnic.

La mina de plumb Baia Sprie are norocul, la început, să fie cruțat de munca în subteran, fiind prea distrofic, și pus, la recomandarea medicilor Marcoci (internist) și Veselovschi (chirurg), să efectueze treburi ușoare în curtea lagărului, constând în curățenie. Însă nu va fi, mult timp, scutit de mineritul propriu-zis, ci doar aproximativ o lună de zile. Este chemat, prin gardian, la ofițerul politic ca să fie recrutat ca informator. După ce ascultă lungul discurs de lămurire, pronunțat de politrucul „pângăritor de conștiințe” (il citarăm pe autor), Cornel Onaca, fără a sta prea mult pe gânduri și sfidând represaliile sigure cărora se expune, răspunde după cum urmează:

„Domnule ofițer, eu sunt în închisoare chiar pentru refuzul de a face ceea ce dumneavoastră îmi cereți să fac aici, adică pentru motivul de a nu fi acceptat cooperarea cu Securitatea. Atunci, răsplata oferită era mai avantajoasă și mai sigură privind câștigarea unor ranguri, pe care nu le-am acceptat. Vă rog să căutați pe altul, întrucât eu nu pot, sunt incapabil să fac fapte ce contravin propriei mele conștiințe.” (pagina 149)

Replica discipolului diavolului fu urletul „leși afară, banditul!“ , urmat de amenințarea că Onaca va lucra în subteran, ceea ce avea să se și întâmple în ceasurile următoare.

În consecință, starea sănătății autorului, și până atunci precară, se va agrava într-atât, încât va fi transferat la spitalul civil din Baia Mare pentru urgentă intervenție chirurgicală. Totuși nu este operat, ci-i tratat cu medicamente, care îi ameliorează starea generală.

Dintre numeroase alte peripeții și încercări grele, pe care le narează cu har Cornel Onaca, vom menționa doar câteva.

Pentru că scrisese cu un cui pe peretele celulei din arestul Securității orădene dictoanele „Nihil sine Deo“ (Nimic fără Dumnezeu) și „Hodie mihi cras tibi“ (Azi mie, mâine ție – adică nimeni nu e ferit de loviturile sorții), deținutul Onaca este pedepsit de caraliul de serviciu cu petrecerea multor ore într-o carceră în care apa de pe podea ajungea până la gleznă.

La colonia de muncă Peninsula de pe traiectul Canalului Dunăre-Marea Neagră (prima variantă) se petrece, în toiuil verii anului 1952, una dintre cele mai înfricoșătoare întâmplări (cuprinse în cartea pe care o recomandăm cu căldură spre reeditare).

„Nemulțumit de munca mea – povestește Cornel Onaca – normatorul a proferat tot felul de amenințări, acuzându-mă de rea-voință și de sabotaj, încercând chiar să mă lovească.

În acel moment, prietenul și colegul meu de lot, Mihai Amarandei, a sărit între mine și normator, fixându-i sub bărbie furca cu care lucra la figurarea geometrică a cantității de piatră spartă, adresându-i-se:

– Ai grijă ce faci! Eu sunt condamnat la 16 ani de muncă silnică și știu că nu voi apuca să mai fiu liber. Dacă te mai legi de vreun coleg de-al meu, îți înfig coarnele acestei furci în beregată și, astfel, scăpăm de tine, iar eu voi mai primi un număr de ani, care nu vor însemna prea mult în raport cu condamnarea pe care o am.“ (paginile 132-133)

Și, pentru că soarta îi rezervă fiecărui om și ani de fericire, neînfricatul Mihai Amarandei, care credea că nu va mai fi liber, se află acum în Statele Unite ale Americii.

În 20 iulie 1952, autorul nu are șansa de a-și vedea tatăl și un frate (care veniseră la Peninsulă pentru primul vorbitor aprobat), deoarece chiar în clipele acelea el ieșea, prin poarta lagărului, cu autocamionul-dubă ca să fie dus la Constanța și, de-acolo, cu vagonul-dubă la mina de plumb Baia Sprie.

În schimb, când va fi readus la închisoarea din Oradea pentru rejudecarea procesului, ca să i se majoreze condamnarea inițială de 12 ani la 15 ani de muncă silnică, la solicitarea procuraturii militare (între timp, se înființase tribunal militar și în municipiul Oradea), are norocul de a-l vedea pe un frate, printr-un șiretlic al contabilului pușcăriei, apoi, la proces, în sala tribunalului, îi privește pe doi dintre

cei trei frați ai săi.

Impresionat rămâne cititorul de memoria ieșită din comun, cvasinapoleoniană a scriitorului Cornel Onaca. Acesta poate să redea, și după un semiveac de la experiența-i penitenciară, sumedenie de nume cu maximă precizie. Mai mult, sunt reținute și numeroase biografii, evocate, de asemenea, în spiritul adevărului și cu rigoare stilistică. Iar portretul literar făcut lui Emil Harabula este dintre cele mai reușite (la paginile 186 și 187).

Cel mai mult este atras memorialistul de ținuta moral-intelectuală a inginerului Fotiade, pe care-l evocă admirabil în nenumărate pagini, considerându-l mentorul său cel mai de seamă, după mama sa, Floare Onaca, socotită de autor sfântă (făcuse parte din Oastea Domnului), decedată în 1948.

Prin intermediul lui Ion Fotiade și al altor personalități remarcabile (care-și purtau cu demnitate crucea prin tenebrele subterane ale minelor de plumb din Maramureș), Cornel Onaca ne introduce cu pricepere în istoria noastră interbelică, relevând obiectiv (calitate sporită de neaderarea lui la nici o formație politică, nici măcar ca simpatizant), atât faptele bune, cât și cele rele, politicianiste. Dintre acestea din urmă merită să fie amintit episodul care-i are ca protagoniști pe profesorul Nicolae Iorga și pe studentul Aurel Băltănoiu.

În anul universitar 1922-1923, la Politehnica din Timișoara a ținut Iorga o conferință în cursul căreia s-a dezis de propriile-i convingeri exprimate în alte prilejuri, ceea ce produse dezamăgire și agitație în rândul auditorilor din amfiteatrul acelei instituții timișorene. De această dată, Iorga susținea teza științifică justă privind unitatea biologică a întregii omeniri. Însă studentul Aurel Băltănoiu, ieșind din amfiteatru în timpul prelegerii lui Iorga și mergând la biblioteca institutului, reveni cu un ziar ce conținea un articol al lui Iorga, în care acesta manifesta atitudine ostilă față de evrei și pleda pentru discriminare rasială. După ce citi întregul articol, Băltănoiu arătă către asistență ziarul, zicând acestea:

„Acest articol nu este scris de mine, ci este semnat de domnul profesor Nicolae Iorga și-i intitulat „Taci moi!”

Băltănoiu preciza, apoi, denumirea ziarului, numărul și data apariției.

Sala a rămas mută, atât din cauza celor auzite, cât și de curajul studentului din anul al IV-lea.“ (pagina 145)

La paginile 158 și 159 sunt pomeniți martirii Gheorghe Coșeriu, Dan Duțescu, Nicolae Frâncu și Teodor Codilă (preot), toți decedați în mină, fie în cursul unor accidente de muncă, fie ca urmare a unor boli grave.

Date ample ni se oferă, la paginile 204 și 205, despre martirul Marin Țucă, fiu de preot dintr-o comună doljeană, având gradul de căpitan și vârsta de circa 35 de ani. Pentru că evadase din lagăr, fiind apoi prins, este condamnat la moarte și, în 29 mai 1954, executat (lângă satul Leș spre Miersig, la aproximativ 15 km de Oradea). Medicul legist D.B. declară, după 40 de ani, într-un ziar bihorean, printre altele, acestea:

„...După ce a terminat grefierul de citit (în timp ce condamnatul «sta calm, privind drept, fără să scoată un cuvânt»), plutonierul l-a întors cu spatele și l-a împușcat în cap. Acolo, lângă mașini. A căzut aproape de picioarele mele. Eram înmărmurit. Se zbătea ca un pui de găină, la care i-ai tăiat capul. «Tovarășul doctor, constatați...», mi-a zis plutonierul. «Ce să constat? Că se zbate?!» am strigat. «Fie-ți milă și mai împușcă-l!» Și i-a mai tras două gloanțe în cap.“

Găsim în carte informații deosebit de prețioase cu privire la evadările de la Cavnic și de la Valea Nistrului, petrecute, în chip fortuit, în același timp. Toți evadații sunt prinși, judecați și condamnați, dar în mod complet diferit: cei zece de la Cavnic, avându-i în frunte pe Ion Pantazi și Ion Ioanid, primesc pedepse mai blânde, în vreme ce toți cei patru de la Valea Nistrului (Marin Țucă, Românu, Coțofană și Miron) au fost condamnați la moarte (executat fiind doar Marin Țucă).

Amplificăm întrebarea lui Cornel Onaca, un autor prob și scrupulos, cu privire la modul strigător la cer de nedrept în care s-au pronunțat sentințele în cele două procese ale evadaților (ambele judecate de același tribunal, cel din Oradea).

Ion Ioanid și Ion Pantazi au plecat din țară prin anii '70, rămânând amândoi ca azilanți politici la München, unde devin colaboratori la postul de radio Europa liberă (Ion Ioanid) și la ziarul „Stindardul” (Ion Pantazi). După '89 au apărut volumele lor *Închisoarea noastră cea de toate zilele* (Ion Ioanid), o carte cutremurătoare în cinci volume – și, respectiv, *Am trecut prin iad* (Ion Pantazi), emoționantă mărturie și aceasta.

Pilduitor este Cornel Onaca în loialitatea față de camarazii de suferințe din temnițe, dar și în devotamentul – dus până la cult – pe care-l nutrește răposatei sale soții. De altfel, cartea pe care tocmai o prezentăm este dedicată soției sale Florica și fiicei lor Daniela, distinsă doctoriță.

Știm, de asemenea, că prea regretata Florica Onaca este evocată într-un jurnal, care poate să constituie o reală cazanie pentru bărbații care nu-și prețuiesc îndeajuns nevestele. Aceștia ar trage foloase imense de-ar urma exemplul lui Cornel Onaca în ceea ce privește dragostea și fidelitatea maritale. De aceea îl îndemnăm, și pe această cale, pe memorialistul remarcabil Cornel Onaca de a da publicității jurnalul scris întru pomenirea admirabilei sale soții.

Memoria Armatei Române

ADELA PETRESCU

IOAN NICOLAU

Lt. Colonelul Vasile C. Nicolau

Lt. Col. Vasile Nicolau s-a născut la 30 octombrie 1895, în Câmpulung Muscel. Tatăl său, Constantin Nicolau, magistrat și prefect al județului Muscel (căruia i se datorează construcția drumului în defileul care duce la peștera Dâmbovicioara), descindea dintr-o familie de negustori și de cărturari. Bunicul său, prieten cu Gh. Lazăr, avea o tipografie în Scheii Brașovului, unde au apărut unele dintre primele manuale școlare în limba română. Mormântul lui se află lângă zidul Bisericii Sf. Ilie, sub o placă de marmură, cu semnele soarelui și lunii sculptate pe ea.

Mama sa, Adela, născută Cernat, era fiica generalului Alexandru Cernat, ministru de Război al Regelui Carol I, comandantul oștirii române în Războiul de Independență din 1877.

Școala primară și gimnaziul le urmează în orașul natal (fiind coleg cu Dan Barbilian – Ion Barbu, poetul – cu care se înrudea prin Șoiculești). Rămâne, la 7 ani, orfan de mamă, apoi foarte curând și de tatăl său. Fratele mai mare, Ionel, va ține locul părinților și le va purta de grijă atât lui, cât și fratelui mai mic, Constantin. Pe Vasile, la absolvirea gimnaziului (la Câmpulung, apoi la Pitești), îl înscrie la Școala de Ofițeri de Cavalerie din Târgoviște. În urma unei burse acordate de statul român, urmează un curs de perfecționare la Școala de Cavalerie Saumur, din Franța.

În 1916, la numai 21 de ani, luptă în Primul Război Mondial, ca sublocotenent în Regimentul 11 Roșiori (este supraviețuitor al șarjei de cavalerie de la Robănești). Pentru actele sale de bravură i se conferă *Crucea comemorativă a războiului 1916 – 1918 cu baretele: Ardeal, București, Oituz, Mărășești și Coroana României Mari*.

În 1921, fiind la Școala Preparatoare de Ofițeri de Cavalerie Regele Ferdinand I, este decorat cu *Medalia Victoria a Marelui Război*

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
FORMATURILE 0951 BUCUREȘTI

Nr. 150.218
Data 11.04.57.

o ț t r e

NICOLAU V. MARGARETA - Str. I.V.
Stalin nr. 252 Câmpulung Muscel
Raionul Muscel Reg. Pitești

La cererea dv. adresată acestui formațiunii, vă comunicăm:

- soțul dv. NICOLAU VASILE a decedat la data de 16 septembrie 1953, iar decesul a fost înregistrat la sfatul popular al Raionului Medgidia, Reg. Constanța, unde urmează să vă adresați pentru obținerea actului de deces. -
- decesul a fost trecut în registrul stării civile din Năvodari - Medgidia la nr. 122. -

pentru Civilizație 1916 – 1918. Trei ani mai târziu este declarat *Membru al Ordinului Steaua României în gradul de Cavalier*. A făcut parte din Regimentul de Escortă Regală în timpul primei domnii a Majestății Sale Regele Mihai I (1927-1936).

După o scurtă carieră de profesor la Școala de Cavalerie din Sibiu, revine în București, la Regimentul 9 Roșiori al Reginei Maria. Urmează cursurile Academiei Militare, apoi este profesor la Academia Militară la Catedra de tehnică a cavaleriei. Lucrează în perioada imediat următoare la Marele Stat Major, până în 1938, când, la cerere, este pensionat.

A făcut parte din echipa națională de călărie (Echitație – Dresaj), luând premiul la Olimpiada de la Berlin din anul 1936.

A fost în colectivul de Comandă al

Diviziei 3 Cavalerie și apoi inspector în Corpul de Cavalerie.

La începutul celui de Al Doilea Război Mondial este mobilizat la comanda Regimentului 5 Roșiori din Lugoj de unde, militar fiind, este numit, la 20 octombrie 1944, prefect al Județului Alba. Din momentul când războiul ajunge în Transilvania, Armata sovietică cere să fie permanent aprovizionată, iar prefectul este de multe ori somat pe un ton ultimativ să asigure cele necesare. În situația aceasta își dă demisia.

La instaurarea regimului de teroare, o dată cu venirea la conducerea țării asuprite a regimului comunist, sprijinit de sovietici, și la indicația acestora încep arestările foștilor demnitari, dar nu numai.

Pentru ca frica să se instaleze cât mai bine în sufletele românilor, în văzul lumii, ziua, coloane întregi de oameni de toate vârstele și profesiile traversează orașul Câmpulung (și cu siguranță la fel se întâmpla în toată țara) spre locul de unde urmau să fie deportați mai târziu, la Canal sau spre alte temnițe ale terorii, de unde cei mai mulți nu se vor mai întoarce niciodată.

Tatăl nostru, Vasile Nicolau, nu a vrut să se ascundă, să fugă, să găsească un adăpost în vreun colț neștiut de țară, după cum era sfătuit de prietenii care îi vedeau viitorul primejdut, fiind bine cunoscute părerile sale profund antibolșevice. La acestea se adăugau și tradiționalele convingeri liberale ale familiei – avusese un frate, Ionel, senator liberal, un timp chiar primar al orașului Câmpulung, iar vărul său, Nicu Nicolau, prefect, în timpul acela, al județului Muscel, era un bun

prieten și oarecum rudă, prin familia Pillat, cu Brătienii. Locotenent Colonel fiind, ofițer al Armatei române, nu putea face politică, însă aparținuse prin funcția ce o deținuse în timpul războiului administrației Mareșalului Antonescu.

S-a implicat în sprijinirea grupului de rezistență armată din munți, Arsenescu – Amăuțoiu.

Poate din aceste motive, nu știm sigur (se pare și în urma unei delatiuni), este ridicat de pe stradă, în plină zi, la 6 iunie 1950, și adus acasă pentru a-și lua câteva lucruri de îmbrăcăminte. Apoi e trimis la Canal, *fără a fi judecat*.

Prima carte poștală pe care o trimite acasă poartă ștampila din Cernavodă, din 21 iunie 1950. La 12 mai, anul următor, anunță: „Am fost mutat la mare”. Era la Capul Midia. Din spusele unei rude, care fusese un timp cu el în detenție, reieșea că avea un comportament dârz, niciodată obedient, ceea ce a dus la mutarea lui în lagărul de exterminare de la Capul Midia. Ultima carte poștală poartă ștampila din 22 septembrie 1953.

După nenumărate memorii în care mama ruga să i se comunice unde se află și de ce nu mai primește, de mai bine de trei ani, nici o știre de la el (cei mai favorizați de soartă se întorseseră acasă), la 26 octombrie 1956 mama este anunțată: „Soțul dv. Nicolau Vasile a decedat la data de 16 sept. 1953 în timp ce se găsea în executarea pedepsei”.

Din relatările unora care au stat vremelnic cu tatăl nostru (cum e aceea a avocatului Nicu Napotescu, prietenul său care în ultimul timp, tata fiind cu totul epuizat de boala de stomac, executa în locul lui săpatul și căratul blocurilor de piatră cu roaba, atunci când era posibil acest lucru), am aflat apoi că ar fi fost dus și îngropat împreună cu alți decedați într-o groapă comună, pe locul fostei gări Năvodari.

Era un om modest, foarte credincios, milostiv. Curtea noastră din Câmpulung se umplea toamna, când împărțea, ca și fratele său Ionel, bani și lemne săracilor din mahalaua Schei. Tot pentru aceștia, atunci când fusese primar, fratele clădise o școală.

Vărul său Gică Ștefănescu, după teribilul accident când, în ziua nunții, fiica sa moare, fiind un om bogat, înaltă, cu ajutorul prietenului său, renumitul arhitect G.M. Cantacuzino, noua biserică din vârful dealului Flămânda (cu mormântul poetului pașoptist Aricescu alături) – de unde privirea cuprinde vasta panoramă a Câmpulungului.

CORA RODICA RADU

Tatăl meu, Dumitru Beu

Mă numesc Radu Cora Rodica, sunt născută Beu, locuiesc în Cluj-Napoca, str. Gen. Dragalina nr. 108, am telefonul nr. (0264) 583964 și sunt pensionară.

Doresc să dau mărturie despre tatăl meu BEU DUMITRU de naționalitate română, fiul lui BEU IOAN din comuna Apoldul de Jos, județul Sibiu și al MARIEI născută IUGA din comuna Galeș, județul Sibiu. Era cel de-al optulea copil din cei 11 ai unei familii de țărani înstăriți din Mărginimea Sibiului.

Tatăl meu BEU DUMITRU s-a născut în anul 1905, luna ianuarie ziua 22 în Apoldul de Jos și a decedat în 27 martie 1985 în Cluj, unde a locuit.

A urmat școala primară în comuna natală, iar liceul la Târgu-Mureș și Năsăud. În continuare a făcut Școala Superioară de Ofițeri de Cavalerie din Târgoviște, pe care a absolvit-o în anul 1929.

În 1930 s-a căsătorit cu FLORA SIMON, licențiată a Facultății de Litere din Cluj, cu specializarea în limbile engleză și franceză. Au avut două fete: Cora Rodica, născută în anul 1932 și Liana Maria, născută în anul 1934.

În Cluj, tatăl meu a fost numit ofițer în cadrul Regimentului 11 Călărași. În anul 1939 a fost trimis pe zonă până la începutul războiului, când a fost trimis pe front, comandant al Escadronului II Vânători Călări, cu gradul de căpitan. A luptat în Crimeea.

A fost rănit de două ori. Ultima rană foarte gravă a necesitat extirparea a jumătate din plămânul drept, ceea ce i-a slăbit mult sănătatea. În această stare, după convalescență, la cerere a plecat pe front o dată cu escadronul, în Vest – era după 23 august – unde a luptat până în ultima zi a războiului. Între timp fusese avansat la gradul de maior. A fost de mai multe ori decorat, pe ambele fronturi.

După război a lucrat la Cluj ca șef al Comendurii Pietei.

În 1947 a fost trecut în cadrul disponibil cu gradul de locotenent-colonel.

Fiind militar, nu a făcut politică, dar în convingerile sale întodeauna a condamnat comunismul.

Deține, din zestrea soției, 200 ha de pământ și o casă în Sângeorgiul de Câmpie, jud. Mureș, care au fost pe rând obiectul reformei agrare în 1945 și al

confiscării totale în anul 1949.

Încă dinainte de 1949 fusese arestat pentru o perioadă de aproape un an, nu îmi amintesc anul, și închis în penitenciarul Gherla. Era pe vremea când atât în familia noastră cât și în cele din jurul nostru existau cazuri de arestări fără condamnări.

După martie 1949 și până în iunie 1950, când a fost din nou arestat, a avut domiciliu obligatoriu în Tg. Mureș unde avea o soră și ea având un fiu închis. Încearca astfel să stea departe de noi, familia, care locuiam în Cluj, ca să nu ne creeze neplăceri.

În iunie 1950 a fost din nou arestat și trimis pe șantierele de lucru Cernavodă și Bicaz. De aici, în februarie 1952, a fost trimis la București – Ghencea, apoi la Jilava. După condamnare a trecut și prin închisoarea Aiud. Toate acestea le-am reconstituit după cărți poștale trimise de persoane care l-au întâlnit, semnate îndescrifabil. De la tata nu aveam vești.

A fost învinuit de crimă de război și condamnat la 12 ani de muncă silnică, conf. art. 1 al. a și d din Legea 207/1947 cu aplicația articolului 157 din Codul Penal și la 10 ani degradare civică prin decizia penală nr. 1970/ 1953.

La acea dată trăia doar bunica mea paternă, care se zbătea în mari greutateți materiale, dar mai ales sufletești. Mai avea încă doi fii în închisoare: Ion Beu, țaran, care executa pe șantierul de lucru Bicaz o condamnare administrativă, și Titus Beu, avocat, condamnat politic la 25 ani închisoare, mort în închisoarea Aiud.

Mama mea Flora Beu a fost dată afară din învățământ și, cu mare greutate prin bunăvoința cunoștințelor, a obținut și s-a putut menține într-un post de verificatoare la Banca Națională. Lucra la verificarea pachetelor de bani uzați în subsolul clădirii, neaerisit, fără lumina zilei, unde mirosul greu al banilor murdari pătrundea în haine, păr și piele. Salariul era foarte mic. Cu greu ne ajungea pentru mâncare și pentru pachetele modeste ce le trimiteam tatii la închisoare. Dar încă era bine. Cu adevărat greu ne-a fost când s-au adăugat cheltuielile cu procesul lung și costisitor. Apărarea a fost susținută de avocații Râpeanu și Grădinescu.

Ne-am ajutat cu ceea ce obțineam din vânzarea puținelor obiecte rămase neconfiscate. Nu de puține ori am fost ajutate de rude și prieteni.

Eu și sora mea am avut greutateți în liceu, nu am fost admise în facultate, am obținut cu greu servicii în provincie sau ca muncitoare, obligate de multe

Trimiteti...
la...
Am...
Va...

ori să omitem anumite lucruri în autobiografie și astfel să trăim veșnic cu frica pierderii locului de muncă.

Ocazii de teroare erau și nenumăratele percheziții nocturne, urmărirea și amenințările cu scoaterea din locuință. Dar au existat și minuni. Mâna Domnului ne-a ajutat prin ofițerul Mărdărescu, din fosta Siguranță, care îl cunoștea pe tata și îl stima, și care ne-a salvat de deportare.

În decembrie 1955 tata a fost eliberat din penitenciarul Gherla cu Biletul de eliberare nr. 13843 din 17.XII.1955 în urma Decretului de amnistie nr. 421/1955, după aproape 7 ani de detenție. După o scurtă perioadă de acomodare și până la data pensionării, noiembrie 1968, a lucrat, pe rând, ca muncitor necalificat la pavatul străzilor la un antreprenor particular, ca fierar betonist necalificat, sezonier la colectarea fructelor de pădure, apoi în diverse funcții pe diferite șantiere de construcție a drumurilor forestiere.

Din perioada detenției cunosc puține lucruri. Tata evita să ne transmită probleme triste sau șocante și nu se plângea niciodată. Îi compătimea pe cei neputincioși, pe generalii vârstnici și pe preoți, care erau peste măsură de umiliți. Amintea uneori de „șerpărie“, de felul în care, dormind înghesuiți, își comandau întoarcerea de pe o parte pe alta, sau chiar de vestitele tinete.

Sorei mele i-a povestit cum la Canal l-a întâlnit pe compozitorul Dimitrie Cuclin, pe care îl respecta mult și care era îmbătrânit și peste măsură de slăbit. Tata încerca cu regularitate să-i obțină un loc pe o bancă sub un șopron la umbra căruia mâncau la prânz. Cu tristețe a mai amintit de mulțimea celor care mâncau în picioare legănându-se din cauza oboselii și pe care nu îi putea ajuta.

Tot de la Canal ne scria că muncește în așa fel încât să aibă dreptul la mai multe cărți poștale pe lună. Totuși veștile ce le aveam de la el erau foarte rare și nici el nu primea veștile ce i le trimiteam cu regularitate. Din ceea ce ne scria rar desprindeam dorința de a ști mai multe despre noi, puneam multe întrebări, ne dădea povețe.

Un tânăr venit de la colonia Bicaz, era la începutul celei de a doua arestări, i-a povestit mamei cum tata îi încuraja mereu pe colegii lui de suferință și cum, în urma unui conflict cu paznicii, s-a adresat unui milițian spunându-i: „Știm că vreți să ne omorâți, dar chiar de se vor dărâma toți munții din jur peste noi, tot vom trăi pentru că vrem să trăim.“

În timpul primei arestări, ne-a încurajat din penitenciarul Gherla printr-un bilet: „Fiți liniștite și mândre.“ Anexez biletul în copie.

Din perioada anchetelor nu ne-a povestit decât o mică parte și anume acea bună, oarecum pozitivă. Nu știm data nici numele sau gradul anchetatorului, acesta a evitat să-l bată, însă l-a îndemnat să strige, să simuleze că este bătut.

La proces era adus în cătușe. Era de nerecunoscut. Cu o înfățișare scheletică, în bocanci largi, grei, fără ciorapi și șireturi, pe care nu avea putere să îi ridice, iar atunci când îi târa făceau zgomot sinistru.

A trecut prin închisorile Ghencea, Jilava, Aiud, Gherla și coloniile Bicaz,

Cernavodă, Medgidia, Poarta Albă.

A fost pe rând coleg de închisoare cu avocatul Traian Loghin din Bistrița, învățătorul Mitrea din Cluj, avocatul Petre Fildan din Brașov, funcționarul Francisc Boț din Huedin, iar la Bicaz a fost o vreme împreună cu fratele său Ion Beu și cu un văr al mamei, Ion Bătăcui din Sângeorgiul de Câmpie, arestat în Tg. Mureș unde își avea domiciliu obligatoriu. De alte nume nu-mi amintesc.

După ieșirea la pensie, reîntors la Cluj de pe șantierele unde a lucrat, a fost mult hărțuit de Securitate. Ridicat de pe stradă, era dus cu mașina pe Valea Someșului și, pentru că refuza să colaboreze, era mereu amenințat că nu va primi reabilitarea și că familia lui nu va putea avea niciodată o situație

sigură. Numai mamei i-a spus aceste lucruri precum și faptul că s-ar putea ca într-o zi să nu se mai întoarcă, să fie împușcat la o margine de pădure.

Nu a acceptat niciodată invitația de a face parte din Asociația Veteranilor de Război, considerând că unii dintre aceștia au avut o atitudine nedemnă, sau chiar mai mult decât atât.

Doresc să mai menționez că pentru contestația făcută la Legea 207/1947 (privind crima de război) în vederea obținerii amnistiei tatălui meu, în urma apariției Decretului 421/1955, era nevoie de o dovadă de la M.F.A., care să ateste că a luptat în Est sub comandă germană sau că a luptat și pe frontul de vest. Colonelul de la Marele Stat major care se ocupa cu eliberarea acestor dovezi i-a spus sorei mele confidențial: „Tatăl dumneavoastră are un memoriu calificativ foarte frumos“. Niciodată nu am putut obține datele complete ale activității ca militar a tatălui meu.

În toți anii de după eliberarea din închisoare, din cauza situației materiale precare, tatăl meu a fost obligat la eforturi imense pentru a duce un trai decent. Dar având un moral uimitor și ascultând neobosit Europa Liberă, el a fost acela care ne-a susținut continuu prin optimismul lui.

Fragmente din memoriul tatălui meu. C. U. 20.11.1944.

Am fost în închisoare, pe la Cluj și în
Bicaz submandat călătorie bună, met. în tin-
eul meu a trecut în prizonier, ca să-mi dăruie
bine, am la fel și un botez, ca să-mi dăruie
cu un botez mai bine. Numai, după ce am
un botez, am ține dor de botez, când am
pe pachetul de Croșieră să-mi dăruie, ca să
la poartă în 20.11.1944 și să-mi dăruie
Vitamină, una să-mi dăruie, ca să-mi dăruie
tand la poartă, ca să-mi dăruie, ca să-mi dăruie
meu, în ține. Amintele din partea mea, pe
pachet de botez, în ține, în ține, în ține, în ține
și să-mi dăruie

Veșnic alături Tatru

*Mărturii din
temnițele comuniste*

FLORIN ALEX. STĂNESCU

O posibilă Uniune Europeană – delict politic în 1958

Prin Sentința Nr. 67 din 14 februarie 1959, în dosarul Nr. 77/1959, Tribunalul Militar Orașul Stalin*, compus din doi ofițeri, asesori populari, prezidat de maior de justiție Cojocaru Dragoș, „În numele poporului hotărăște“:

În unanimitate de voturi, condamnă pe:

– inc. civ. Ionașcu Adrian, din București, str. Virgil Pleșoianu nr. 43, la 20 (douăzeci) ani muncă silnică și la 5 (cinci) ani degradare civică, pentru crima de uneltire contra ordinii sociale.

– Stănescu Florin din București, str. Bradului nr. 39 și

– Săvulescu Vintilă din București, str. Matache Dobrescu nr. 8, la câte 15 (cincisprezece) ani muncă silnică și câte 5 (cinci) ani degradare civică pentru crima de uneltire contra ordinii sociale.

Conform art. 463 C.J.M. li se compută arestul preventiv, pentru Ionașcu Adrian de la 16 iunie 1958, iar pentru Stănescu Florin și Săvulescu Vintilă de la data de 20 iunie 1958.

În urma respingerii recursului, prin decizia nr. 457 din 30 martie 1959, de către Tribunalul Militar Cluj al regiunii a III-a militare, hotărârea a rămas definitivă.

Cei trei, în vremea aceea «foști» studenți (la A.S.E., Medicină și Arhitectură), au fost eliberați în baza Decretului 310 din 10.06.1964, după peste 6 ani de detenție politică.

Concluziile de învinuire din 19 ianuarie 1959, în Dosarul M.A.I. Regiunea Stalin – Serviciul de anchete penale, cu Nr. 438/1958, semnate de Lt. Obaciu Ioan (nume adevărat? Dacă numele este real, *acum probabil acesta susține că nu a făcut niciodată poliție politică!*), anchetator-penal de Securitate din M.A.I. U.M. 0198 Or. Stalin, sunt confirmate de Procurorul Șef al Procuraturii Militare Oraș Stalin.

Aceste concluzii încep cu o introducere «politică»:

*Amintim – spre știința celor care au uitat sau poate n-au știut niciodată – că în perioada 1950-1968 „Orașul Stalin“ însemna orașul Brașov, iar „Regiunea Stalin“, județul cu același nume. (N.red.)

„Elementele dușmănoase mai sus menționate, exponente ale unor medii putrede burgheze cu concepții retrograde, din ura lor împotriva construirii socialismului în R.P.R., pentru a-și păstra și conserva în sânul lor ideile dușmănoase, s-au constituit încă din anul 1950 într-o organizație subversivă «Crinul Albastru», organizație care prin natura activității sale constituie un pericol pentru securitatea statului (pagina 1).

...au stabilit legături cu pașaportarul vest-german Hahn Heinz, cu care au purtat o serie de discuții de natură subversivă, **axate pe ideea dușmănoasă a creării unei federații europene, denumită «Uniunea Statelor Europene»,** în care «sufletul» acesteia să fie Germania (pagina 1; 2).

...a fost posibil ca cei trei învinuți să pună bazele organizației subversive «C.A.», organizație care dacă la început se întemeiasă pe o oarecare afinitate între ei, mai târziu i se imprima tot mai adânc un caracter dușmănos, contrarevoluționar (pagina 2).

Ionașcu Adrian – împreună cu părinții săi face o serie de călătorii în străinătate înainte și după 1944, împrejurări în care crește și este educat în spiritul moralei burgheze, dușmănoase. În 1947 ia contact cu ideea constituirii unei federații europene în cadrul «Uniunii Statelor Europene», idee larg trâmbițată de statele capitaliste. În cadrul acestei uniuni rolul conducător ar trebui să-l aibă germania (*fără majusculă!*). După cum recunoaște singur la fila 43, devine adeptul acestei teorii și, în spiritul ei, formulează o constituție a româniei (*sic! Tot fără majusculă!*) de felul în care vedea el țara noastră în cadrul SUE. Acest înv. comunică și coînv. **Săvulescu Vintilă**, fila 138 și **Stănescu Florin**... (pagina 3).

Depășind cadrul restrâns al cercului lor, cei 3 învinuți poartă astfel de discuții și față de alte persoane, folosindu-se în acest scop de o serie de așa-zise «reuniuni», organizate de ei, discuții care de asemenea avea (*sic!*) un caracter dușmănos și contrarevoluționari... (pagina 4).

... a fost posibil ca în anul 1957 înv. Ionașcu Adrian să depășească cadrul restrâns al grupului subversiv din care făcea parte și să ia legătura cu turistul vest-german Hahn Heinz, cu care ocazie să discute cu acesta o serie de probleme legate de ideea pentru care milita și el și anume crearea Statelor Unite ale Europei (pagina 5).

În această discuție Hahn Heintz i-a comunicat lui Ionașcu Adrian că el face parte dintr-o organizație vest-germană al cărei scop este tocmai îndoctrinarea tineretului în vederea înființării «SUE»... (pagina 5).

Înv. Stănescu Florin a participat la discuțiile purtate în cadrul grupului lor, când s-au comentat în mod dușmănos evenimentele interne și internaționale și când s-au colportat între ei știrile audiate la posturile de radio «imperialiste» (pagina 6).

Înv. Săvulescu Vintilă – ca și ceilalți doi coînv. – provenit fiind dintr-un mediu social burghez, nu privea cu ochi buni realizările regimului democrat popular, fapt la care a contribuit în mare măsură educația pe care a primit-o în sânul familiei (pagina 6).

Înv. Săvulescu Vintilă, ascultând o serie de posturi de radio imperialiste, a colportat aceste știri comentându-le în mod dușmănos cu ceilalți coînv. și față de alte persoane și de asemenea a luat cunoștință de textele dușmănoase scrise de Ionașcu Adrian, declarându-se de acord cu conținutul lor (pagina 7).

Infrafracțiunea a fost săvârșită în cursul anului 1950-1958 (pagina 9).“

*
* * *

Cum au ajuns trei studenți deținuți politici?

De ce au fost acuzați că sunt un «pericol» pentru securitatea R.P.R.?

Cum a devenit ideea Uniunii Europene un delict grav?

Cum s-a desfășurat de fapt totul?

De la începutul anului 1948, după ce Regatul României a devenit RePeRe, noii stăpâni ai țării au putut să își permită aplicarea în forță a ordinelor externe (lumina venea de la Răsărit), ordine față de care, până la abdicarea forțată a M. S. Regelui Mihai I, de la 30 decembrie 1947, mai aveau totuși unele rețineri.

Orice partid politic, indiferent de ideologie, caută să își apropie și să își îndoctrineze tineretul. Această tendință este și mai accentuată la partidele ce au caracteristici totalitare, dictatoriale (situație evidentă la nazisti, cu organizația «Hitlerjugend», la fasciștii italieni, la sovietici cu «Comsomolul»; la japonezi prin educarea tinerilor pentru sacrificiul vieții, a piloților kamikaze, și chiar în anul 2003 de către unele formațiuni statale dictatoriale).

În R.P.R. dorința de acaparare și îndoctrinare a tineretului a început prin formarea unor organizații ce căutau să unească pe criterii oarecum profesionale diverse categorii de tineri: fusese creată «Uniunea Tineretului Muncitoresc» (apoi cuvântul «muncitoresc» a fost înlocuit cu «muncitor»; și mai apoi deghizarea nemaifiind necesară, cu «comunist» – UTC); pentru studenți UNSR (Uniunea *Națională* (!) a Studenților din România) și pentru elevi UAER (Uniunea Asociațiilor de Elevi din România). Aceste organizații, asociații etc., a căror formare a fost oficial încurajată și propagată, au avut scopul final de unificare a tineretului, sub controlul partidului, atunci «Muncitoresc» (de fapt Comunist). Aceasta s-a produs în martie 1949, când s-a ținut un mare «Congres de Unificare», urmat de un tot «mare» miting în Piața Victoriei.

Am dorit a arăta prin cele expuse mai sus că în acei ani propaganda oficială stimula și «indica» formarea de asociații de elevi (dacă nu ar fi existat mai multe sau diverse asociații de elevi, nu ar fi putut exista «Uniunea Asociațiilor de Elevi»!). Și acesta ar putea fi, deci, considerat unul dintre motivele pentru care, în acei ani, un grup de elevi de la Liceul „Matei Basarab” din București s-au constituit în «asociație». În 1958, în ancheta de la Securitate, această explicație a blocat și a umplut de nervi (de înjurături și de alte manifestări, în lipsa unor argumente logice) pe ofițerul anchetator.

În toamna anului 1948, după faimoasa «reformă» a învățământului, din clasa

a V-a de liceu am trecut, cu un examen, în clasa... a IX-a!, ne-am întâlnit pe băncile Liceului «Matei Basarab» câțiva elevi, Florin Stănescu (autorul articolului, *nota red.*), fost elev al aceluiași liceu, Ionașcu Adrian, venit din străinătate, care ne povestea ce văzuse în călătoriile sale prin diverse capitale europene – Viena, Praga, Bratislava, Budapesta sau Roma. Povestea bucuria trăită în momentele în care la poarta lagărului din Austria au venit și i-au eliberat tancurile aliaților; uneori venea îmbrăcat într-un costum ce era de fapt o uniformă a soldaților americani (fără însemne – o primise ca ajutor, împreună – periodic – cu cutii ce conțineau alimente necesare pentru trei zile unui soldat); Vintilă Săvulescu, venit de la Liceul „Sfântul Andrei” (desființat de reforma învățământului); Paul Theodorescu (venit de la «Șincai», fiul preotului de la Biserica Sfânta Ecaterina de lângă Mitropolie; cel ce mai trâziu – după ce a dat două clase într-un an, a învățat limba turcă și spaniolă – a scris și un prim manual de limbă spaniolă pentru români, *iar astăzi predă într-o universitate californiană și este colaboratorul nostru* – n.red); prin el am cunoscut mai mulți foști elevi de la Liceul „Șincai”. În curtea locuinței parohiale de la Sfânta Ecaterina s-a constituit, în jurul unei mese de ping-pong, un prim grup de «amici», colegi de liceu.

Grupul celor trei care au fost arestați, judecați și condamnați, s-a constituit într-o asociație (prin 1949) care se numea «Asociația Amicii Mării», A.A.M.; o astfel de asociație se datora afinităților lui Adrian Ionașcu pentru marina fluvială, pe care o cunoștea de copil, și celor ale lui Stănescu Florin, care din 1943 era junior al «Ligii Navale Române». A.A.M. nu a avut nici o activitate, dar documentele găsite, în 1958, la percheziția de la domiciliul lui Adrian Ionașcu, au servit anchetatorilor pentru a amenința și șantaja pe un coleg și prieten (băiat simpatic și inteligent), pentru a-l determina să depună o mărturie ridicolă (dictată!) ce se dorea a servi acuzării în cadrul anchetei și procesului.

În atmosfera cenușie din anii '50 aveau loc reuniuni la care participau mai mulți tineri elevi, adolescenți, băieți și fete, numite «ceaiuri», la care nu se consuma ceai, dar nici nu aveau loc excese bahice; se dansa, totuși pe muzică «decadentă», dar și tangouri, mai rar valsuri (într-o seară un milițian a vrut să confişte discurile și să dea și o amendă!). Aceste «ceaiuri» se desfășurau într-o atmosferă de elegantă curtoazie și politețe, în diverse locuințe (ale celor trei sau ale colegilor noștri). Participam uneori și la seri organizate, cu dans, pe câte o terasă de la Facultatea de Arhitectură sau o sală de la Facultatea de Drept. S-a constituit astfel un grup mai mare de prieteni elevi (noi le spuneam «amici»), băieți și fete, cam de aceeași vârstă.

În martie 1950, elevi la vârsta adolescenței (aveam între 17 și 19 ani), am constituit o asociație numită «Crinul Albastru», ca o aluzie la Crinul Regilor Franței, dar, spre deosebire de acesta, albastru, de culoarea cerului și a speranțelor. (Adrian Ionașcu studia istoria și heraldica.) El a scris într-un caiet și un fel de statut al acestei asociații, intitulat «Charta»; în care funcțiile de președinte, vicepreședinte și casier erau îndeplinite prin rotație (în mod democratic). Această

asociere dorea, și a reușit, să dea un caracter cultural întâlnirilor noastre: organizare de excursii, de expuneri (numite pretentios «conferințe») despre istoria artelor, epoca Renașterii (făcute de Vintilă Săvulescu și de Adrian Ionașcu), unele probleme de biologie etc. Au avut loc întâlniri periodice (ședințe) cu «pavoazări» la care pe bucăți de carton era tricolorul și inscripția «Libertate, Egalitate, Fraternitate» (idee criticată în instanță, ca libertate a burgheziei de a exploata clasa muncitoare), ca și alte blazoane regionale, insigne etc.

Adrian Ionașcu ne povestea încă de la începutul prieteniei noastre cum, în 1947, cu ocazia unui discurs la Zürich (de fapt reînviind – fără însă să îl pomenească – o idee lansată de Împăratul Napoleon Bonaparte), Winston Churchill a cerut o federalizare a statelor europene (numai a celor occidentale, bineînțeles). În discurs se susținea că după cel de-al doilea război mondial exista necesitatea unei împăcări a Franței cu Germania, descoperind și recunoscându-i acesteia din urmă și o «dimensiune spirituală», în afara ororilor războiului. Ionașcu vorbea și despre unele publicații din Elveția, care propagau ideea unor «State Unite ale Europei». Privea această idee cu multă simpatie. Spunea despre muzica lui Bach și despre Simfoniile lui Beethoven că sunt «Imnuri ale Europei». Își procurase mai multe cărți ce conțineau constituții ale mai multor state din Europa și își alcătuisese într-un caiet personal ceea ce el considera a fi idei pentru o constituție a «Republicii România» din cadrul «Statelor Unite ale Europei». Și noi, colegii lui, eram în mare măsură interesați și chiar entuziasmați de aceste idei și gândeam că *poate, cândva, departe, ele se vor realiza, inclusiv prin integrarea și a țării noastre în locul ei firesc, ca o țară latină (exprimare «subversivă» în acei ani!) și europeană.*

Întâmplarea a făcut ca în anul 1957 țara noastră să fie vizitată de un universitar de la Göttingen (care avea cunoștințe comune cu noi printre tineri germani, sași din Brașov), cu care, în afara multor altor subiecte de discuție, cu Adrian Ionașcu s-a discutat și despre ideea Uniunii Europene.

Pentru a avea o agendă comună (adrese, numere de telefon) a prietenilor noștri comuni, am făcut fișe, mai întâi în ideea de a nota data nașterii și ziua numelui (pentru a le trimite felicitări), dar și facultatea sau instituția unde lucrează, dacă era cazul. S-a notat, în mod figurat (prin +; –, sau x) orientarea politică a colegului sau colegei respective (se pare că nu era nimeni cu –!). Au existat vreo 30 de astfel de fișe; prilej pentru securiștii anchetatori de la Securitatea Orașului Stalin să se plimbe la București, pentru interogatorii, din iunie 1958 până în februarie 1959, cât a durat ancheta.

Arestarea lui Adrian Ionașcu la 16 iunie 1958 în gara din Orașul Stalin, cu percheziția domiciliului în prezența soției sale, a dus la descoperirea caietelor lui Ionașcu, cu «Charta Crinului Albastru», a fișelor, ca și a «colecției» sale de constituții ale țărilor europene.

Toate documentele privind «activitatea», ce în fond constituia un vis și un hobby pentru Ionașcu, ridicate la acea percheziție, au constituit capete de acuzare și au mărit spectaculos dosarul de judecată.

Urmarea a fost inițial arestarea în 29 iunie 1958 a celorlalți doi foști colegi de liceu, Stănescu și Săvulescu. Securitatea din Orașul Stalin se autofelicita pentru bobârnacul dat Securității Capitalei, sub nasul căreia a putut activa timp de opt ani și ceva o așa de periculoasă (!) organizație, arestând deocamdată pe cei trei din vârf, iar cu restul de 30 de „membri” (din «fișe») rămânea de văzut. Aceasta se explică și prin faptul că la arestarea celorlalți doi studenți au participat zece securiști (cu șoldurile umflate de pistoale), cu unul singur în uniformă (procesul verbal de percheziție domiciliară a studentului Stănescu este semnat de lt. major Hristenco Ion, din partea Direcției de Percheziții penale a M.A.I.; în baza ordonanței de percheziție din 20 iunie 1958 – *fără număr!* – emisă de anchetatorul penal de Securitate Turchiser Marcel, asistat de lt. major Pîrvu Ion, în cazul că numele lor sunt reale, *probabil că în ziua de azi susțin că nu au făcut niciodată „poliție politică”!*). În prima perioadă de anchetă s-a mers pe ideea unei eventuale condamnări la moarte a celor trei, cu condamnări de la câțiva la 15-20 ani pentru restul studenților. După cum rezultă și din «Concluziile de învinuire», deși arestați în luna iunie, punerea sub învinuire s-a făcut abia la începutul lunii octombrie.

Marea noastră satisfacție a fost că acest plan securist nu a reușit, singurul rezultat fiind timorarea a vreo patru tineri care au fost folosiți ca martori ai acuzării și au făcut declarații dictate: că «discutam și politică», «uneori ascultam posturi străine» (Vocea Americii, B.B.C. etc.) și că «nu ne convenea regimul»!

Ceea ce nu au putut înțelege anchetatorii și nici «judecătorii» (care de fapt au executat un ordin!) este posibilitatea existenței unei prietenii, legată cu un fond afectiv între trei adolescenți și apoi tineri, cimentată de un crud destin comun prin pierderea părinților, a mamelor celor trei, răpite prematur de boli necruțătoare. Moartea tatălui lui Ionașcu: accident fără explicații plauzibile; persecuții nedrepte dictate de vitregia unor măsuri absurde (tatăl lui Săvulescu); dispariția, o lungă perioadă, în negura ocnelor comuniste, fără urme și fără cunoașterea unui termen (tatăl lui Stănescu), sunt tot atâtea lovituri ale soartei ce ne-au unit. S-a adăugat gama nedreptăților «spațiului locativ» care făcea mereu «restrângeri» peste restrângeri, confiscări de imobile chiar cu motivări contrare legilor atunci în vigoare, pentru a face loc la tot felul de «sedii», de sector, de circă, de tot soiul de organizații de partid, Apărarea Patriotică, ARLUS, Crucea Roșie, UTM, UFDR, ca și pentru a da locuințe la tot felul de parveniți politici ocazionali, veniți cu «sarcini» în Capitală ca și în alte orașe, fiind «pătrunși!» de importanța «luptei de clasă», ca și a altor asemenea teorii.

În acele vremuri, dacă cineva întreba în tramvai «Domnule, coborâți la următoarea?» i se răspundea cu o tăfnă obraznică: «Domnii sunt la pușcărie!» **Într-adevăr, cei ce erau adevărați «Domni», cei ce făcuseră România Mare, care au avut zile de trăit și la 30 de ani după Marea Unire de la Blaj, indiferent de vârsta lor, erau răsplătiți de cei ce au militat pentru desființarea României cu moarte în chinuri de foame, bătăi, mizerie și frig în închisori, și erau îngropați fără a avea un mormânt.**

Poate că, într-adevăr, pe lângă discuțiile privind Statele Unite ale Europei, cei trei au avut în subconștientul lor și acea solidaritate rezultată din suferințe date de un destin nemilos, dar și din umilințe datorate tiranilor vremelnici ai timpului.

Probabil instinctiv, acestea au fost simțite și de anchetatori, constituind ceea ce de fapt a fost *realul* motiv, neconsemnat, al anchetatorilor, ce a dus la condamnările aplicate, dar care nu au făcut decât să ne fortifice convingerile și să ne întărească solidaritatea.

Ionașcu Adrian (născut la 15 aprilie 1930 la Plevna, în Bulgaria), era fiul lui Constantin (român, născut la Oravița, atunci funcționar la sediul Navigației Fluviale Române din Bulgaria, la Samovât). Mama sa, Tonca, născută în Bulgaria, profesoară, apoi casnică. Tatăl său a lucrat apoi la «Comisia Internațională a Dunării» și în anul 1932 familia s-a mutat la Bratislava, unde a locuit până în februarie 1939, când, din cauza serviciului tatălui, s-a mutat la Viena.

După 23 august 1944, familia Ionașcu a făcut parte din categoria românilor, aflați în zona ocupată de naziști, care nu s-au desolidarizat de țara lor (așa cum ar fi dorit autoritățile naziste, ca urmare a situației politice creată de actul de la 23 august 1944). La 7 octombrie 1944, împreună cu alți români declarați sau considerați antinaziști, toată familia a fost internată în lagărul de la Mariapfarr, în sudul Austriei. La 9 mai 1945, au observat lipsa gărzilor germane și după puțin timp au apărut la porțile lagărului tancurile eliberatoare ale aliaților. Au continuat să locuiască în condiții de lagăr (după război nu se găseau locuințe) și în iunie 1945 au fost deplasați cu sprijinul trupelor britanice și canadiene peste munții Alpi, în Italia, încartiruiți mai întâi la Bologna, apoi la Roma și Neapole, în așteptarea repatrierii.

În noiembrie 1945, familia a revenit în țară, repatriați prin grija și pe cheltuiala guvernului român, cu motonava «Transilvania». S-au imbarcat circa 300 de persoane, cetățeni români, strănși din mai multe țări apusene, pe unde i-a surprins sfârșitul războiului. Printre pasageri se afla familia fostului ambasador la Viena, Solacolu, și a lui Victor Cădere, fost ambasador în Spania, și cunoscuta artistă Rodica Bujor, și un oarecare Filip, fost maquisard din Franța – comunist – care în România și-a continuat politica, fiind mare funcționar la CAER, ca mai apoi, cu soția lui, tot comunistă, și cu toată familia, să o șteargă în Occident; ajuns în Franța devine «Cavaler al Legiunii de Onoare» la recomandarea foștilor colegi din mișcarea antinazistă maquisardă.

Trebuie că au existat și tineri, mai ales foști studenți din Germania, care au părăsit lagărul și care au refuzat repatrierea.

Vasul „Transilvania” a urmat ruta Neapole – Istanbul – Constanța.

Pe vapor Ionașcu Adrian a cunoscut-o pe cea care peste ani îi va fi soție,

Suzana, fiica diplomatului român Victor Budeanu (care lucrase înainte de război la reprezentanța diplomatică a României de la Londra, avându-l în subordine pe tânărul diplomat Ion Rațiu, cunoscutul politician revenit în țară după 1989). Diplomatul Budeanu pe timpul războiului a rămas la Londra, nefiind de acord cu statul național-legionar de la 6 septembrie 1940. Un timp a vorbit la emisiunile în limba română ale postului de radio BBC (cu pseudonimul „Sergentul Pană”, în fiecare duminică la orele 13 avea un comentariu; datorită exprimării „români, nu treceți Nistrul”, a fost condamnat la moarte în contumacie de regimul Mareșalului Antonescu).

Ajunși la Constanța, mai mulți dintre românii repatriați, la primii lor pași pe pământ românesc, au fost arestați de Siguranța Statului (care în toamna lui 1945 era deja intrată sub comanda fostului ofițer, dezertor din Armata Regală Română, Emil Bodnăraș).

În septembrie 1946, Ionașcu Constantin, ca specialist, este preluat de «Sovromtransport» și numit la Bratislava, unde se va muta cu familia, și va rămâne până în iulie 1947, când este numit la agenția de la Budapesta. În august 1948 este rechemat cu familia în țară și va lucra în cadrul Direcției Generale «Sovromtransport» din București până în decembrie 1950, când este trimis, acum fără familie, ca șef al agenției „Sovromtransport” de la Budapesta. Fiul său, Adrian Ionașcu, este înscris la Liceul „Matei Basarab” din București.

În iunie 1951, Constantin Ionașcu călătorea cu un vas de pasageri pe Dunăre și, aproape de Budapesta, se produce chiar lângă cabina sa o explozie: răniți, uciși sau înecați. Cadavrul lui Ionașcu Constantin nu a fost găsit, probabil fiind pulverizat de explozie, numai port-vizitul său este găsit plutind pe suprafața apei. Ancheta care a urmat a dat unele explicații destul de confuze: că explozia s-ar fi datorat unui accident (?) sau unei mine din timpul războiului. Se pare că Ionașcu Constantin era în conflict cu sovieticii pentru sume considerabile – obligații internaționale – pe care el, om corect, cum a fost toată viața, considera că trebuiau plătite de întreprinderea «Sovromtransport».

Familia rămasă fără o existență asigurată, Direcția „Sovromtransport” îl încadrează (deși era în ultima clasă de liceu) la 1 oct. 1951 pe Ionașcu Adrian în post de referent – economist principal – la sediul central din strada Povernei. Mama sa a fost răpusă de o boală gravă în anul 1953. În anii 1956-1958, Adrian Ionașcu a urmat și cursurile serale ale A.S.E.

În urma peregrinărilor prin diverse țări, ca și din familie, dar și datorită unui talent deosebit, Ionașcu Adrian era un adevărat «depozitar» de limbi și de cultură din țări străine (vorbea fluent, în afară de română, germana, engleza, bulgara, rusa, maghiara, slovacă și se descurca destul de bine în franceză și italiană).

La 16 iunie 1958 este «trimis» de la serviciu în Orașul Stalin cu pretextul: a fi «translator la niște sportivi»; în gară, așteptat de agenți ai Securității, este arestat.

Domiciliul său din București este percheziționat și soția sa este asediată de mai mulți agenți timp de trei zile. Este răscolită toată casa și sunt ridicate în

principal mai multe cărți și broșuri ce conțineau texte ale constituțiilor din diverse țări din Occident și centrul Europei, un caiet ce conținea un proiect de «Constituție Europeană» redactat de Adrian Ionașcu (după ce el studiasse textele celorlalte constituții; – *cred că acest text ar fi interesant de citit și în zilele anului 2003!*). Un caiet ce conținea o Chartă (un fel de statut) pentru o asocierie în scopul unor activități tinerești, culturale, artistice, științifice, de excursii etc. Mai multe planșe ce conțineau steme ale provinciilor României, altele cu tricolorul, unele cu inscripția «Libertate, Egalitate, Fraternitate» în limba română sau în franceză, un număr de circa 30 de file (numite de anchetă «fișe»), conținând date personale (nume, prenume, adresă, telefon, facultatea – majoritatea erau studenți – sau locul de muncă; data nașterii).

A fost condamnat la 20 de ani muncă silnică. Și nu numai atât: la data de 21 decembrie 1958 M.A.I. U.M. 0123/E prin lt. maj. Dimitriu Constantin și lt. maj. Turache Constantin procedează la sechestrul asigurător în baza ordonanței din 15.11.1958 a M.A.I. Dir. Reg. Stalin, pentru 2 fotolii, o garnitură de canapea, 4 scaune, alte 2 fotolii, un covor, 6 tablouri, un aparat radio, un aparat fotografic, un palton (se specifică la fiecare obiect că sunt uzate!). Tribunalul Capitalei, având în vedere că Trib. Militar Stalin cu nr. 3239/1959 transmite extrasul sentinței nr. 67/1959, rămasă definitivă, declară obiectele confiscate în folosul statului (obiectele respective au fost ridicate și valorificate).

Adrian Ionașcu, după eliberarea din închisoare (iulie 1964) lucrează contabil la IAPL «Vulcan» până la 25 martie 1974 când, datorită cunoștințelor sale de limbi străine, se transferă documentarist la O.I.D.N., instituție care după câteva luni este desființată. De la 1 septembrie 1974 lucrează contabilitate la C.H.R. Nord. Din 1966 a urmat cursuri serale la Facultatea de Filologie: limba germană principal, secundar engleza, și își susține examenul de stat în 1972.

A participat în calitate de interpret la mai multe conferințe și reuniuni internaționale. La 15 iulie 1976 s-a transferat la P.I.D.H., unde a lucrat ca traducător principal până la 27 iulie 1990, când a încetat din viață, urmare a evoluției unui cancer digestiv. A avut totuși șansa să trăiască acel Decembrie 1989. Este înhumat la Cimitirul Bellu Catolic (a trecut la catolicism în vremea când era deținut politic, în închisoarea Gherla, prin anii '60).

*
* * *

Stănescu Florin Alexandru (autorul articolului, *n. red.*), născut la 11 februarie 1933 în București, pe atunci Sectorul IV Verde, undeva pe o stradă aproape de calea Griviței (mama povestea că în timpul lehzuziei se auzeau focuri de armă de la tentativele comuniste de tulburare a ordinii publice cu greva «Atelierelor CFR Grivița»). Elev la Școala primară «Lucaci» și apoi la Liceul «Matei Basarab». La 17 ani, în 1950, am fost nevoit să devin salariat și am întrerupt cursurile ultimei clase (1949: în martie, un frate decedat la vârsta de 12 ani, în aceeași lună mama este operată de cancer mamar, care o răpune în 1951; la 25 mai tatăl este arestat

politic și despre el nu am știut mult timp nimic).

Acuzat în vara lui 1952 (după o «sesizare!») că «sunt fiul unui criminal de război!» mi se cere să... mă dezvinovățesc. Dat afară din serviciu; de la «Forțele de muncă» mi se recomandă Uzinele „Vasile Roaită” de la Obor pentru «calificare» strungar. Am lucrat muncitor la Uzinele Racoși, zilier la CFR, la Telefoane și în 1953 găsec un post de lucrător topometru la întreprinderea Topografo-Geotehnica din București. Era o întreprindere plină de «foști»: comprimați, restructurați, unii chiar recent veniți din pușcăriile comuniste. Majoritatea foști ofițeri de artilerie «deblocați» din armată, cu bună pregătire inginerească, specialiști topometri, geodezi, cartografi, dar pe lângă ei lucrau și avocați dați afară din barou, foști politicieni de rang mai mic (încă nearestați), foști patroni de mici întreprinderi acum naționalizate etc. Am fost plasat într-o echipă topometrică condusă de Col. (r) Tamovski (fiu al generalului cu același nume, erou în luptele din Dobrogea, la Turtucaia, în primul război mondial); ajutor de șef de echipă era un fost avocat Cismaru și cel de al doilea «lantar» era Anghel Dumitrescu, avocat, fost primar liberal al unui sector din nord-vestul Bucureștiului, și un fost general de jandarmi Stănescu – dar cu care nu eram rudă (era o echipă selectă!). Întreprinderea lucra la un plan al Municipiului București la scara de 1/500, făcut pe zincuri, completat în unele zone cu repere de geodezie și chiar cu fotogrametrie.

În ianuarie 1954, tatăl meu s-a întors după aproape 5 ani de detenție politică (fără judecată!) și atunci a aflat că soția lui nu mai trăiește din anul 1951. Nefiind condamnat, are curajul să cheme în judecată Ministerul Sănătății și obține în final reîncadrarea la Institutul Medico-Legal, și cu plata salariului din urmă pe o scurtă perioadă. A fost însă reîncadrat, dar la secția cercetare, cu condiția renunțării la acest salariu. Curând, la ivirea primei ocazii de «reduceri de personal», a fost pus pe liber. Din fericire, prin specializarea de prin anii '20, ca bursier al statului la Paris, avea din 1935 și specialitatea de medic primar psihiatru, și a ocupat până la încetarea sa din viață (1965) postul de medic-șef al unui pavilion din Spitalul Bălăceanca.

În toamna aceluiași an (1954), reușit la examenul de admitere la Facultatea de Medicină Generală din București, am obținut în primii 4 ani calificative de «bine» și «foarte bine» (cu excepția restanței în anul I la limba rusă și în anul III la marxism!). În ziua de 21 iunie 1958, în timpul sesiunii de examene a anului IV, am fost arestat de la domiciliu de către Securitatea din Orașul Stalin, anchetat timp de 9 luni și condamnat la 15 ani muncă silnică. Am fost eliberat după «numai!» 6 ani și 5 zile, la 26 iunie 1964.

În ultima perioadă de detenție a trebuit să dau o procură universală foarte largă, pentru un necunoscut, recomandat și «controlat», mi s-a spus, de Ministerul de Externe!? (procedură notarială de identificare, motivată cu «instrucțiuni» ale Ministerului Justiției pe care, căutate după ani, am aflat că nu există!). Acesta

Autorul în 1964

urma să dispună și să lichideze bunuri imobile sau de orice fel, ce îmi reveneau dintr-o succesiune din Franța.

După eliberare, în toamna anului 1964, am intrat în serviciu la Policlinica Bradului, în post de «soră medicală!» (nu puteam fi asistent medical fără absolvirea completă a 4 ani de facultate). După multe peregrinări pe la diverse uși la Serviciul Cadre al Ministerului Sănătății, obțin aprobarea de înscriere în ultimul semestru la Școala Sanitară (Pitar Moși) pe care o absolv al 3-lea în clasamentul a vreo trei sau patru clase de asistenți medicali.

Reînmatriculat la Facultatea de Medicină Generală după zeci de memorii, repet anul IV cu câteva diferențe. Absolv în anul 1970, sunt repartizat în județul Tulcea la Circa sanitară rurală „Smârdan“, și de acolo, după puțin timp, transferat în Orașul Măcin ca medic de circă și medic coordonator al Serviciului de Salvare. Prin concurs (urmând și o tradiție a familiei, tatăl a lucrat cu cei doi titani ai Medicinii Legale, profesorii Mina și Nicolae Minovici), fac cursul de specializare în Medicină Legală la București, și apoi medic primar. După revoluție îndeplinesc și funcțiile de șef al Laboratorului de Expertiză Medico-Legală al Municipiului București și de director adjunct al Institutului.

În 1971 m-am căsătorit cu Cornelia (născută Talpeș), farmacistă. Am doi copii, Bogdan și Maria, acum medic și avocată.

La 1 iulie 2000 se dispune încetarea activității profesionale, deși Ordinul Ministerului o validase cel puțin până la sfârșitul anului, plus spiritul unei completări a Legii 47 ce se afla atunci în Parlament, care mi-ar fi permis să mai lucrez încă 4 ani (sau poate tocmai din această cauză!). După multe cereri și așteptări, sunt primit în audiență de ministrul Sănătății (membru al UDMR, atunci parte din Convenția Democrată, ce în principiu susținea pe foștii deținuți politici). Am explicat că fac parte dintre studenții deținuți politici din valul de arestați după revolta din 1956 din Ungaria, că am stat la închisoare cu preoți și studenți maghiari, cu care am fost prieten, și că am învățat și unele cuvinte ungurești. Au existat și «reproșuri»(!) din partea prof. dr. Vladimir Beliș că «nu sunt nici măcar doctor în medicină» (Deși domnia-sa, prin pozițiile avute înainte de 1989, știe foarte bine care erau «condițiile» numai la înscrierea la un doctorat!). Pentru satisfacerea probabilă a unor personaje ce aveau tot interesul să le «liberez terenul», domnul ministru a nesocotit nu numai decizii anterioare, și poziția sa în cadrul Convenției, ci și, o pot spune, chiar a UDMR (față de Revoluția din 1956). Astfel, cu largul concurs și al altor personaje, a fost posibil ca și după anul 1989 să mi se adauge la cei 15 ani de întrerupere a activității profesionale încă vreo patru ani.

*
* *

Săvulescu Vintilă Dumitru, născut la 30 noiembrie 1932 în București; mama decedată în 1940 (când el avea vârsta de 8 ani); casa părintească a fost naționalizată (contrar prev. art. 2 din D. 92/1950), și familia este «restrânsă» să locuiască în două camere de la mansarda propriei lor case.

Tatăl său, Gheorghe Săvulescu, provenea dintr-o familie numeroasă: al doilea din 7 frați (dintre ei dr. Dumitru Săvulescu a fost profesor universitar – ginecolog – iar altul, Alexandru Săvulescu, avocat, a fost director al Băncii de Scont). La vârsta de 23 de ani (1905), după Școala Superioară de Comerț, tatăl său a lucrat la Banca Națională a României până la pensionare, în 1941; i s-a suspendat pensia în anii 1952 și 1953 și a fost nevoit să lucreze ca secretar.

Fratele său Radu Dinu Săvulescu, jurist, în studenție a fost arestat și deținut în lagărul de la Ghencea în februarie-septembrie 1952 pentru că fusese înscris la Tineretul liberal – Brătianu.

Săvulescu Vintilă a fost elev la Liceul «Sf. Andrei» și, după «reforma» învățământului din 1948, s-a înscris la Liceul «Matei Basarab» din București.

După liceu, între 1951 și 1953 a lucrat ca proiectant la Institutul de Proiectări Construcții – Lucrări Edilitare și Urbanism din cadrul Ministerului Gospodăriei Comunale și Industriei Locale.

Student la Arhitectură, a absolvit primii 3 ani și la finele anului 4 a fost arestat de Securitate în sesiunea de vară a anului universitar 1957/1958 și condamnat la 15 ani muncă silnică. Eliberat în 1964, s-a angajat la ICRAL sector IV; din 1966 a lucrat ca proiectant la Institutul «Proiect București». Între anii 1968 și 1970 a lucrat sub conducerea unor renumiți profesori arhitecți în cadrul colectivului independent pentru Teatrul Național, precum și la o serie de lucrări deosebite de transformări interioare, consolidări de clădiri, sistematizări și ansambluri de locuințe etc.

În anul 1975 s-a căsătorit: soția Daniela (fiica prof. dr. Eduard Pamfil) este profesoară; au un fiu, Ion Tudor, care este tânăr profesor de liceu.

În perioada anilor 1980-1986 a fost deseori «tatonat» și interogat de securistul instituției, mai ales după «evadarea»! din țara «multilateral dezvoltată» a fratelui său Radu Săvulescu, care odată ajuns în R.F.G. a început să desfășoare o intensă activitate anticomunistă în cadrul emigrației românești. Fratele său Radu, până la încetarea din viață în urma unei grave suferințe survenite în august 1983, a făcut demersuri pentru a-și aduce alături de el în R.F.G. soția și cei doi copii (ceea ce i-a reușit de-abia în ultimele lui zile de viață).

La 1 decembrie 1998 Vintilă Dumitru Săvulescu, deși s-a pensionat (cu titlul profesional de arhitect proiectant principal gradul II) de la Proiect București S.A., a continuat să își valorifice experiența de specialitate în diferite ocazii în care a dat consultanță onorifică sau chiar a contribuit efectiv la realizarea de diferite proiecte.

Psihofiziologia terorii

Revoluția Franceză a deschis, deasupra Europei, cutia Pandorei, descătușând, de la un capăt la altul al bătrânului continent, energii latente ținute în frâu de o ordine prestabilită, în care cei mulți nu aveau dreptul la cuvânt și nu-și puteau îndeplini destinul, fiind total dependenți de voința și bunul plac al unei oligarhii impuse prin lege. Dezlănțuirea energiilor acumulate în timp a zdruncinat din temelii structurile anacronice și a îndepărtat nedreapta orânduire. După abolirea monarhiilor absolute și a privilegiilor prin naștere și după ce tăcerea prelungită a maselor a fost scoasă de sub puterea obișnuinței, a urmat un secol de revolte și răcoale, de revoluții și războaie care, în plan socio-politic, au permis obținerea de drepturi și libertăți pentru toți oamenii și pentru toate popoarele, iar în plan socio-cultural au dus la definirea conceptului de națiune și la identificarea statelor europene.

Această agitație revoluționară a contribuit la modelarea unei noi ordini sociale, la stabilirea de noi relații între oameni și popoare, la o nouă orientare a gândirii social-politice și la o nouă viziune asupra istoriei. Câmpul social-politic s-a lărgit mult, libertatea de asociere a dus rapid la stratificarea societății, iar prin libertatea cuvântului cei mulți și-au exprimat gândurile, preocupările și hotărârea fermă de participare la bunul mers al societății.

În această efervescentă creație care a marcat întreg secolul al XIX-lea, din confruntarea ideilor și a intereselor, a opiniilor și a aspirațiilor de care erau animați oamenii și popoarele, s-au conturat cele patru mari curente de gândire social-politică – liberalismul, democrația, socialismul și naționalismul – curente care și-au pus amprenta asupra istoriei contemporane, iar secolul al XX-lea le-a experimentat în beneficiul sau în detrimentul popoarelor. Cele patru curente de gândire social-politică aveau în centrul preocupărilor omul și rolul atribuit acestuia în istorie. Astfel s-au cristalizat două puncte de vedere diferite, două direcții de gândire teoretică și practică reflectate în două moduri de organizare și conducere a statelor, precum și două atitudini diferite față de rolul și locul omului în istorie și anume:

– omul a creat societatea, aceasta îl modelează, îi susține și îi respectă

drepturile și libertățile, dar el, omul, este factorul determinant în rezolvarea tuturor problemelor societății;

– omul este subordonat societății care este singura în măsură să rezolve, în mod radical, toate problemele cu care se confruntă omenirea, individul fiind doar un element de execuție.

Aceasta din urmă este concepția de bază a socialismului.

Comunismul, copilul de suflet al socialismului, a preluat din mers utopia socialistă și a împins această utopie până la un demențial *reductio ad absurdum*. Așa se face că omul a fost scos din istorie și i s-a fixat locul în gloată, în mulțime, în masă, pentru că doar masele, „structurile sunt cele care comandă, nu faptele sau voința individuală a oamenilor“. Și pentru ca utopia să meargă până la capăt, printr-un viciu de fond al gândirii comuniste, omul, cu mentalitatea și modul lui greșit de înțelegere a istoriei, se face vinovat de tot răul din lume, este propriul său dușman și, în același timp, dușman al omenirii, de aceea trebuie metamorfozat, remodelat; iar cum omul este rezultatul mediului socio-cultural în care s-a născut și s-a format, acest mediu trebuie destructurat și apoi restructurat conform noii gândiri.

Istoria recentă a regimurilor comuniste demonstrează monstruoasa lor politică în materie de organizare a societății și de tratament aplicat oamenilor.

Comunismul s-a impus prin forță și a stăpânit prin teroare. Teroarea, ca mijloc de constrângere și de supunere a oamenilor și a popoarelor, a constituit adevărata și singura formă de guvernare, susținută de legi draconice și de un aparat de poliție politică supradimensionat și de temut, devenind, astfel, politică de stat.

Omul, cu o identitate și un statut bine definite, dispune de un aparat imunitar structurat care-l apără de orice contagiune ideologică aberantă și contraproductivă. Omul gândește și elaborează, colaborează și dirijează în acord cu ceilalți, nefiind doar un simplu instrument de execuție, el este egal cu cei din preajmă dar, în același timp este și deosebit de toți cei care-l înconjoară. Diversitatea exprimă sensul și coerența existenței, iar diferențele impun ierarhizare și primatul valorilor și, totodată, implică înțelegere, respect și multă, foarte multă responsabilitate. Într-un astfel de climat de coeziune umană omul nu poate fi controlat, dirijat și nici clonat ideologic.

Poate fi evoluția omului oprită în loc? Pot fi structurile neuro-psihoice deturmate de la activitatea lor integrativă și de mobilizare a tuturor energiilor creatoare ce-l animă pe om? *Poate fi omul transformat în contrariul său?* Da, prin teroare continuă și fără discernământ. Este exact ce s-a petrecut în România o dată cu instaurarea comunismului. La noi, teroarea a fost aplicată în regim de două viteze: o viteză maximă, în forță, cu toate instrumentele și tehnicile de operare din arsenalul terorii, destinată deținuților politici și despre care voi relata în prezenta lucrare, și o viteză lentă, dar persuasivă, metoda „pașilor mărunți“ folosită pentru învăluirea și subjugarea întregii populații, ambele ducând la același rezultat – mutații psihologice

profunde, reflectate într-o mare varietate de modele comportamentale abnorme.

Teroarea este o formă complexă de agresiune psihică, este o armă psihologică de temut, o armă inteligentă, penetrantă, cu difuzie în masă, care acționează discret și selectiv și este precis direcționată asupra psihicului individual și colectiv pe care-l asaltează din toate părțile și, învăluindu-l, îl sugrumă, lăsând în loc doar o amintire pe ruinele căreia se grefează, în mod dozat și pervers, printr-un proces de inducție și condiționare negativă, un set de idei, de motivații și de aspirații cu totul contrare celor anterioare, imprimând individului și mulțimilor o nouă orientare și un comportament cu totul străin de evoluția firească a unei existențe umane normale.

Teroarea exercitată fără discernământ suscită pulsioni de moarte, induce frica și groaza de nimicire și, astfel, o spaimă teribilă pune stăpânire pe întreaga ființă umană, cu urmări imprezvizibile și, de cele mai multe ori, ireversibile. Când teroarea se asociază și cu tortura, se realizează o formă de teroare totală, fizică și psihică, iar când aceasta este și continuă, zi și noapte, 24 de ore din 24, și de lungă durată, zile, săptămâni și luni, așa cum s-a întâmplat la Pitești, unde i-am fost victimă și martor timp de șase luni, consecințele devin de-a dreptul catastrofale, se produc traume somatice și psihice greu de stăpânit. Există, inițial, o zonă de interferență comună a traumelor fizice și psihice, după care ele se distribuie preponderent, în funcție de intenționalitatea agresorului, de adresabilitatea, intensitatea și durata agresiunii, dar și de receptarea și capacitatea de modelare și integrare a traumelor de către cel agresat, de echilibrul psihic și motivațiile acestuia.

Sub impactul terorii, aproape orice împotrivire este sfârșită, iar când mecanismele de apărare sunt anulate, nici o reacție nu mai este posibilă. După acumularea unei cantități apreciabile de stimuli negativi, teroarea acționează ca o bombă cu explozie întârziată, zdruncinând arhitectura structurii psihologice, după care urmează dereglarea profundă a funcțiilor psihice și instalarea unei stări de confuzie și de derută generală. Victima își pierde propria identitate, nu mai știe cine este, ce vrea, de unde vine, și se dezice de sine însăși, de idealul său, de convingerile sale care îi devin străine și chiar dușmănoase, le reneagă și se decide să lupte împotriva lor, adică împotriva sa.

Spectrul terorii paralizează orice gând, orice inițiativă și orice încercare de evadare din prezent, din contextul traumatic în care se află și, astfel, omul terorizat rămâne prizonierul prezentului în care este antrenat. În clipa aceea de sfârșit neprevăzut și deloc dorit, izbucnesc fantasmelor inconștientului care-l obligă să asculte de vocea tainică ce zace în fiecare dintre noi și care îndeamnă imperativ: salvează-te, supraviețuiește tu, ca să asiguri supraviețuirea speciei. Este strigătul din urmă și cel mai autentic al legii fundamentale a viului de la care nu se poate sustrage nimeni. Nevoia stringentă de supraviețuire este înscrisă în însăși structura noastră intimă căreia îi suntem datori, căci dacă viață nu e, nimic nu e.

Un tablou sumbru și deloc măgulitor pentru omul secolului al XX-lea. Cum de a fost posibil? În comunism, sub teroare, totul a fost posibil. La noi, după 1945, o mână de profesioniști ai crimei, însușindu-și puterea cu sprijin sovietic, au purces la demolarea societății românești, la desființarea instituțiilor de stat și la lichidarea elitelor intelectuale, politice, militare și bisericești. Au instituit o dictatură atroce și au aplicat cu consecvență dictonul „cine nu-i cu noi este împotriva noastră”; așa se face că au declanșat marea teroare a anilor 1946-1950 când toți oamenii, indiferent de poziție socială și profesie, de vârstă și sex, care nu erau de acord cu ideologia partidului, au fost catalogați drept dușmani ai clasei muncitoare, arestați și condamnați la ani grei de temniță, iar mulți au fost, pur și simplu, suprimați. Închisori și lagăre de muncă forțată, în care a fost instituit un regim de exterminare, au împânzit întreaga țară. Nici astăzi nu se știe, pentru că nu se vrea a se ști, câți au fost uciși, strangulați, împușcați, înecați sau arși de vii, fără judecată.

Detenția, în universul concentraționar comunist, cu izolarea totală față de lumea în care ne născuserăm și crescuserăm, de familie, de ambianța tonică și stimulativă a locului de muncă, de prieteni și de toți oamenii din jurul nostru, cu condițiile inumane de cazare, cu înfometarea programată și lipsa totală a igienei personale ce ne adusesse într-o stare de mizerie fiziologică de nedescris și, mai ales, cu lipsa oricăror informații, ca și comportamentul brutal și agresiv al celor care ne păzeau, toate acestea, și încă multe altele, au fost egale cu o condamnare la moarte, o moarte lentă, dar sigură. Noi, deținuții politici, ruși de viață, încercam să traversăm deșertul în care fuseserăm aruncați aventurându-ne într-o călătorie interioară, scotocind trecutul și retrăindu-l, găsind acolo tezaurul depozitat de-a lungul existenței noastre, dar și a înaintașilor noștri: acolo era sursa rezistenței noastre.

În detenție eram asemeni unor primitivi moderni care revalorizam memoria și rememoram mereu viața noastră anterioară și chiar și dincolo de ea, reactualizam iar și iar ceea ce trăiserăm cândva și noi, dar și cei dinaintea noastră, iar vremurile acelea deveneau mitice pentru noi, iar cei dragi căpătau dimensiuni fantastice, luau chipul unor adevărate arhetipuri încărcate de simboluri la care ne refeream cu pioșenie, doar ei ne mai țineau în viață.

Monotonia programului astfel conceput încât să ducă la abrutizare, ca și cenușiul fiecărei zile care ne izola într-o tăcere mistuitoare, ne împingea, pe nesimțite, la însingurare și înstrăinare chiar și față de propria noastră natură, ca într-o închidere într-un cerc vicios din care nu poți ieși decât sfărtecat, anihilat și izgonit din realitate.

În închisorile comuniste, deținutul politic a fost „marele exclus”, „excomunicatul”, un adevărat „corp străin” ce trebuia scos din câmpul social și dat uitării, urmând ca „doliul înghețat” să șteargă și urmele amintirii.

Dacă ar fi fost numai atât și tot ar fi fost bine, dar nu, n-a fost de ajuns, răul nu-i

rău destul dacă nu merge până la capăt. Deținutul politic a fost considerat un rebut social, un deșeu al societății și, cum și deșeurile mai pot fi de folos la ceva, împilatorii noștri au recurs la un sistem diabolic de reciclare a acestor deșeuri umane, printr-un amplu și monstruos proces de autoregenerare. În acest scop, închisoarea Pitești a fost transformată într-un abominabil laborator experimental de psihologie aplicată, în care au fost testate cele mai eficiente tehnici din arsenalul terorii, importate din țara sovietelor, care să ducă, și chiar au dus la *transformarea omului în contrariul său*, adică la formarea omului nou, *homo sovieticus*.

În acest laborator al groazei, deținuții au fost obligați să-și decidă singuri soarta: libertatea – cu prețul renunțării la propria identitate și la orice fel de legături de sânge, de rudenie, de amicitie, de idei, de sentimente și de aspirații – sau moartea, altă cale nu exista pentru ieșirea din infern. Cei care au ales libertatea, de altfel o promisiune iluzorie, s-au constituit într-un grup de presiune, cu obligația fermă de a-i determina și pe ceilalți să accepte reciclarea. Aceștia, bine instruiți de către Securitate și cu acordul partidului, au fost investiți cu dreptul de viață și de moarte asupra prietenilor și colegilor lor care refuzaseră oferta. Cu ajutorul administrației închisorii au fost create condițiile pentru ca experimentul să se poată desfășura în siguranță, urmărindu-se rezultatele, de altfel anticipate de putere, indiferent de suferințele provocate, de vătămrile, infirmitățile sau chiar decesele survenite pe parcursul acțiunii.

Prietenii și colegii noștri deveniți, printr-un proces de inversiune psihologică, tortionari, s-au dovedit a fi mult mai cruzi și mai eficienți, întrecând cu mult așteptările instigatorilor din umbră, iar rezultatele nu s-au lăsat așteptate. La Pitești, teroarea a cunoscut cele mai reprobabile și condamnable forme de siluire și schingiuire din perioada comunistă. Bătăile programate făceau parte din meniul planificat al fiecărei zile, la care se asociau eforturile epuizante, pozițiile fixe incomode și extrem de dureroase, foamea, nesomnul și umilințele incalificabile, însoțite de un limbaj suburban, agresiv, amenințător.

Teroarea psihică asociată cu tortura fizică acționau conjugat asupra structurilor de rezonanță a ființei umane – sistemul nervos, în special asupra creierului, această cutie a Pandorei deținătoare a tuturor darurilor cu care este înzestrat omul. Creierul reglează funcțiile vitale ale organismului, funcțiile psihice și toate procesele de relaționare ale omului cu mediul biologic și social, în vederea realizării unui comportament adaptativ. Pentru o eficiență maximă, creierul trebuie să se afle într-o stare de echilibru și confort fiziologic optim care să-i asigure o excitabilitate și reactivitate normale, pentru ca disponibilitățile de care dispune să poată face față avalanșei de stimuli negativi de care este asaltat în permanență. Când fiziologia creierului este tulburată – iar în condițiile dramatice de la Pitești, unde tortura era la ea acasă, funcțiile creierului au fost profund tulburate – dereglarea funcțiilor corticale de comandă și control are repercusiuni asupra întregii economii a organismului, ducând îndeosebi la pierderea controlului asupra

funcțiilor psihice, reflectate în conduita incoerentă, haotică a individului. Funcțiile cognitive, cele afectiv-emoționale și funcțiile de execuție intră într-un proces de dezorganizare ce amenință unitatea persoanei.

Bătăile zilnice, în mai multe reprize, loviturile sălbatice cu ciomegele în zonele cele mai sensibile și, mai ales, loviturile la cap (spre nenorocul nostru, câțiva dintre colegii-torționari aveau o dexteritate și o apetență deosebită pentru astfel de lovituri), provocau dureri insuportabile, dar și traumatisme cranio-cerebrale urmate de instalarea unui sindrom postcomțional răspunzător de tulburări fiziologice cerebrale, cu implicații asupra tuturor funcțiilor sistemului cognitiv.

Starea vigiilă, fundalul pe care se desfășoară întreaga activitate psihică și comportamentală, este profund tulburată. Când vigilența este crescută în limite rezonabile, reacțiile noastre sunt diferențiate și adaptate momentului critic, sunt mai propoziționale și mai coerente, ajutându-ne să depășim aproape orice situație conflictuală în care am putea fi antrenați. În cazul nostru, la Pitești, durerile cumplite, emoțiile negative, amenințările, frica, spaima generau o activitate cerebrală în exces, o stare de excitabilitate extremă cu repercusiuni asupra stării vigile, determinând fie o creștere peste, fie o scădere sub limitele de funcționare. În ambele variante, performanțele activității cerebrale au fost mult diminuate, astfel capacitatea de receptare a informațiilor a devenit deficitară, viteza de procesare mult încetinită sau chiar deviată, iar capacitatea de elaborare a răspunsurilor adecvate profund dereglată, adesea suspendată. În asemenea situații, consecințele, pentru unii, sunt catastrofale, se instalează o stare catatonoidă, o încremenire totală, o areactivitate generală, egală cu absența din realitate. Acest stadiu este extrem de vulnerabil și decisiv pentru viitorul victimei. Odată ajuns în acest stadiu și, din păcate mulți au ajuns aici, se pierde controlul asupra reacțiilor responsabile de normalitate și se lasă cale liberă reacțiilor automate, simple, reacțiilor primare lipsite de controlul conștiinței, răspunzătoare de un comportament dezorganizat, fără responsabilitate. Acesta este stadiul apt pentru restructurarea sistemului cognitiv. În acest moment tragic pentru victime, torționarii intervin prompt și, printr-un proces de psihoinducție negativă, reușesc să inducă victimei o nouă orientare, o nouă gândire, o adevărată regenerare din propria cenușă.

Durerile cumplite provocate de loviturile colegilor noștri, dureri pentru care organismul nu dispune de mecanisme eficiente de stăpânire, prin stimulii negativi ce-i generează și care inundă structurile cerebrale, determină multiple tulburări neuro-psihice, ca: schimbarea regimului senzorial, limitarea și modificarea sensibilității și, deosebit de grav, ruperea echilibrului psihic. Această tulburare majoră împinge victima într-o stare lipsită de apărare, la cedarea în fața luptei, la renunțarea la orice fel de împotrivire. La slăbirea rezistenței și la abandonarea oricărei împotriviri contribuie și starea de conștientă care, sub impactul terorii, își pierde rolul în aprecierea subiectivă a propriei identități și, astfel, individualitatea

lipsită de valoarea de sine și fără reprezentativitate se dizolvă în masa grupului de presiune, participând împreună cu acesta la acțiunile distructive, la răul organizat, din camera 1 subsol a închisorii Pitești.

Tulburările fiziologice și psihice ale creierului induse de tortură afectează cu precădere și gândirea, care-și pierde coerența fluxului ideativ, ca și capacitățile de analiză și sinteză a evenimentelor, de discriminare și apreciere a realității, acestea fiind înlocuite cu dominante de nivel inferior și centrate pe prezent, împinse în câmpul de acțiune de nevoia stringentă de ieșire din atmosfera de teroare, de eliberare din zona ce amenință cu nimicirea, de nevoia de supraviețuire. Se creează, astfel, un moment de cumpănă, când alunecarea pe panta prăbușirii este iminentă, iar victima este dispusă la orice compromis. Cu cât teroarea continuă și devine din ce în ce mai intensă, cu atât și ultimele resurse ale gândirii sunt înfrânte, aruncând victima în haos, haosul primordial al inițiaților.

Nici conștiința, această formă superioară de reflectare a realității obiective, nu a fost ocolită de ravagiile terorii. Sub teroare slăbește rolul de filtru al pulsionilor și, astfel, conștiința nu se mai poate opune scoaterii omului din obișnuințele sale, din modul său de trai, din mentalitatea și mediul în care s-a format și mai trăiește încă. O dată cu slăbirea rolului frenator al inhibițiilor naturale, scade și posibilitatea de respingere a infuențelor negative, crește sugestibilitatea, victima devenind o epavă în mâna torționarilor, iar aceștia o modelează potrivit intențiilor nutrite de inițiatorii din umbră, care monitorizează experimentul.

Sub teroarea din celula noastră, și funcțiile afectiv-emoționale au fost profund tulburate. Dacă inițial constatam, la unii dintre colegi, o accentuată labilitate afectivă, pe parcurs, o dată cu epuizarea resurselor energetice, se instala o înăsprire a conduitei lor, mergând până la o stare de rigidizare afectivă, anestezie emoțională și indiferență totală la suferințele celor din jur, cu negarea empatiei față de victime, secundată, adesea, de plăcerea sadică de a le vedea pe acestea zbatându-se între viață și moarte. Cumplită distorsiune a ființei umane!

Există o limită în toate, o limită peste care nu se poate trece decât cu riscul dereglărilor profunde ale tuturor funcțiilor fiziologice și psihice. Când limita suportabilității a fost depășită, prăbușirea colegilor mei a devenit inevitabilă. Depășiți de evenimentele traumatiche, ei aveau un comportament deviant, erau stăpâniți de o stare de mânie cu aspect de raptus, de o violență nemăsurată, cu pierderea sentimentului de teamă și a oricărui sentiment al propriei vulnerabilități. Absența oricăror precauții confirma amendarea dimensiunii anticipative și cantonarea într-un tărâm al nimănui lipsit de norme și de logică, unde răbufnirile atavice, mărturii indubitabile ale existenței biologice a omului, ieșeau acum la suprafață și operau nestingherit. În aceste condiții patologice, de un tragism înspăimântător, prietenii și colegii mei, torționari, au putut comite acele crime oribile în celulele închisorii Pitești. Îi urmăream cum se năpusteau asupra noastră cu o forță irezistibilă, forța inconștientă a celor posedați, și cu câtă ură și dexteritate mânuiau

ciomegele deasupra capetelor noastre tot așa cum altă dată mânuiseră condeiele, penelurile sau bisturiile, iar vorbele de alint, de duh și cele cu rezonanță mobilizatoare erau acum înlocuite cu vorbe de ocară, cu sudalme grele, cu acuze nefondate și amenințări de moarte.

Nu loviturile lor mă dureau, ele nu mai aveau nici un efect asupra mea, teroarea avusese grijă să-mi modifice regimul senzorial, iar sistemul opiat al organismului, cu acele infime picături de balsam tămăduitor al durerilor, își făcuse pe deplin datoria. Ceea ce mă durea mai mult, ceea ce mă îngrozea cu adevărat era ura lor nestăpânită, privirea lor întunecată și plină de săgeți otrăvitoare care-mi străpungeau ființa, încrâncenarea lor neistovită care le cerea imperativ neantizarea mea și, atunci, în clipele acelea de indeterminare, am avut o sublimă revelație: salvarea lor, a colegilor și prietenilor mei, se opera pe seama noastră, a victimelor, supraviețuirea lor avea loc cu prețul lichidării morale și biologice a noastră, a celor care nu am putut să ieșim în întâmpinarea demersului lor pe cât de nefiresc, pe atât de condamabil.

Teroarea afectează și sistemul de valori și motivații al omului, aruncându-l înapoi la niveluri inferioare de existență, atât în plan ontogenetic, cât și în plan filogenetic. Sub teroare sunt anulate toate beneficiile obținute de om prin instrucție și educație și, astfel, văduvit de zestrea sa culturală, el revine la stadiile elementare de evoluție și dezvoltare a structurii psihologice, la stadiul senzorialului și percepțiilor, la acel stadiu prepsihologic corespunzător nivelului de dezvoltare a sistemului neuropsihic răspunzător de satisfacerea trebuințelor biologice, vitale, absolut necesare întreținerii vieții. Reversibilitatea proceselor psihice se explică prin dinamica organizării lor și totodată explică atât revenirea la stadiile inițiale de formare a gândirii cât și lipsa de logică a conduitei celor aflați în situații de criză existențială, pentru că „logica devine necesară, ea nu e deloc necesară în timpul primilor ani de viață”. Comportamentul colegilor mei era extrem de labil, cu fluctuații de la o clipă la alta, datorită absenței mecanismului de reglare a trebuințelor sociale care coordonează relațiile interumane, dar și din cauza pierderii girului moral în favoarea biologicului care reintră în drepturi și asigură supraviețuirea, așa cum a făcut-o de-a lungul întregii perioade de existență biologică a omului.

Dacă determinismul biologic este decisiv în comportamentul uman în perioada de început a vieții, el pierde din influență o dată cu procesul de socializare a omului, când intră în funcție mecanismele de autoreglare și autocontrol la nivel psiho-social, și impune un nou curs de viață la un nivel superior de existență. Sub teroare, tot ceea ce s-a câștigat în timp nedeterminat se pierde, iar determinismul biologic revine, numai că de data aceasta, și este bine de subliniat, comportamentul biologic devine mai sofisticat și mai agresiv, deoarece structura psihologică pune la dispoziția acestuia experiența și subtilitățile sale.

Ravagiile terorii au fost multiple și variate, de la tulburări fiziologice majore la dereglări profunde ale structurii psihologice, cu alterarea tuturor funcțiilor psihice,

repercutate, în grade diferite, asupra tinutei umane, punând, astfel, în pericol unitatea persoanei. Prin lipsa sinergiei funcțiilor psihice și prin desincronizarea sau chiar inversarea lor, personalitatea își restrânge aria de manifestări și modalitățile de afirmare, își simplifică și își limitează formele de exprimare, ajungând la o îngustare a câmpului de acțiune, la o egocontractie de rău augur, cu repercusiuni negative asupra viitorului.

Observator atent și direct implicat în evenimentele traumatice din celula în care mă aflam în calitate de victimă irecuperabilă, urmăream cu îngrijorare evoluția colegilor mei, trecerea lor, de la stadiul de victimă, la cel de tortionar. Eram, prin forța împrejurărilor, martor al unui experiment, poate unic în istorie. Mă aflam în prezența unui proces complex, deosebit de interesant din punct de vedere existențial și de o gravitate extremă, cu valoare științifică enormă, dacă n-ar fi fost, cumva, decât în mintea mea ținută pe marginea gropii unde doar sentința tortionarului-șef îmi sugruma auzul: „o să te pun într-un borcan cu spirt, banditule, să fii mărturie...” În acele clipe de groază, gândirea mea febrilă imagina mari și complicate laboratoare de cercetare care să dezlege, odată pentru totdeauna, misterul ce-l înconjoară pe om. După tot ce am văzut și am trăit, clipă de clipă, vreme de luni de zile, acolo la Pitești, omul, pentru mine, nu mai este și nu va mai fi niciodată cel pe care și în care am crezut. Filosofile, religiile, cultura au creat o imagine falsă a omului, imagine care ne-a fost inoculată o dată cu laptele supt de la sânul mamelor noastre.

Trist, dureros de trist, a fost să urmăresc și să constat un adevăr înspăimântător, să văd cum, sub ochii mei, prieteni și colegi, oameni cu gândire și conduită normală, se transformă și devin călăi și criminali.

Tăcuți și neputincioși sub lovituri, își retrăiau și-și analizau trecutul și erau muți atunci când li se cerea să și-l renege. A fost de ajuns o clipă de neatenție, de ezitare, o fisură în coerența gândirii, și deodată au izbucnit mărturisirile. De la o amnezie totală, la o hipermnezie înspăimântătoare n-a fost decât un pas. Colegii mei au început să vorbească mult, chiar foarte mult și coerent, relatând cu lux de amănunte viața lor și a celor din jurul lor cu atâta fidelitate, de parcă acum o parcurgeau. Când, după lungi și, uneori, dureroase mărturisiri, și-au epuizat întreg fondul de amintiri păstrat în memorie, nu s-au oprit și, din frânturi de adevăr și real, incestuos combinate cu șuvoiul de închipuiri izvorât din incoerența gândirii, au început să confabuleze, reinventând o lume ireală, scăldată în mocirla fărădelegilor, convinși fiind că și ei și cei din preajma lor au trăit-o cândva. Dismneziile au luat locul normalității, cunoscând cele mai variate și aberante forme, în clipa în care s-a trecut la o nouă etapă în procesul de transformare: critica și autocritica. Am fost martorul unor dezvăluiri șocante, fiecare dintre ei se prezentau în culorile cele mai negre, recurgând la termenii cei mai detestabili și incriminatori și, cu cât mărturiile erau mai acuzatoare, cu atât ei erau mai apreciați și încurajați să se autodistrugă, iar criticile îndreptate împotriva colegilor și

prietenilor lor care sufereau alături de ei întreceau cu mult chiar și așteptările celor care-i monitorizau. Cât m-am îngrozit atunci când mi-am dat seama de capacitatea de operare în sens negativ și de forța distructivă de care dispune cogniția umană scăpată de sub control...

Tăcuți și nemișcați în pozițiile destul de dureroase la care erau condamnați, colegii mei au trecut, treptat, de la mișcări incerte, șovăitoare, la o agitație extremă, adoptând o conduită agresivă, violentă, împotriva noastră. Era de ajuns un semn al „șefului” și se și năpusteau asupra-ne lovindu-ne cu sălbăticie, dovadă peremptorie a transformărilor radicale suferite sub teroare.

Există o explicație științifică plauzibilă și, dacă există, care este cu adevărat cauza acestor transformări de care nu au fost scutiți o parte din colegii mei? Teroarea și tortura, bătăile și schingiuirile sălbatice, subsumate disprețului și umilintelor la care eram supuși, produc modificări fiziologice majore la nivelul sistemului nervos, în special la nivelul structurilor cerebrale, cu impact negativ asupra psihicului uman. Cercetări laborioase de psihoneurofiziologie ne furnizează suficiente date care să ne ajute să explicăm, măcar în parte, comportamentul uman. Astfel, cunoaștem că lobul frontal al creierului uman ține sub control impulsurile agresive, impulsuri care-și au originea în sistemul limbic (un important centru nervos din creier) și orice disfuncție a lobului frontal cauzată de traumatisme cranio-cerebrale declanșează tulburări explozive de agresivitate. Aceste accese explozive de violență, determinate de lipsa de control și de frânare a impulsurilor agresive, pot fi declanșate de orice fel de provocare, chiar minoră, un gest, o privire, un cuvânt, iar acolo, la Pitești, însăși prezența noastră constituia o provocare, încăpățânarea noastră sau, mai degrabă, incapacitatea noastră de a intra în sistem îi provoca pe colegii noștri, instigându-i la violență.

Aceleași cercetări au scos în evidență și rolul neurotransmițătorilor, substanțe care intermediază transmiterea influxului nervos la nivelul sinapselor (contactul dintre neuroni), astfel, scăderea cantitativă a serotoninei (neurotransmițător cu rol important în funcționarea sistemului nervos) declanșează crize acute de agresivitate, în timp ce administrarea serotoninei amendează starea de violență. De notat că scăderea serotoninei este rezultatul unor tulburări neurochimice cerebrale în contextul modificărilor fiziologice ale creierului produse de teroare.

Dacă pentru noi, victimele, atitudinea adoptată în mod conștient și responsabil constituia o sursă de rezistență, pentru colegii noștri, depășiți de evenimentele traumatiche și ademeniți în mod perfid de mirajul supraviețuirii în libertate, problemele abia acum începeau.

Ori de câte ori omul se află într-o situație limită, când împrejurări nefavorabile produc o derută psihică sau chiar un dezechilibru psihic major, dar conștiința nu este în totalitate scoasă din uz, instinctiv, în mod inconștient, începe un proces de reorganizare a psihicului într-o formă care să-i permită adaptarea la noile circumstanțe. În atari situații, sinele admite disocierea, clivajul, ca măsură de

autoprotecție și supraviețuire, uneori într-o multitudine de forme dissociative, însă de cele mai multe ori are loc o dedublare a personalității într-un sine privat, strict personal, intim și bine protejat, la care se apelează numai în condiții de strictă siguranță, și un sine organizat social, cu care individul intră în grup și cu care aparține grupului și unde își deleagă conștiința și responsabilitatea grupului, acționând cu acesta fără complexe și fără vinovăție. Este exact ceea ce s-a petrecut cu colegii mei, postura în care s-au situat și singura, sperau ei, în măsură să le asigure supraviețuirea. Am trăit momente emoționante în decursul masacrului de la Pitești când, în situații cu totul excepționale, colegi-torționari au reușit să-mi transmită înțelegerea și compasiunea lor pentru suferințele pe care tot ei mi le provocau, gesturi extrem de riscante pentru ei, dar benefice pentru mine, gesturi care operau ca un balsam asupra mea și constituiau o sursă de încurajare și, mai ales, de speranță că încă nu era totul pierdut.

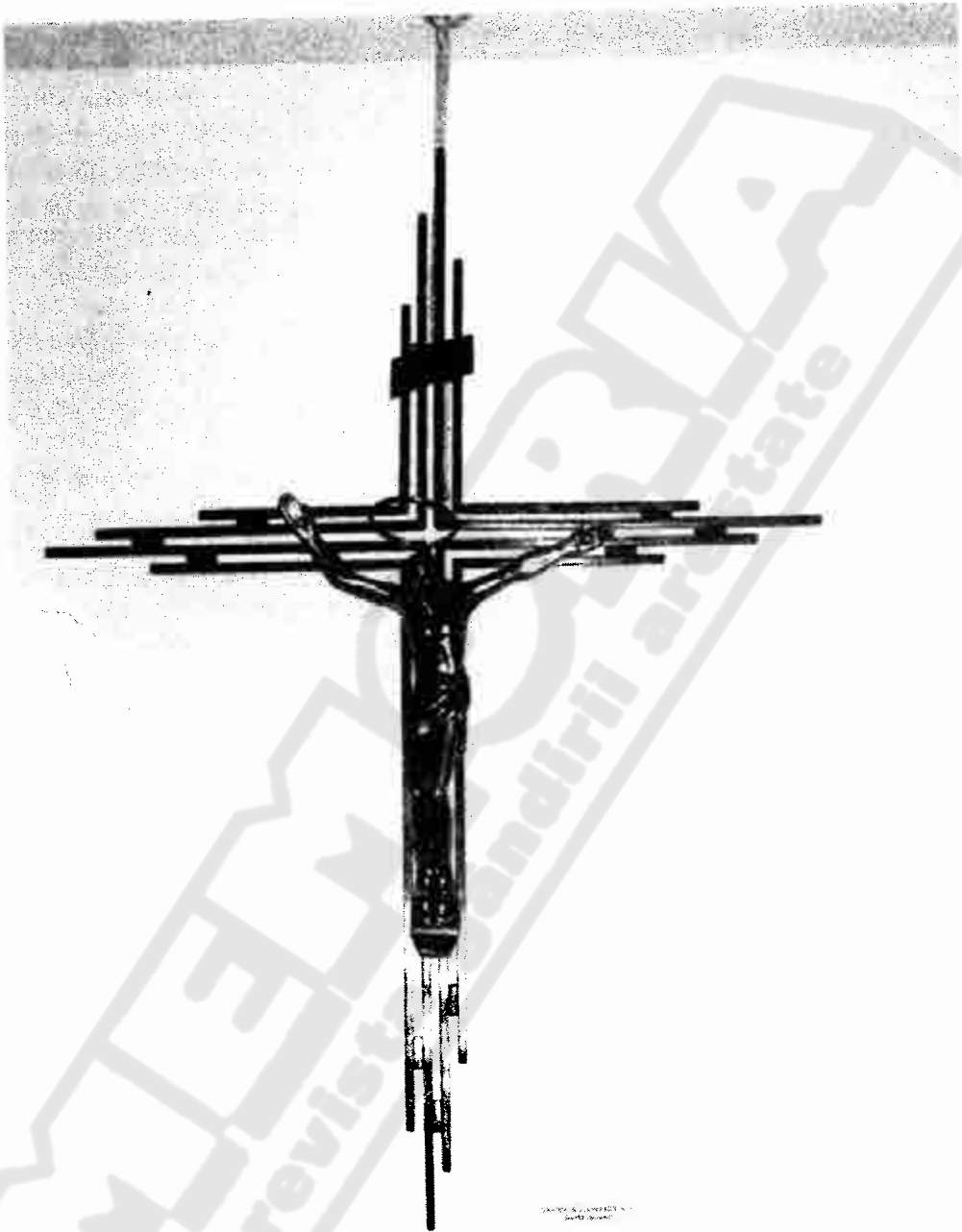
Ravagiile terorii sunt multe, variate și, adesea, greu de cuantificat. Tulburările fiziologice pot merge, uneori, atât de departe, încât pot distruge mijloacele de apărare, lăsând victima complet neajutorată, aducând-o la nivel de epavă, iar dereglările psihice profunde pot anihila funcțiile cognitive, afective și voliționale astfel încât victima, fără repere și în cădere liberă, se îndreaptă către cel care îi oferă protecție, către torționar, i se alătură, își înșușește opiniile, limbajul și comportamentul lui și acționează alături de el, în deplină siguranță, la acțiunile distructive, la răul organizat.

Cine poate înțelege acest proces mefistofelic de alchimie psihologică desfășurat într-un laborator al groazei, la mijlocul secolului al XX-lea, în mijlocul Europei civilizate și dolidora de cultură? Cine poate să ridice piatra și să o arunce, mai degrabă, în capul victimelor, decât în cel al inițiatorilor? Cu ce sunt mai vinovate victimele decât cei care le-au victimizat în disprețul oricărei morale? Sunt răspunsuri amânate, dar până când?

Mă tem că oricât aş vrea să-i înțeleg pe colegii și prietenii mei de suferință, și eu îi înțeleg, și oricâte argumente de ordin științific aş aduce în sprijinul lor, mă tem că nu vor fi înțeleși, nu vor fi absolviți de vină și nu vor beneficia de înțelegerea și tratamentul de care au nevoie și care li se cuvine, după ce au hălăduit o vreme în infernul comunist.

Amintirile mă copleșesc, coșmarurile nici acum nu mă ocolesc. Timpul singur nu poate vindeca toate rănilile și nici climatul social în care trăim acum nu poate șterge răul făcut și este departe de a permite un început de viață calitativ nou.

Doar un fragment de viață stâlcită în bătai, o frântură din tot ce am gândit, din ce am trăit și am pățimit într-un timp nefast aflat sub oblăduirea comunistă.

Din Imperiul Răului

Otrava – armă secretă a terorismului sovietic de stat

În foarte interesanta lucrare intitulată *Gouvernants invisibles et sociétés secrètes* (Ed. „J'ai lu“, 1971, Paris), istoricul Serge Hutin relatează un episod, necunoscut marelui public, din frământata istorie a începuturilor puterii bolșevice. „Fiindcă vorbim despre marile tulburări din Rusia contemporană (autorul se referă, în episodul imediat anterior, la apariția chipului unui femei niciodată identificate pe fotografia grupului de delegați trimiși de Lenin să semneze cu germanii Pacea de la Brest-Litovsk: „Această necunoscută n-ar putea fi personajul care asigura o legătură misterioasă între șefii revoluționari și o grupare foarte secretă?“ se întrebă Serge Hutin, *n.n.*), să semnalăm bizarul caz al lui Dimitri Navașin, economist rus, venit la Paris la începutul perioadei interbelice. Mai întâi director al Băncii Țărilor Europei de Nord, adică al filialei din Franța a Băncii de Stat a U.R.S.S., el rupe, în 1921, relațiile cu partidul comunist pentru a anima, împreună cu Jean Coutrot (personaj extrem de controversat, agent dublu, în slujba Frontului Popular – de orientare comunistă și, totodată, al organizației de extremă dreapta „La Cagoule“; asasinat în mod misterios în 1941, *n.n.*), un grup confidențial de studiu al problemelor politice și economice numit «X Crise», care constituia, pare-se, una dintre emanațiile faimoasei «sinarhii de Imperiu». În același timp, el desfășura o importantă activitate masonică. În 1930 a fost găsit străpuns de lovituri de pumnal pe o alee din Bois de Boulogne; ucigașul nu a fost nicicând identificat.“

Serge Hutin sugerează că asasinatul este opera unei societăți oculte ultrasecrete în legătură cu sau comandată de „guvernanți invizibili.“

Fără a comenta această ipoteză, noi credem că este vorba, mai degrabă, de acțiunea unui organism care, de-a lungul existenței sale, a operat, în nenumărate împrejurări, ca o adevărată organizație secretă, ocultă, în slujba politicii lui Lenin și a succesorului său Stalin, de instaurare globală a comunismului. Credem, așadar, că agenții NKVD sunt cei care au pus capăt vieții transfugului sovietic de rang atât de înalt.

O armă discretă

Personalitatea sovietică de cel mai înalt nivel ucisă în afara hotarelor Uniunii Sovietice de către emisarii NKVD a fost, fără îndoială, Troțki (Lev Bronstein).

Acțiunea, supervizată de generalul Pavel Sudoplatov, la ordinul personal al lui Stalin, a fost înfăptuită de Ramón Mercader în 1940, în Mexic. Poate nu este lipsit de interes, pentru cititorul român, să menționăm „episodul Siqueiros“, o tentativă nereușită de asasinare a lui Troțki săvârșită sub comanda lui David Alfaro Siqueiros, pictor mexican – puternic mediatizat în România pe timpul lui Gheorghiu-Dej – și totodată, cunoștință personală a lui Stalin, organizator al Partidului Comunist Mexican și... terorist.

Arma folosită de Mercader a fost un piolet de munte foarte ascuțit cu care i-a crăpat capul adversarului ideologic al dictatorului de la Kremlin. Detaliile crimei nu au fost cunoscute decât după dezvăluirile generalului amintit, strânse într-o carte de excepție: Pavel Sudoplatov – Anatoli Sudoplatov, *Missions spéciales – mémoires du maître-espion soviétique Pavel Sudoplatov* – Ed. Du Seuil, Paris, 1994. Valul mediatic stârnit, pe plan internațional, de uciderea lui Troțki a fost imens și nu în favoarea lui Stalin și a instrumentelor sale. Este un motiv foarte solid pentru ca NKVD (devenit mai târziu KGB) să prefere o armă la fel de eficace ca pumnalul sau glonțul, însă discretă și silențioasă: otrava. (În legătură cu asasinarea lui Troțki, vezi „Memoria“ nr. 26, pg. 65-68.)

Călăul în halat alb

Toată lumea a auzit despre medicul criminal Mengele, „diavolul de la Auschwitz“. De existența doctorului Grigori Moiseievici Mairanovski, directorul Laboratorului de cercetări toxicologice al Ministerului Securității Statului din U.R.S.S., nu știau decât Stalin, ministrul Abakumov și câțiva înalți responsabili ai spionajului sovietic, printre care Sudoplatov. Una dintre victimele lui Mairanovski, relatează generalul, a fost A. Șumski, ex-șef al naționaliștilor ucraineni, eliberat din închisoare fiindcă paralizase și internat la un spital din Saratov, în postura de „exilat interior“. Bănuit de Hrușciiov, atunci prim-secretar al C.C. al P.C. ucrainean, că ar întreține relații secrete cu naționaliștii din exil, Șumski i-a scris lui Stalin, cerând imperios autorizația de a reveni în Ucraina. Misiva a echivalat cu condamnarea la moarte. Sub pretextul unui consult, medicul i-a injectat o doză mortală de otravă, calculată astfel încât să dea impresia unui deces din cauze naturale: criză cardiacă.

Înaltul prelat trebuia să moară: „Bate-voi păstorul...“

Mult mai spectaculară este istoria anihilării ierarhiei greco-catolice din Ucraina. În 1947, Iosif Grigulevici, ambasador al statului Costa Rica la Vatican și agent secret al NKVD, și-a anunțat șefii că Sfântul Scaun este hotărât să adopte o atitudine extrem de critică, ostilă chiar, față de U.R.S.S. ale cărei autorități persecutau pe față Biserica Unită ucraineană, extrem de puternică. În plus, erau invocate asigurările pe care guvernul sovietic i le dăduse lui Roosevelt, încă înainte de Yalta, privind libertatea cultelor. Imediat după informarea lui Stalin și Molotov, Hrușciiov a fost pus în temă. Prima lui mișcare a fost de a-i înștiința pe Stalin și Abakumov despre preținse legături ale arhiepiscopului uniat Romja cu naționaliștii lui Bandera. A doua – de a-l pune pe șeful NKVD ucrainean, Savcenko, de a-i „aranja“ lui Romja un

accident de mașină. Zis și făcut, numai că prelatul s-a ales doar cu câteva fracturi în loc să moară, cum hotărâse Nikita Sergheievici! Internat la spitalul de la Ujgorod, în Ucraina Subcarpatică, arhiepiscopul a fost ... pus sub observație pentru a i se stabili „contactele“. Sudoplatov era de 15 zile la Ujgorod, în misiune de filaj. „Abakumov mi-a telefonat ca să mă anunțe că Mairanovski avea să sosească cu Savcenko, cu trenul, peste o săptămână: era însărcinat să-l lichideze pe Romja. Stalin căzuse de acord cu Hrușciiov: venise momentul să se curețe «cuibul de teroriști instalat de Vatican la Ujgorod». La sosire, cei doi mi-au povestit că tovarășul Hrușciiov îi primise în vagonul său personal, în gara Kiev, le dăduse ordine precise și le urase noroc în îndeplinirea misiunii... Mairanovski i-a dat unei fete recrutate de MGB local, folosită ca infirmieră la spital, o fiolă de curara pe care aceasta i-a injectat-o arhiepiscopului.“ În realitate, spune Sudoplatov, din partea prelatului nu exista pericol. Hrușciiov a pus totul la cale pentru a-și ascunde nepriceperea în administrarea treburilor publice. Chiar dacă la o scară incomparabil mai redusă, Hrușciiov este, ca și Stalin, un criminal. La scurtă vreme după evenimentele descrise, Biserica Uniată ucraineană a fost desființată. În 1948, și cea din România a avut aceeași soartă, cu urmările cunoscute: asasinate, procese înscenate, prigoană ca pe timpul persecuțiilor de la începuturile creștinismului.

(În legătură cu folosirea otrăvii pentru anihilarea adversarilor regimului, a se vedea și „Memoria“ nr. 19, pg. 64-70.)

Dezvăluirea misterului dispariției lui Wallenberg

Raul Wallenberg, diplomatul suedez care a salvat, în Ungaria, mii de evrei, este celebru. Celebru pentru acțiunea sa umanitară, dar și pentru că, în pofida oricărei logici, sovieticii l-au arestat la Budapesta, l-au dus la faimoasa Liubianka, sediul central al Securității sovietice, unde șefii spionajului au încercat să-l recruteze ca agent de influență, după care a dispărut în întunericul Gulagului. Multă vreme s-a crezut că a pierit într-un lagăr pierdut în pustietățile marelui Nord. Conform unor mărturii ale memorialiștilor detenției, Wallenberg ar fi fost văzut în pușcăriile siberiene – fără alte precizări. În 1964, Hrușciiov, în vizită la Stockholm, a fost rugat de premierul Tage Erlander să dea detalii precise despre soarta diplomatului. Burduhănosul succesori al lui Stalin a făcut o criză de nervi și a amenințat cu plecarea acasă. În 1957, guvernul de la Moscova anunțase că suedezul a fost arestat ilegal de către Abakumov (executat între timp) și murise în urma unei crize cardiace. Gorbaciov a ordonat, în 1991, să se facă lumină – dar dosarul „Wallenberg“ dispăruse. Sovieticii, remarcă Sudoplatov (foarte bine plasat ca să cunoască secrete pe care nici măcar secretarii C.C. al P.C.U.S. nu le știau), au depus, în cazul diplomatului suedez, ca să ascundă adevărul, eforturi similare cu cele făcute ca să ascundă atrocitățile cunoscute sub numele „Katyn“ – uciderea a 11 000 de ofițeri polonezi într-o pădure de lângă Smolensk, cu câte un glonț în ceafă (numărul exact al tuturor militarilor polonezi uciși, ca prizonieri, de NKVD este de 21 857!). După aproape 50 de ani, Sudoplatov revelă faptele în toată grozăvia lor. Neputând să-l transforme în agent, sovieticii au decis să fie lichidat. Ordinul a fost dat de

Molotov – care superviza serviciile secrete. I s-a raliat Vâșinski, cel de tristă memorie pentru români. Este imposibil ca Stalin să nu fi știut: la 15 iunie 1946, ambasadorul suedez Söderblom îi ceruse să facă lumină în „cazul Wallenberg”. Succesiunea faptelor: la 18.05.47, Molotov îi ordonă lui Abakumov să propună cum să fie lichidat suedezul, posibil martor jenant în viitor; la 17.07.47, Wallenberg moare (colonelul dr. Smolțov de la Lubianka raportează că suedezul a suferit „un infarct de miocard” și cere să i se indice numele autopsierului; i se ordonă să procedeze la incinerarea corpului *fără autopsie*); la 10.08.47, Vâșinski îi comunică ambasadorului Söderblom că guvernul sovietic nu știe nimic despre soarta suedezului care, de altfel, nu a fost niciodată deținut în U.R.S.S. – „fără îndoială a pierit la Budapesta”. În realitate – crede Sudoplatov, după mărturia unor ofițeri ai KGB – Wallenberg a suferit interogatorii brutale la închisoarea Lefortovo, apoi a fost transferat la Lubianka, în Blocul 2, în spatele căruia se afla Laboratorul de toxicologie („Labo X”), condus de Grigori Moiseievici Mairanovski, biolog eminent, care studiasse acțiunea gazelor letale și a otrăvurilor în tratamentul tumorilor maligne. „În 1937 echipa de cercetători de la Institutul de biochimie, dirijată de Mairanovski, a trecut sub autoritatea NKVD, afirmă Sudoplatov. (...) În paralel cu cercetarea, Mairanovski era însărcinat cu executarea anumitor sentințe de condamnare la moarte. (...) Între 1937 și 1947, el și subordonații săi au primit ordinul de a realiza anumite lichidări secrete prin diverse otrăvuri (...). Fără îndoială Wallenberg a fost dus în celula ultrasecretă „spețialnaia laboratornaia kamera”... Locul era plasat sub responsabilitatea directă a lui Mairanovski. Ipoteza cea mai plauzibilă pe care pot s-o propun e că Wallenberg a fost omorât de Mairanovski care i-a injectat, conform ordinelor primite, o doză de otravă sub pretextul administrării unui tratament medical.” Deținerea suedezului în acea celulă specială este un fapt stabilit cu exactitate. Ipoteza generalului este întărită de interzicerea autopsiei direct de către ministrul Securității și de imediata incinerare.

De la Vladimir Ilici citire

Înainte de a fi, el însuși, încarcerat timp de 10 ani, sub acuzația de „complot sionist” – sistemele totalitare își devorează instrumentele! – Mairanovski a fost folosit la asasinarea comunistului american Isaac Oggins, agent al Cominternului și NKVD în China. Arestat după război, soția sa a determinat ambasada S.U.A. la Moscova să ceară eliberarea lui Oggins. De frica dezvăluirilor privind Gulagul, Stalin și Molotov au ordonat să fie lichidat. Mairanovski i-a injectat otrava, iar serviciul condus de Sudoplatov a organizat înmormântarea într-un cimitir evreiesc, la 300 km de Moscova. „Când îmi reamintesc acel episod, încerc regrete pentru Oggins dar, în anii aceia de «război rece», nu ne păsa de metodele folosite pentru a-i elimina pe cei ce știau prea multe”, spune generalul. Ce-ar mai fi de adăugat? Poate faptul că tot el spune că ultrasecretul „LaboX” a fost creat din ordinul lui Lenin...

Corneliu Coposu

Despre *GULAGUL Sovietic*

Ne-a parvenit cu întârziere volumul GULAG: făuritorii, prizonierii și eroii lui, ediția a II-a lărgită, apărută în 1999 la Moscova, editată de Filiala din Rusia a Asociației Internaționale a Drepturilor Omului. Pentru o mai bună informare și edificare a cititorilor revistei noastre asupra conținutului acestui volum de 450 de pagini, prezentăm în cadrul „Memoriei” prefața volumului. Această prefață vorbește parcă și de România post-decembristă, demonstrând că, nici de astă dată, noi nu am reușit să ne desprindem de „modelul” ruso-sovietic! Ba mai mult, noi, parcă, ne depășim chiar „modelul”, când foști securiști îndrăznesc să dea în judecată victimele...

În august 1991 în Rusia a avut loc un miracol: o revoluție națională nesângeroasă. Sfidând toate modelele și standardele istorice, schimbarea regimului represiv nu a fost însoțită de anihilarea fizică a oamenilor care l-au creat și menținut. Faptul că nenumăratele victime ale acestui experiment nemilos și copiii lor nu s-au răzbunat pe tortionarii lor pentru viețile schilodite, pentru uciderea rudelor și a celor apropiați – rămâne o enigmă sociologică, psihologică și politică a istoriei.

Puterea partidului bolșevicilor-comuniști a căzut sub greutatea crimelor, minciunii și corupției acumulate în decursul a șapte decenii. Într-un răstimp extrem de scurt sistemul politic s-a destrămat, iar „ideea comunismului științific”, care servise drept justificare a acțiunilor antipopulare iraționale ale partidului, s-a dovedit inutilă de îndată ce s-a sistat plata din banii poporului a miilor de agitatori și profesori roșii.

Cu toate acestea au rămas oameni care, din rătăcire, dar mai mult datorită avantajelor personale și setei de putere, mențineau prin violență și minciună perversul regim reacționar. Mulți dintre ei au rămas în posturile lor și după 1991, mai ales în provincie. Ei au învățat rapid să folosească noile posibilități (de exemplu, alegerile libere) pentru a-și consolida propria poziție. Nu numai că nu au condamnat regulile trecutului (de exemplu, inexistența alegerilor libere), ci, dimpotrivă, se mândresc cu „realizările” puterii sovietice.

S-ar părea că s-a creat o situație absurdă: oamenii de ieri (*aparaticii*) trebuie să creeze o societate nouă și un stat nou, să transpună în viață reforme în a căror necesitate nu cred și pe care nu le înțeleg. Într-o asemenea situație, mai poate avea loc progresul, creșterea bunăstării în țară?

Dar poporul a ales calea revoluției nesângeroase și acesta este un fapt care nu se discută. Poporul-suveran, în mod intuitiv și înțeles, nu a pășit pe calea leninistă – calea violenței și a răzbunării – pentru că în acest caz totul ar fi fost „simplu și rapid”: membrii comitetelor regionale ar fi fost împușcați în 24 de ore, ceilalți, cu funcții mai mici, deportați în lagărele din Nord și torturați prin foame, frig și o muncă fără rost, până când ar fi murit cu toții, iar rudele și simpatizanții – lipsiți de toate drepturile, printre care și cel la cartelele de alimente (și pensii).

În acele zile revoluționare de august, poporul a refuzat să meargă pe calea lui Lenin și Robespierre, întrucât revoluțiile lor nu au creat și nu creează raporturi mai bune, mai drepte în societate, ci doar acoperă prin cuvinte noi nedreptăți și violențe și mai mari. Din păcate însă, oamenii „zilei de ieri” nu au vrut să înțeleagă că istoria, sub chipul unei revoluții nesângeroase, le oferă șansa – în măsura în care acest lucru este într-adevăr posibil – să-și spele vina. Dimpotrivă, văzând că nimeni nu are de gând să-i spânzure de felinare, revenindu-și din primele spaime, după numai doi ani, în octombrie 1993, ei au încercat să împingă poporul pe calea violenței, să-l atragă într-un război civil. Folosindu-se de libertate, au creat în cadrul Casei Albe statul major al unei revolte armate și au primit încă o dată o lecție de înțelepciune politică și tolerantă. Președintele, în virtutea puterii pe care i-a acordat-o poporul, a curmat încercarea lor de a da țara înapoi, dar nimeni nu a fost împușcat, ci dimpotrivă, foștilor tortionari li s-au lăsat toate drepturile civile și politice.

După cum se știe, încercările de înlăturare prin violență a puterii legitime se pedepsesc cu severitate în toate țările civilizate.

Fostul membru al Biroului Politic al PC al U.S., „arhitectul perestroikăi”, A. N. Iakovlev, a spus într-unul dintre interviuri: „Lenin și partidul lui s-au orientat din 1903 către dezbinare socială, adică război civil, pe care îl tot ducem de atunci. Lenin este inițiatorul dezbinării sociale, el este inițiatorul urii.” În acest spirit s-au desfășurat lucrările Dumei de-a lungul ultimilor ani – opoziția îndârjită dintre Dumă și președinte frâna toate reformele necesare și le denatura.

Aceasta era „plata” pentru faptul că revoluția fusese nesângeroasă.

Se poate oare spera că, în asemenea condiții, Rusia va deveni în scurtă vreme o țară bine organizată, iar cetățenii ei vor dori să trăiască în ea și nu vor căuta să fugă în străinătate? Bineînțeles că nu.

Pacea socială poate fi obținută cu condiția deschiderii totale a arhivelor și a unei dezbateri sincere a participanților la evenimente, cei care mai sunt în viață. Dar și noua generație, care nu a suportat pe propria ei piele teroarea leniniștilor și staliniștilor, trebuie să ia parte la această dezbatere. În capitolul VII al cărții, studenta anului I al Facultății de Istorie, Kira Agheeva, scrie: „Una dintre lipsurile

Munca forțată în Gulag: canalul Marea Albă-Marea Baltică, 1933

lucrărilor consacrate istoriei GULAG-ului este aceea că nicăieri nu există nici o mărturie a «cadrelor GULAG-ului», nimic despre raporturile lor cu oamenii care se aflau sub puterea lor nemijlocită. Doar mai există familiile ale celor care au lucrat în GULAG; cum priveau ei situația, ce simțeau? Desigur, puțini sunt cei care ar fi dispuși să vorbească despre

toate acestea altora, dar dacă în ei nu au munit toate calitățile omenești, poate că vor dori să se spovedească.“

Înainte de editarea acestei cărți, redacția a încercat să obțină ecouri de la oameni pe care îi numim făuritorii GULAG-ului, dar fără succes. L-am rugat de asemenea pe unul dintre cititorii noștri moscoviți, fost deținut politic (15 ani), să găsească pe cineva dintre foștii comandanți de închisori. El ne-a răspuns: „Cunosc astfel de oameni, în prezent ei s-au înscris cu toții la veterani și demonstrează în Piața Roșie cu portretele lui Stalin, ei nu vor scrie nimic.“ La insistențele noastre, a reușit totuși să convingă pe unul dintre foștii lucrători politici să citească volumul *GULAG: făuritorii, prizonierii și eroii lui*. Acesta a refuzat să-și exprime părerea în scris, dar la telefon a spus aproximativ următoarele: „Cartea este foarte dăunătoare, îi creează cititorului o impresie greșită, cum că ar fi existat un mare GULAG și pe lângă el, un stat mic. În realitate însă a fost invers: exista un mare stat, și era GULAG-ul în care se aflau cei care trebuiau să se afle acolo: dușmanii puterii sovietice, reacționarii, sabotorii. Aceștia sabotau creșterea și întărirea statului sovietic.“

Răspunsul lui nu ne dă speranțe că încercarea de a înlătura dezbinarea din societate pe calea unei dezbateri sincere despre trecut va avea succes, că o astfel de dezbatere va avea loc. Ne dăm seama că, pentru un om care și-a dat 20-30 de ani din viață pentru făurirea GULAG-ului și a altor „opere“ ale PCUS, nu este deloc simplu să-și privească trecutul dintr-un unghi nou, să-l privească critic, să-și reconsidere convingerile politice și faptele. Pentru asta este nevoie de multă onestitate și de mult curaj; deși astăzi, pentru exprimarea unei păreri nu te amenință nici arestarea, nici pierderea locului de muncă și nimeni nu te poate priva de pensie. Oricui îi este greu să-și recunoască greșelile, mai ales dacă ele au avut urmări grave pentru alții. Este mult mai ușor să treci toate acestea sub tăcere sau să te justifici la modul general „așa erau vremurile“; totuși, noi nu ne pierdem

speranța. Numai viitorul va arăta dacă această speranță este îndreptățită, dar dacă dezbaterea nu va avea loc, nu va exista pace și consens, și atât societatea cât și statul vor trece șontâc-șontâc de la o criză politico-economică la alta, sperând să totul se va rezolva de la sine, sau că va veni un om „puternic” și va face „ordine”. Nu va veni, iar dacă va veni, va fi și mai rău, deoarece în sufletul poporului va rămâne o rană sângerândă nevindecată, neînlăturată.

Au trecut câțiva ani de la evenimentele istorice ale anului 1991 și, din păcate, nici statul, nici societatea nu au făcut pași serioși pentru lămurirea și estimarea evenimentelor care au avut loc. De exemplu, deschiaburirea descrisă în această carte. A fost aceasta, pentru țară, o măsură necesară din punct de vedere economic, a fost o „realizare” sau o distrugere a agriculturii, după care ea nu se poate redresa nici până astăzi. Prigoana înverșunată împotriva Bisericii, dărâmarea lăcașurilor de rugăciune, uciderea preoților – cum pot explica asta istoricii? Dezvăluirea și înțelegerea cauzelor și mecanismelor acestor acțiuni bezmetice care au dus la crearea GULAG-ului sunt imposibile fără participarea foștilor „făuritori” ai GULAG-ului și a altor organe, care puneau în practică aceste „măsuri”, pentru că în caz contrar dezbaterea va fi întotdeauna unilaterală și nu va duce la depășirea dezbinării sociale și la împăcare. O muncă intensă și vastă pentru dezvăluirea trecutului secretizat o desfășoară organizațiile foștilor deținuți politici: „Memorial”, „Reînțoarcerea” ș.a., precum și organizațiile de apărare a drepturilor omului. În luna septembrie a anului 1999 „Memorial” a editat o carte care conține lista tuturor lagărelor, cu titlul *Sistemul lagărelor de muncă și reeducare în U.R.S.S. 1923-1960. Îndrumar*. Recomandăm această carte cititorilor noștri.

Toți participanții la evenimentele tragice ale aceluși timp trebuie să înțeleagă că astăzi nu se pune problema de a-i judeca pe vinovați, asta ar însemna să presari sare pe rană. Dar nu putem să nu condamnăm acțiunile și faptele acelor conducători, mari și mici, care hotărau și conduceau viața țării. Ceea ce se face azi în această direcție este departe de a fi de-ajuns. De reinstaurarea adevărului istoric și depășirea dezbinării sociale trebuie să se ocupe universitățile, editurile, mijloacele de informare, organizațiile obștești, iar statul trebuie să le acorde sprijin, permițând accesul la arhive. Există părerea că acest lucru nu trebuie făcut, întrucât asta nu va face decât să accentueze învrăjbirea, pentru că oamenii care dădeau organelor „informații” despre vecini și colegi de serviciu o făceau adeseori de frică și le exagerau vina față de puterea sovietică, spre a se salva pe ei. Dar și lucrătorii organelor mai adăugau de la ei neadevăruri, pentru a-și arăta vigilența în fața superiorilor. Da, toate astea s-au petrecut, și arhivele KGB conțin multe minciuni și defăimări, dar asta o știe toată lumea, și fiecare fost deținut politic, luând cunoștință de „dosarul” său, va face un rabat, ținând seama de frica denunțatorului. Cântărind toate argumentele „pro” și „contra”, suntem înclinați totuși să credem că dezvăluirea adevărului duce, la urma urmelor, la însănătoșirea societății și la diminuarea tensiunii.

Filiala din Rusia a Asociației Internaționale a Drepturilor Omului dorește, pe măsura modestelor sale forțe și cu ajutorul cititorilor acestei cărți, să contribuie la dezbaterea despre „cum a fost”. Îi invităm pe toți – atât pe foștii deținuți politici, cât și pe făuritorii GULAG-ului – să se exprime în legătură cu problemele abordate în cartea de față. Să relateze despre participarea lor la aceste evenimente, despre aprecierile de atunci și de acum. Pe măsura primirii materialelor le vom publica și le vom transmite mijloacelor de informare în masă, institutelor de cercetare, instituțiilor statului, deputaților Dumei. Este important ca în memoria poporului să fie menționate nu numai evenimentele, ci și numele oamenilor, morți și vii, care au trecut prin grozăviile GULAG-ului.

*

Trecutul se află în trecut – așa se exprimă oamenii zilei de ieri. Da, el se află în trecut, dar el nu s-a scurs fără urme, trăiește și azi și frânează depășirea dezbinării din societate, concilierea națională, creșterea bunăstării oamenilor în prezent și în viitor.

Traducere de George Iaru

Sumarul volumului

Introducere

I. Cum și de ce a fost posibil GULAG-ul

- 1. Suspecții să fie închiși în lagăre de concentrare*
- 2. Munca forțată*
- 3. Și în lagăr e loc pentru fapte eroice*
- 4. Cadrele GULAG-ului*
- 5. GULAG-ul a dispărut, zona a rămas*
- 6. GULAG-ul prin vocea documentelor*

II. Deschiaburirea

- 1. Coloniile de muncă ale GULAG-ului, aparținând NKVD din U.R.S.S.*
- 2. Condițiile de viață în locurile de deportare specială*
- 3. Folosirea muncii*
- 4. Documente*

III. Prigonirea Bisericii ortodoxe

Introducere

- 1. Revoluția și Biserica*
- 2. Decretul. Generalități*
- 3. Aplicarea decretului*
- 4. Calea sângeroasă*

5. Preluarea valorilor bisericesti

6. Cu propria voce

7. Moartea în lagărele de concentrare

8. Uciderea cu sălbăticie a preoților în Războiul civil

9. Documente

IV. Ceea ce nu s-a uitat (Amintirile victimelor represiunilor)

V. Cum să trăiești după orgia sângeroasă numită GULAG?

1. Adevăr, căință, conciliere

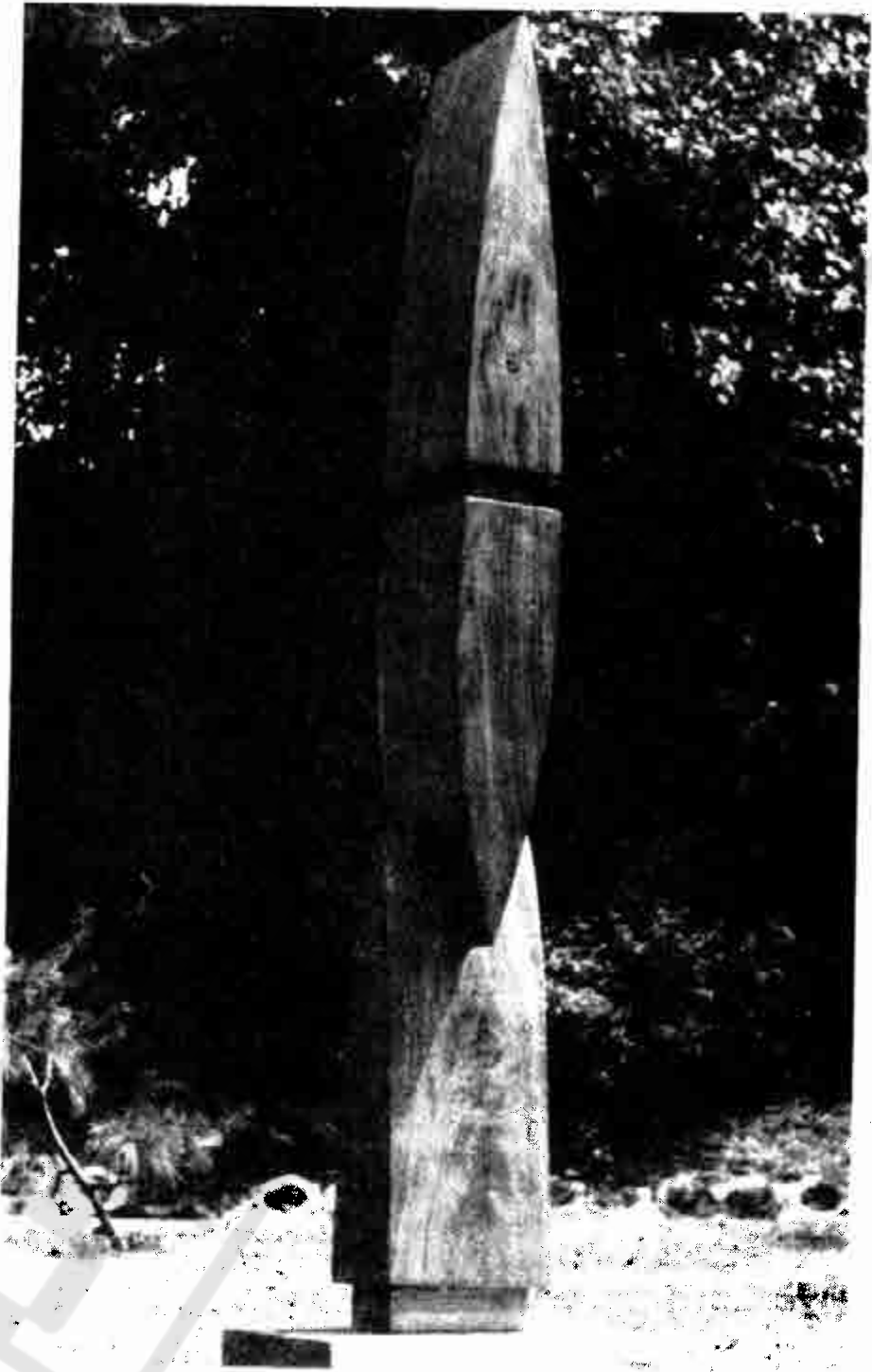
2. Așa cum e trecutul – este și prezentul și viitorul?

VI. Statistica reabilitărilor

VII. Ce gândește despre GULAG noua generație?

VIII. Ecouri la prima ediție a cărții: cum ajută cititorii la răspândirea cărții despre GULAG

IX. Scurte note despre țelurile și principiile activității Asociației Internaționale a Drepturilor Omului

Amintindu-ne de războiul rece: straniul succes al lui Aleksandr Iakovlev

„Memoria“ are prieteni peste tot. Unul dintre ei, stabilit demult în S.U.A., ne scrie: „În dimineața aceasta am primit neprețuitul număr 40/41 al «Memoriei» și mulțumesc nespus pentru el. Am stat toată dimineața, lăsând totul la o parte, ca să citesc cât mai mult. Ați făcut un monument editorial. Vă felicit sincer și din inimă!”

Același prieten, prof. Paul Teodorescu din Salinas (California), ne-a trimis un articol al lui David Pryce-Jones, apărut în „National Review”, din 23 decembrie 2002, care credem că îi va interesa pe cititorii noștri, fiind vorba tot de Iakovlev, menționat și în prefața la volumul GULAG-ul: făuritorii, prizonierii și eroii lui.

În vara aceasta (2002, n.n.) s-au efectuat lucrări de restaurare la fundațiile Curții Supreme Ruse din Moscova și s-au descoperit dedesubt un număr de schelete din epoca lui Stalin. Într-un tribunal! Imaginați-vă! Erau bărbați și femei a căror condamnare la moarte fusese executată; au fost goniți pe scări în jos, împușcați în ceafă și aruncați să putrezească într-o celulă.

Tot în vara aceasta, muncitorii de la mănăstirea Vasilianski, lângă Jovka, Ucraina, au scos la suprafață 225 de cadavre ale unor victime de asemenea împușcate în ceafă. Acționând conform informațiilor unui supraviețuitor, rușii au săpat într-un poligon de artilerie, la nord-est de Sankt Petersburg. Se presupune că zeci de mii de victime zac acolo în șanțuri, bărbați și femei arestați, despre care nu s-a mai știut nimic. Numai în satul Levașiovo din apropiere există o groapă comună cu 24 000 de cadavre. Neajutorare în fața nedreptății și ororii pe tot întinsul Uniunii Sovietice; călăi cu revolverele ridicate; camioane, împușcături, țipete, și pe urmă acoperirea cu pământ. Imaginați-vă!

Andrei Saharov, celebrul fizician atomist devenit disident, a contribuit la înființarea asociației de voluntari „Memorial”, dedicată reabilitării victimelor comunismului sovietic, estimate la un număr de circa 60 de milioane, adică întreaga populație de astăzi a Marii Britanii. „Memorial” urmărește nu să pedepsească, ci să păstreze amintirea. Comentând înspăimântătoarele descoperiri de pe poligonul de artilerie de la Jevski, Irina Flighe, o reprezentantă

a „Memorialului“, a spus că lipsa unei evidențe complete a crimelor comise sub Stalin se reflectă în întreaga societate rusă actuală.

„Memorial“ activează sub egida Comisiei Prezidențiale pentru Reabilitarea Victimelor Represiunii Politice – condusă de Aleksandr Iakovlev, un om la fel de extraordinar, în felul său, ca și Saharov. Născut în 1923 într-o familie de țărani, a crescut într-un colhoz de lângă Iarovslavl. În timpul războiului a fost grav rănit. Curând după sfârșitul războiului, încă în cârje, privea trenurile care treceau prin Iarovslavl și vedea „fețele emaciate, palide, rătăcite la ferestre. Iar pe peron, femei care plângeau și făceau cu mâna“. Prizonieri de război eliberați, adică soldați ai Armatei Roșii, erau transportați direct în Gulag pentru că Stalin îi suspecta de a fi potențiali trădători. Imaginați-vă! Iakovlev vorbește de totala sa incapacitate de a înțelege scena. Mai târziu a fost chiar el reținut în urma unei scrisori anonime care îl denunța a nu fi destul de sever în persecutarea evreilor.

Apoi Stalin a munit, politica s-a schimbat, iar o anonimă cu același scris a ajuns la autorități acuzându-l că este prea aspru cu evreii.

Cu toate acestea, era un comunist credincios. Inteligent, muncitor, capabil, a avansat în rândurile partidului devenind conducătorul Departamentului de Propagandă al Comitetului Central, responsabil cu răspândirea ideologiei comuniste. Sub Brejnev a scris rapoarte care dovedeau independență în gândire, de aceea a fost trimis ca ambasador sovietic în Canada. Identificându-l drept cel mai bun promotor al glasnost-ului și perestroikăi, „noua deschidere și reformă care erau destinate să perfecționeze comunismul, dar au sfârșit prin a-l destrăma“, Gorbaciov l-a numit în Biroul Politic. Însărcinat al comisiilor speciale de investigații asupra unor subiecte atât de delicate ca uciderea, în 1934, a presupusului prieten al lui Stalin, Serghei Kirov, și ca pactul Hitler – Stalin din 1939, Iakovlev a avut, și mai are încă, acces la unele arhive, „inclusiv documentele lui Stalin“, care sunt deschise doar câtorva, puține, persoane.

Gorbaciov a dispărut aproape complet, dar Iakovlev a devenit marele patriarh al scenei politice moscovite. De-a lungul anilor, numeroși comuniști au rupt-o cu partidul, iar disidenții, în frunte cu Soljenițin, au dezvăluit crimele partidului. Faptele erau cunoscute oricui era dispus să le audă. Dar niciodată înainte cineva din interiorul Biroului Politic nu a ajuns să descrie fățiș comunismul drept o întreprindere criminală de la început până la sfârșit, îndreptată împotriva Rusiei și împotriva omenirii înseși. O teribilă pasiune îl animă, furia unui om care s-a lăsat înșelat și trebuie să facă public adevărul ca să-și regăsească respectul de sine. Un timp a dorit să-i aducă în fața justiției pe cei responsabili de ceea ce numește „ideologia fascist-bolșevică“. Majoritatea personalului nazist din lagărele de concentrare au fost judecați și condamnați, dar astăzi în Rusia zeci de mii de oameni care au făcut să funcționeze Gulagul sunt în libertate și primesc pensi de la stat. Nimeni altcineva de statura lui în Rusia nu acceptă că dreptatea și nedreptatea vor rămâne iremediabil încalcite până când vinovații nu vor fi aduși să dea socoteală pentru crimele comuniste, tribunalul fiind locul unei asemenea:

acțiuni. Dorința de adevăr și dreptate irumpe cu o forță explozivă în cartea sa *Un secol de violență în Rusia Sovietică*, publicată recent de Yale University Press.

Anii comunismului au modelat fața lui Iakovlev cu linii inexpressive, aproape de lemn, cu ochii negri în fundul capului, care nu lasă nimic să transpară. Merge teapăn ca urmare a răniilor primite în război. Vorbește cu o voce joasă, răgușită, când descrie partidul și KGB-ul ca pe niște frați siamezi, parteneri în crimă.

Arhivele dovedesc că are dreptate. Lenin – continuu laudat ca unul dintre marii bărbați ai secolului – a fost în realitate un primitiv asasin în masă. Iakovlev este în măsură să citeze la nesfârșit ordine emise de Lenin: „Unul din zece vinovați de parazitism vor fi împușcați”. „Război neîndurător împotriva chiaburilor! Moarte chiaburilor!” „Cu cât împușcăm mai mulți reprezentanți ai clerului reacționar, cu atât mai bine.” În 1919, Lenin instruia poliția secretă ca oricine care nu venea la lucru într-o anumită zi de sărbătoare religioasă să fie împușcat. Stalin a fost demnul său urmaș, spune Iakovlev, „în ura și gustul lui pentru sânge”. Amândoi împreună au distrus fondul genetic al națiunii, „subminând în mod conștient potențialul de înflorire a științei și culturii”. O mentalitate de sclav, spune cu amărăciune Iakovlev, rămâne consecvent înseminată în conștiința națională.

O dată cu clerul au fost uciși familia țarului, aristocrația, intelectualii, țărani cu milioanele, aproape întregul corp al ofițerilor, evrei și musulmani, virtual minoritățile etnice în întregime, și „elemente periculoase social” de orice fel. Drept rezultat al unui anume decret, scrie Iakovlev, glonte de călăului „a luat viața unor scriitori ca P. Dorohov și K. Șmuile; a administratorului Teatrului Muzical Nemirovici-Dancenکو, I. Aranovici-Arditi; a pianistei A. Milikovskaia din Filarmonica Moscovei; a membrilor Uniunii Artiștilor din Moscova T. Gustav și E. Konnov; a pictorilor – din afara Uniunii – A. Drevin, A. Berzin și V. Lipgart; a artistului Editurii Academiei N. Dimitrovski; a pictorului și scriitorului S. Broide; a actorului de cinema T. Kan; a arhitectului O. Vutke; a directorului departamentului de arhitectură din Sovietul Moscovei, A. Pogosia; și a profesorului de muzică religioasă corală M. Hitrovo-Kramski, strănepot al Feldmareșalului Kutuzov.” Acestea sunt nume cunoscute doar de o mână de specialiști. Dar imaginați-vă difuzarea lor prin Moscova, și șpaima!

Copii de la 12 ani puteau fi executați, în timp ce cei sub 3 ani erau luați de la părinții care fuseseră arestați, și nu se mai știa nimic de ei. Comisia pentru Reabilitare primește și astăzi scrisori de la persoane care-și caută părinții. Iată ce scrie un supraviețuitor al familiei Andohin, a cărui scrisoare este una dintre miile care trec prin mâinile lui Iakovlev: „În toamna aceea, pentru că nu a îndeplinit planul de livrare a grâului către stat, tata a fost condamnat la 6 luni de închisoare. Iar mai înainte, în aceeași toamnă, mama fusese condamnată la 10 ani deoarece, cu învoirea șefului de echipă, adunase 2,5 kg (așa se spune în sentință) de spice de cereale de pe un ogor. Activiștii locali au făcut eforturi deliberate să ne distrugă întreaga familie... Ne-au confiscat pomenile pe care copiii mici le primeau cerșind «în numele lui Hristos...» Nici unul dintre noi nu a putut termina măcar

clasele elementare." Într-un detaliu în care vorbește mult despre nebunia dezlănțuită, un membru al poliției secrete a ajuns chiar să denunțe un spectacol de circ cu animale, pentru că a crezut că niște cobai aveau rolul de agitatori.

Iakovlev este adeseori întreat dacă Stalin știa că tăia rădăcinile intelectualității Rusiei. „Nu numai că știa“, este răspunsul, „dar era chiar el instigatorul acestor crime.“ Raskolnikov este numele eroului din *Crimă și pedeapsă* al lui Dostoievski, iar un ambasador cu acest nume a avut odată curajul să scrie o „Scrisoare deschisă lui Stalin“, acuzându-l vehement de crimele sale și comparându-l cu Hitler; scrisoarea a fost suprimată și nu a devenit publică decât după colapsul Uniunii Sovietice. În 1934, Ivan Pavlov, laureat al Premiului Nobel pentru celebrele sale cercetări despre reacțiile reflexe, a scris unor reprezentanți ai partidului: „Ceea ce răspândiți voi în lumea civilizată nu este revoluție, ci fascism, și cu un succes enorm.“ Și misiva lui a fost suprimată.

Mai există unii care nu înțeleg, și doresc ca Lenin și Stalin să fi mers mai departe, și ca metodele lor să poată fi folosite și astăzi. Lenin rămâne îmbălsămat în mausoleul lui de lângă Kremlin. Președintele Putin a reinstaurat imnul sovietic și propune să se repună Steaua Roșie, ca o emblemă a militarilor ruși, pe drapele și uniforme. „Steaua este sfântă pentru toți ostașii“, explică Serghei Ivanov, ministrul Apărării. „Tații și bunicii noștri s-au dus la luptă cu steaua.“ Iurii Lujkov, primarul Moscovei, vrea să reinstaleze statuia lui Felix Dzerjinski, omologul sovietic al lui Himmler, în fața cartierului general al KGB-ului, Lubianka. S-ar putea ca acestea să nu fie demersuri criminale, dar imaginați-vă ce reprezintă ele. Imaginați-vă!

Traducere de Micaela Ghițescu

„Victoria cu aripi ude“, 2000

Un pas în procesul comunismului din România

În sfârșit, după aproape 18 ani de la cumplita sa moarte în detenție (17 noiembrie 1985), disidentului Gheorghe (Babu) Ursu i s-a făcut dreptate: foștii ofițeri de miliție Tudor Stănică și Mihai Creangă au fost condamnați (în lipsă!) pentru uciderea acestuia.

„Turnat” de o colegă de serviciu (informatoare a Securității), pe nume Pârğuța Croitoru, care a sustras o parte din „jurnalul” în care inginerul Gh. Ursu consemna evenimentele și „realizările” epocii ceaușiste și pe care îl ținea într-un sertar la birou, este arestat, anchetat, torturat, după care i se înscenează un proces de drept comun (o așa-zisă deținere de valută), fiind aruncat în închisoare.

Bătut cumplit de anchetatori – care voiau să-i smulgă mărturisiri și delațiuni – Gh. Ursu a fost introdus într-o celulă în care se aflau doi infractori, deținuți de drept comun (Marian Clită și Gh. Radu), torționari ai miliției, care, din dispoziția „organelor”, l-au maltratată și l-au schingiuit până când a murit în chinuri groaznice.

Multă vreme crima a rămas nepedepsită.

Iar apoi, după 1989, ani de zile, cu toate insistențele familiei lui Gh. Ursu, ancheta redeschisă asupra cazului a fost târăgănată, amânată, stabilindu-se zeci de audieri, și termene peste termene. În cele din urmă, datorită atitudinii ferme a copiilor lui Gh. Ursu și a societății civile, Justiția și-a spus cuvântul și i-a condamnat pe Tudor Stănică și Mihai Creangă la ani grei de pușcărie, pe care urmează să-i ispășească (Torționarul, deținut de drept comun M. Clită, fusese condamnat pentru „lovitură cauzatoare de moarte” la 20 de ani, din care a executat 10 ani).

Acest epilog la cazul Gh. Ursu reprezintă un act de dreptate, un pas în procesul comunismului din România. (George Iaru)

Gheorghe Ursu

MARIA MARIAN

Restitutio in integrum

Orice lege apare o dată cu infracțiunea la care se referă și dispare o dată cu aceasta. Până acum la noi nu prea au existat infracțiuni care să fi dispărut, deci, nici legile aferente.

Ideea formulată atât de sugestiv în latină – limba maternă a tuturor legilor – este o excepție de la regulă. Nu a apărut când s-a comis raptul ci atunci când s-a permis dezvoltarea lui publică și a devenit posibilă încercarea de a se corecta nedreptățile sociale provocate de el.

Raptul s-a manifestat sub diferite forme și de către diferiți infractori mascați sub culori publice și partide aflate la putere și care le confereau un statut oficial și dreptul la „partea leului“. În cazul Adinei. Casa lăsată de tatăl ei – omorât de legionari, i-a fost confiscată de aceștia, fără nici un fel de forme. De la aceștia a trecut în administrație publică, dictatura comunistă a preluat-o tot fără forme și a instalat acolo o primărie, iar după 1990 Adina, care în jumătatea de secol care a trecut și-a făcut un apartament de 2 camere, s-a gândit că ar avea dreptul să-și ia totuși înapoi casa făcută de tatăl ei ca zestre. Căsătoria ei se consumase cu soț cu tot, era singură, văduvă, bătrână când s-a prezentat cu încredere la autorități să-și revendice proprietatea, funcționarii s-au crucit văzând că o persoană atât de firavă și de în vârstă pretinde o asemenea casă. În capul lor nu prevala dreptul ei ci alte principii de echitate, printre care – de ce ea și nu noi?

Toți anii de după 1990 și i-a consumat bătând tribunalele, plătind avocați, a și câștigat de câteva ori, dar a apărut „recursul în anulare“ care i-a frustrat pe mulți, și pe ea, de dreptul lor de proprietate. Acum a câștigat.

La ce-i va mai folosi? La 85 de ani, bolnavă, cu voce stinsă își formulează ultima dorință: dacă va câștiga, să fie făcută o fundație cu numele tatălui ei, Victor Iamandi. Dacă nu, nu. Încearcă încă să înțeleagă cum o idee poate fi frântă și chiar compromisă de funcționari, de birocrație.

Cu câteva zile în urmă, un ziar anunța decesul scriitoarei și traducătoarei Adina Arsenescu care – spunea anunțul – a luptat cu prea multe greutăți pentru ființa ei delicată.

La plecarea în străinătate, unde emigrase soțul ei, Laura a fost silită să vândă statului pe suma de 40.000 lei jumătate din apartamentul care costase 300.000. Cealaltă jumătate fusese confiscată la plecarea din țară a soțului. După 1990, au început și ei lupta pentru a obține restituirea apartamentului. După ani de procese câștigate și pierdute în baza acelorasi legi, i s-a restituit jumătatea soțului, care fusese confiscată la emigrarea acestuia.

– Partea dumitale a fost vândută, nu confiscată.

– Am fost obligată să o vând, altfel nu mi se elibera pașaportul.

– Nu are importanță. Ați luat bani. De ce nu ați donat-o statului?

– Am făcut ce mi s-a spus. Iar un teren din Sinaia l-am donat și tot nu mi se restituie.

– Mai faceți dumneavoastră un proces – o sfătuiește concesiv funcționarul. A mai făcut un proces, pe care l-a câștigat. La câteva luni după ce a murit.

Tina: A câștigat procesul de restituire a casei părintești după 6 ani de eforturi. Era fericită. Ne bucuram cu toții pentru ea și familia ei. A înfiat o fetiță, pentru că ea și soțul ei își doriseră, dar nu au avut copii.

A montat schele, a aranjat fațadele. Când nu se mai aștepta nimeni, a apărut „recursul în anulare”. Una din cele două întreprinderi care gestionau casele naționalizate vânduse apartamentul principal chiriașului care îl deținea, Tina și familia locuind la demisol.

Acum urmează alt proces. Între timp, Tina a făcut Parkinson. Și ei o să i se restituie casa, dar anii, dar sănătatea?

IN MEMORIAM

*Primăvara care a trecut
ne-a răpit două prietene:*

Annie Samuelli și

Adina Arsenescu.

*Pentru amândouă viața,
care promitea să se
desfășoare pe un făgaș*

*normal, a fost
distorsionată de secera*

și ciocanul politicii.

Annie și-a văzut

îngropați 12 ani din

tinerețe în temnițele

comuniste; ieșind din

închisoare o dată cu

sora ei, Bopsie

(la fel de „criminală”,

dar care n-a mai avut

șansa de a apuca și

căderea comunismului),

Annie a trăit în Occident

și și-a scris pătimirile

într-o carte memorabilă.

Adina, care a viețuit în

închisoarea comunistă

mai mare, R.S.R.,

și a băut până la fund

paharul tuturor

vexațiunilor cărora

*ie-am fost expuși noi,
cei de aici, a tradus
această carte astfel ca
ea să fie astăzi,
aici, la îndemâna
celor care vor să
cunoască,
a celor care nu vor
să uite, a celor
care nu vor, pentru
nimic în lume, ca
oroarea să se mai
repete.*

*Acum se odihnesc
amândouă de
existențele lor
zbuțumate,
Annie la Paris,
Adina la București.
Reperul moral pe care-l
reprezintă cartea
Gratiile despărțitoare
este omagiul pe care
MEMORIA – revista
gândirii arestate
îl aduce amintirii și
sufletelor lor,
unite astfel și
în viața de după viață.
Dumnezeu să le
odihnească!*

Violeta a fost o femeie de o frumusețe răpitoare. Dintr-o familie bogată de boieri din Craiova. Imediat după căsătorie, soțul și tatăl ei au fost arestați și deportați în Dobrogea, ea a fost scoasă din casă, zeci de ani a locuit împreună cu mama ei într-o mansardă. N-a înțeles niciodată ce se întâmplă, toți prietenii și toate rudele ei erau în aceeași situație, toți încercau să se adapteze. Ea se mulțumea cu puținul pe care îl obținea ca dactilografă poliglotă, își ascundea cât putea originea socială, era permanent în pericol să cadă pradă șefilor imorali și afemeiați, era, practic, fără apărare în fața vieții. După vreo zece ani a aflat că soțul ei a murit într-un accident de muncă în primul an de detenție. Habar nu avea că de atâta vreme era văduvă. Tot timpul sperase să-și revadă soțul care o adora și pe care îl iubea. Nu putea să creadă că nu-l va mai vedea, că ochii lui, pentru care nu mai exista nimeni în afară de ea, a căror privire o încălzea, îi dădea siguranță, nu vor mai fi. Ochii lui i-au rămas în suflet toată îndelungata ei viață tristă și chinuită. După 1990, deși foarte în vârstă, a început și ea să-și caute drepturile. Să ceară moșia și conacul din Craiova, moștenire de la părinți, via de la Valea Călugărească, moștenire de la socri. Avere multă, care cerea cheltuieli, eforturi. De unde forță? De unde bani? Soluțiile le-au găsit avocații. Duc ei procesul, pentru jumătate din ceea ce obțin, restul va reveni după voința ei, unui cămin de orfani.

Și la capătul vieții și al răbdării, așteaptă, bolnavă, în spital, rezultatul procesului, de care ea nu va mai putea beneficia în nici un fel.

Casele care nu au fost restituite au fost vândute pe baza legii 112. Legea asta este haioasă din cale-afară. A încurcat lucrurile complet. În baza ei, fostul proprietar nu mai este proprietar, statul care devenise proprietar nu mai este nici el, dar și-a păstrat dreptul de a-și lua înapoi proprietatea, iar actualul proprietar este și nu este proprietar. Are toate obligațiile de proprietar – să întrețină, să restaureze, să consolideze – nu trebuie uitat că este vorba de case foarte vechi. Dar dacă nu poate întreține, restaura, consolida, și mulți n-o pot face, fondul de locuințe se degradează, oamenii se chinuiesc să-și plătească sumele exorbitante la întreținere, unora nu le rămân din

salarii sau pensii nici bani de mâncare.

Interzicerea vânzării caselor cumpărate în baza acestei legi care te leagă de casă fără a-ți asigura dreptul de proprietate distruge viețile multor oameni și multă avuție națională, aproape tot atât de multă cât naționalizarea. Dacă actualii proprietari-neproprietari ar putea vinde locuința în care stau ca într-un domiciliu forțat, poate și-ar cumpăra o locuință mai ieftină, care nu le-ar consuma tot venitul, iar cel care ar cumpăra poate ar avea cu ce să întrețină și să restaureze casa cumpărată. Pe când așa, oameni și case sunt sortiți pieirii nu numai din cauza unui posibil cutremur, ci, mai ales, datorită stării materiale proaste.

Inconsecvența guvernanților în privința drepturilor și obligațiilor asociațiilor de proprietari, dese decrete fără instrucțiuni de aplicare, frământările inutile, nerezolvabile, încurcă relațiile sociale, țin în loc societatea și din acest punct de vedere.

Asta, ca să vorbim despre *restitutio* doar în problema averilor.

Dar cei ce au făcut pe nedrept ani de detenție, de domiciliu forțat, care au suferit frustrări nemărginite pantru opinii diferite sau contrare conducerii? Scriam cândva despre Babu Ursu, care a fost omorât în închisoare, despre Radu Filipescu, care doar printr-o minune nu a fost exterminat.

L-am cunoscut pe profesorul Nicolae Mărgineanu la ieșirea din închisoare. După ani de detenție, fără nici o vinovăție, își păstrase bonomia, revenise la viață. Nu cerea să i se restituie ceea ce îi fusese luat. Doar, din când în când, întreba:

– Dar cei 16 ani ai mei? Cine mi-i mai dă înapoi?

Petronela Negoșianu, scriitoare, dispărută de curând dintre noi, a făcut ani de detenție numai pentru că nu și-a divulgat prietenii care comunicau cu Europa Liberă.

Și atâția...

Vorbind cu o fostă colegă despre necesitatea acestor restituiri, mi-a spus, plictisită:

– Of, ce m-am săturat de atâtea restituiri. Nu mai încetăm cu scormonirea trecutului.

Maria Marian, scriitor și editor, membră a Uniunii Scriitorilor din 1994.

Născută la Câmpulung-Muscel, județul Argeș, la 24.03.1930.

Facultatea de Economia Muncii-București, Doctor în filosofie.

Cadru didactic universitar 1953-1982 (când a fost scoasă din învățământ deoarece fiul a emigrat în Canada).

Din 1982 până în 1985 bibliotecară, apoi pensionară. În perioada activității didactice, a publicat literatură de specialitate (filosofie, știința conducerii, sociologie). Din tinerețe ține un jurnal. Începând din 1981 publică literatură beletristică în reviste, volume colective și cărți de autor.

Din 1992 – editor – directoarea Editurii Universal Dalsi.

Cărți de autor: *Lasă asta* – schițe satirice, 1982, Ed.

Cartea Românească; *Eu și tata facem sport* – schițe umoristice, 1986, Ed.

Cartea Românească; *Schițe de roman* – proză scurtă, 1989, Ed. Albatros;

Regina încurcăturilor – schițe umoristice, 1993,

Ed. Universal Dalsi (tradusă în engleză – Ed. Moonfall – Washington), franceză (Ed. Association

Latine – Paris), germană, sârbă, cehă. În Internet la <http://www.lovit.com/moonfall>; *Optimistii înfrânți* – jurnal, 1994, Ed. Albatros, tradusă în engleză și germană, în internet la <http://www.lovit.com/moonfall>; *Scrisoare din eternitate* – roman, 1998, Ed. Universal Dalsi; *Fetele lui Solomon* – roman, 1998, Ed. Mașina de scris (tradusă în engleză și germană); *Cu familia la circ* – schițe umoristice, 1999, Ed. Universal Dalsi; *Castelul englezesc* – roman, 2000, Ed. Mașina de scris; *Ouăle și bibliografia* – Editura Universal Dalsi, 2001.

- Bine, dar nu trebuie să se știe?
- Da' știm destule!
- Dumneata știi? Eu nu știam. Copiii mei nu știau. Trebuie să aflăm, să aflăm.
- La ce folosește?
- Să nu se mai repete.
- Da' ce mare lucru s-a întâmplat ?
- Cum, ce mare lucru? Au murit oameni, au pierdut ani în detenții nemeritate, au pierdut averi.
- Au murit și înainte de război.
- I-am plâns pe toți care au suferit nedreptăți. Sunt eroii noștri mai importanți sau mai puțin importanți, dar au suferit, în timp ce noi am trăit mai mult sau mai puțin normal, neavând habar de durerile lor.
- Dacă am putut trăi liniștiți alături de atâta suferință, de ce trebuie să ne mai tulburăm acum?

Unii vor să uite sau să nu afle. Își vor conștiința curată. Știu că nu o au. Indiferența este la fel de culpabilă ca și crima la care asiști. Iar trecutul nu iartă.

Adina Arsenescu

Annie Samuelli

Mărturii ale deportării

*„Nu arunca nici o piatră
în IZVORUL din care ai băut”*

Dragi prieteni din Beclean,
Gândurile mele se îndreaptă spre Răsărit, unde iarna
este mai aspră decât la noi.

Vă mulțumesc pentru corespondența din decembrie,
care m-a bucurat mult, fiind invitată să vă scriu câteva din
amintirile mele, legate de viața și activitatea profesională
dar, mai ales, amintirile de când am fost deportați în Rusia
și apoi duși cu domiciliul forțat în Bărăgan.

Am făcut, pentru aceasta, multe notițe și când le
transcriu pe curat, îmi apar tot alte și alte amintiri așa
încât, dacă ceea ce vă scriu nu este destul de ordonat,
îmi cer scuze.

M-am străduit mult să mă exprim românește, să nu
fac greșeli de ortografie și de topică, după cei 30 de ani
de la plecarea mea din România (1970).

M-am născut la 14.03.1925, în comuna Alioș, jud. Timiș.
Sunt cea mai tânără dintre trei surori. Părinții mei au fost
agricultori. Am crescut în mediul sătesc și cunosc munca
pe câmp. Clasele I-IV le-am frecventat la secția germană,
iar V-VIII la secția română din Alioș. După un examen de
diferență, am urmat Gimnaziul „Notre Dame” din Lipova,
apoi am continuat 2 ani la Școala normală de fete din
Timișoara, care n-a mai funcționat după 23 august 1944.

Îmi amintesc de iarna grea din 1944-1945, cu multă
zăpadă, ca de fapt toate iernile din copilărie și tinerețe,
care parcă nu se mai terminau.

Asemenea iarnă n-am mai trăit în Germania timp de
30 de ani, de când am plecat din România. Atunci, pentru

Beclean: 3 martie 2003
Onorată redacție,

*De multă vreme, de
când urmăresc și citesc
corpusul „Memoria –
revista gândirii arestate”,
mă găsesc în fața unor
documente vii, a unor
vieți supuse calvarului,
și mă întreb dacă toate
cele relatate și devenite
publice sunt adevărate,
sau au fost create
într-un laborator ascuns
și date la lumină pentru
a „însăimânta” pe cei
care se apleacă, cu sânge
și conștienți, peste filele
numitei reviste.
DA. Este un adevăr trist
pe care poporul român
l-a trăit de-a lungul
istoriei și, mai ales, a*

istoriei comuniste.
Sunt convins de cele
consemnate de atâția și
atâția oameni, și sufăr
alături de ei – tardiv –,
dar trăiesc, în suferință,
jertfa lor – a înaintașilor.
Multe articole ale
revistei au fost discutate
și comentate, din mai
multe unghiuri – deși
viața trăită de cei
osândiți la ani grei de
temniță, la „celebrul”
Canal „Drum fără
pulbere”, sau deportați,
într-un cadru organizat,
la Clubul SAECULUM
din Beclean, jud.
Bistrița-Năsăud, unde
oameni de diferite
convingeri politice, cu
pregătiri universitare,
ziariști, scriitori – deci
oameni de cultură, au
fost și sunt convinși că
gulagul românesc face
parte din cea mai
odioasă „manifestare” a
comunismului.
În numărul 40-41
(3-4/2002), am fost
surprins de articolul
„Lovrîn după 1944 – O
cuvântă reparație”.
Nu știu cât reparăm,
răscolind prin hronicile
vieții unora sau altora,
dar este un gest de

România, după armistițiul cu URSS, războiul a încetat,
dar urmările le-am suferit și eu, împreună cu surorile mele,
alături de toți sașii din Transilvania. S-a cerut să se
recupereze pagubele, făcute în timpul războiului, pe
teritoriul sovietic. Astfel, s-au întocmit liste cu minoritățile
germane, cu bărbați de 17-45 de ani și femei de 18-35 de
ani, care n-au avut copii sub un an, sau gravide. S-au
cerut brațe de muncă.

În Banat, satul meu natal este o localitate românească
în care, pe atunci, trăiau cam 334 locuitori de origine
germană. Tocmai terminasem cele două clase la Școala
normală de fete din Timișoara. În ziua de 14 ianuarie 1945,
într-o duminică dimineata, jandarmii români, împreună cu
soldații sovietici, au strâns persoanele care au fost scrise
pe liste. Nu am fost informați despre scopul acestei
acțiuni. Toți aceștia au fost adunați la căminul cultural, pe
jos, unde dormiseră soldații sovietici, care ne-au lăsat
păduchi în fânul sau paie pe care dormeam.

Din cele 334 de persoane ridicate din Alioș au fost 24
femei și fete între 17 și 30 de ani, 17 bărbați și tineri între
18 și 45 de ani, deci 12% au fost deportați, din care 3
persoane au murit de foame și dizenterie.

Din Lipova, am fost urcați în vagoane de marfă, în
condiții inumane. Nesiguranța, frigul și foamea ne apăsau,
dar setea era mai grea decât foamea. Primeam apă o
dată pe zi, numai de băut. Santinelele rusești ne făceau
apelul zilnic. N-am știut unde mergem și pentru cât timp.
Ziua staționam pe o linie moartă, închiși în vagoane, iar
noaptea călătoream. Nu puteam lua nici o legătură cu cei
din afară. Pe drum, fiecare a mâncat hrană rece, luată de
acasă.

La Râmnicu Sărat ne-au imbarcat, câte 120 de
persoane, în vagoane mari, rusești. Am părăsit țara la
Ungheni. Atunci am primit, pentru prima dată, carne de
oale, cu viermi.

Călătoria a durat 3 săptămâni. Am suferit de sete. Nu
aveam apă pentru spălat, iar păduchii au început să ne
muște, căci eram în vagoane venite de pe front.

La 9 februarie am ajuns la destinație. Trebuia să ieșim
din vagoane, ca să facem exerciții de mers, ceea ce a
fost foarte dureros, căci nu aveam puterea să umblăm.
Eram distruși fizic și psihic. Am ajuns la Donbass, în

orașul Dzerjinsk din Ucraina. N-aveam puterea să ne ținem pe picioare. Am ajuns acolo 2 000 de persoane. Jumătate erau bărbați. La 3 km depărtare era lagărul, unde trebuia să ajungem pe jos. Mergeam foarte încet. Bagajul nu l-am putut lua cu noi. În sfârșit, am ajuns la destinație. Am aflat aici niște încăperi fără mobilă și neîncălzite. Erau doar niște priciuri din scândură necioplită, goale. Se aflau aici un fel de paturi cu etaj.

Noi, cele trei surori și două verișoare, ne-am instalat la etaj, pe o lățime de 2 metri. Într-un pavilion am fost 80 de persoane. Acolo, singura căldură era cea omenească, dar și mare „putoare”. Camera avea geamuri care nu se puteau deschide. Pentru aerisit, am spart un geam dar, ca să nu înghețăm de frig, am așezat geamantanul în fereastră, în loc de geam. În jurul barăcilor era totul înconjurat cu sârmă ghimpată și păzit de santinele rusești.

Rezervele de hrană, de acasă, le-am consumat pe drum. Primeam zilnic o jumătate de pâine pe care o împărțeam în 3 felii, pe care le păstram pentru cele 3 mese. Ni se dădea ceai și, de două ori, supă de varză. Când ni se servea felul doi, arpacaș, era pentru noi o mare sărbătoare. Zilnic eram scoși din barăci pentru apel. Loc de muncă nu am avut de la început. Am lucrat doar sporadic, până în 6 aprilie, când am fost internată la infirmeria lagărului cu diagnosticul diaree. Agravându-mi-se boala netratată, am ajuns în spitalul lagărului, de unde, la 6 octombrie 1945, am fost trimisă acasă.

În timpul cât am stat în lagăr, eram puse să curățăm drumul de zăpadă la -45 grade. Degeaba curățam, căci vântul aducea din nou alta, așa că munca noastră era de prisos. Cu mâinile înghețate, trebuia să curățăm zăpada viscolită din nou. Când intram în baracă, mâinile și picioarele îmi erau înghețate. Noroc cu surorile mele care le frecționau până mi se încălzeau. Altădată am fost duse să săpăm gropi pentru stâlpii ce trebuiau să împrejmuiecase cu sârmă ghimpată casele-barăci, unde, ulterior, au fost aduși prizonierii din Germania. Câtva timp am lucrat în schimb de noapte, la mină. Am cărat cărămizi dintr-un loc în altul, iar în noaptea următoare, de acolo în alt loc. Cred că au intenționat să ne obișnuiecase cu lucrul în frig. La lucru mergeam însoțiți de un gardian rus, înarmat, care trebuia să ne păzească să nu fugim.

recunoștință și de respect pentru cei care, însoțiți de curaj și credință în Dumnezeu, au suportat toate amărăciunile vieții. O veche cunoștință a familiei mele, stabilită în Germania, aproape de Regensburg, în orașelul Neutraubling, cu ani în urmă, la solicitarea mea, a trimis un material în manuscris despre deportarea familiei sale într-un lagăr de muncă din apropierea Donbassului, iar la revenirea în țară au suportat alte rigori și amărăciuni – fiind deportați în Bărăgan, cu domiciliul forțat. Această distinsă doamnă a fost cetățean română, de etnie germană, șvab, din localitatea Alioș – jud. Timiș. După anul 1989, în ianuarie, a vizitat Casa de Copii Școlari și Preșcolari – Beclean, împreună cu soțul și alte distinsse persoane, care au adus însemnate ajutoare pentru copiii ocrotiți în această instituție. Prezența celor doi soți,

ELISABETH FRISCH și FRANZ FRISCH, a fost benefică pentru conducerea instituției – ei fiind interpreții noștri pe lângă celelalte persoane germane. Trebuie menționat faptul că legăturile cu organizația Rumänienhilfe – Mintraching continuă și astăzi, iar cei care au fost și au rămas consecvenți prieteniei cu noi sunt: Dr. med. Thomas Mauch, Ing. dipl. Erwin Drexler, Hans Neumaier, Jochen Frömel, Herbert Bauer, Primarul orașului Mintraching Willy Scheck, Dir. Casei de Copii din Regensburg Helmut Heiserer și Anton Hässler, precum și alții. Pe această cale le mulțumim pentru grija avută, pentru sfaturile pertinente, pentru ajutoarele aduse în valoare de zeci de mii de mărci și, absolut, pentru omenia și sinceritatea lor. Dar, revenind la D-na prof. Elisabeta Frisch, se cuvine să amintesc că după primirea scrisorii-manuscris și,

Populația nu ne privea cu ochi buni. Ei credeau că am venit voluntari aici, să le luăm locul de muncă și venitul lor. Ne duceau la lucru seara, căci ziua acolo lucrau polonezi, prizonieri de război. După miezul nopții, când ne întorceam acasă, primeam un ceai care nu era nici cald, nici dulce. Nu avea nici un gust, fiind fiert în cazanul în care se pregătea ciorba de varză de peste zi. Primeam, câteodată, și un castravete murat sau o lingură de varză acră.

În ultima zi, când ne-am întors de la lucru, fiindcă s-a topit zăpada, am mers prin apă până la genunchi. Având mari probleme digestive, sora mea a înștiințat în 6.04.1945 pe dr. Mettler, care a fost deportat ca și noi. Timp de 3 zile, nu am avut voie să mănânc nimic și, totuși, nu m-am făcut bine. Nemaiputând mânca nimic, am fost mutată, din nou, în spitalul lagărului. Slăbind foarte tare am fost trimisă cu primul transport acasă în România. Am călătorit patru săptămâni. Acasă, am ajuns în 4.11.1945; având 35 kg greutate și cu diagnosticul distrofie dizenterică, avitaminoză și TBC.

Când mi s-au dat actele de repatriere la Oradea, mi s-a spus: „să iertăm și să uităm...”.

*

După câteva zile, ne-au luat ultima vacă din grajd, părinții mei au fost expropriați, rămânând fără nici un venit. În primele zile, după ce am sosit acasă, au venit mulți, din satele vecine, să afle dacă mai trăiesc copiii lor rămași acolo și ce știu despre ei. A doua zi, a venit și preotul nostru catolic, din Zobrani, să mă vadă. Când am ajuns acasă, a spus că în săptămâna aceea va avea în Alioș o înmormântare.

Îmi aminteam acum, stând acasă, cum surorile mele s-au străduit să muncească din răspuțeri ca să mă țină în viață. Medicul spitalului, tot deportat, a dat voie surorii mele să mă îngrijească timp de 10 zile pentru că eram atât de slăbită încât nu puteam duce nici lingura la gură. Sora cea mijlocie lucra în mină de cărbuni, voluntară, pentru a putea primi zilnic un kilogram de pâine și un felul doi din arpacaș pe care-l împărțea cu mine. Stând în pat, îmi veneau în minte tot felul de scene din lagăr.

Într-o noapte, un șoarece flămând a mirosit pâinea mea, legată în șervet. Eu am curățat-o și am mâncat-o ca să

trăiesc. A doua seară, când a venit șoarecele flămând, l-am prins și l-am decapitat.

După câteva zile, pe patul bucătăresei de la spital, sub pătură, se mișca ceva. Am prins cu pătura capul, crezând că este o pisică dar, de fapt, era un șobolan. Fiind în sobă jar de cărbuni l-am aruncat acolo, dar nimeni nu a vrut să mănânce friptură din carne de șobolan, deși nu ne vedeam de foame. Totuși, în duminica de Rusalii, a venit o bătrână la gardul de sârmă ghimpată și a chemat pe sora mea, știind că are o bolnavă la spital, și mi-a trimis un pui fript. Au fost și acolo oameni și oameni.

În lagăr, în prima săptămână, am avut morți. La început au fost puși fiecare într-un sicriu, apoi câte doi și, pe urmă, în groapa comună, dezbrăcați, căci pătura și hainele trebuiau predate la magazia lagărului. Așa s-a întâmplat și cu unchiul meu care a murit la 18 iulie 1945.

Verișoara mea, care a fost trasferată la lucru într-un colhoz, a aflat despre tatăl ei că a decedat după ce s-a întors de la lucru. Tot ce au adunat sora mea și verișoara, în zilele cât au lucrat la câmp, le-a fost confiscat de „nacealnicul” (paznicul) lagărului.

După puțin timp, în toamna anului 1945, am dorit să continui Școala germană de fete, de la Timișoara, la călugărițe, dar maica superioară nu m-a primit, zicând că nu voi rezista fizicește și nu-și asuma răspunderea pentru situația în care mă aflu. M-a sfătuit să vin în anul următor, adică în 1946. Când am vrut să mă înscriu în septembrie 1946 la școala sus-numită din Timișoara, aceasta nu mai funcționa cu anul III.

În anii 1946-1948 am continuat, la Sighișoara, școala cu limbă de predare germană. Am susținut examenul de capacitate la Sibiu, cu absolvenții, băieți și fete, și școala de educatoare.

Prin reforma învățământului din 1948, cele trei școli au susținut examenul la Sibiu, la toate obiectele, în limba română. Știind limba română, m-am descurcat bine, reușind să-mi ajut colegii. Am urmat apoi cursurile Universității Babeș-Bolyai din Cluj, secția matematică, obținând diploma de profesor de matematică pentru clasele V-VIII, luându-mi și cele două grade didactice.

după o lectură atentă, am pus cap la cap toate amintirile-suferințe din perioada 1944-1945 și cele din 1951, publicându-le în revista instituției Izvoare, nr. 2-3-4 (1999-2000), la pag. 33-35, sub titlul Mărturii ale deportării. Titlul aparține coordonatorului revistei, prof. George Gavriluțiu. Am hotărât ca acest mesaj să fie publicat într-o revistă care consemnează cu grijă de arhivar memoria și trăirile înaintașilor. Aceasta este revista D-voastră, în care onorați materialele deosebite. Nu fac comentarii asupra articolului. Doresc să vadă lumina tiparului în revista „Memoria” – (dacă mărturisirile acestei distinse Doamne sunt demne de a fi citite.)

Vă mulțumesc anticipat, Cu toată stima și considerația, George Gavriluțiu

O altă acțiune, asemănătoare cu deportarea în

U.R.S.S. – 1945, a fost aceea din 1951, când a fost dislocată majoritatea populației de lângă granița cu Iugoslavia, de data aceasta în majoritate sași-șvabi, precum și foste familii de moșieri, sau chiaburi, în zona Bărăganului.

Familiile au fost anunțate să încarce, până seara, mobilierul, hrana, animalele și uneltele de muncă agricolă în vagoane. Acolo, oamenii au fost descărcați, cu tot inventarul, afară, în câmp. În timp, și-au făcut case din pământ bătut și acoperit cu paie. Aceștia au fost aduși aici cu domiciliu forțat. Au lucrat pe câmp timp de 5 ani. După ce s-au reîntors la casele lor, căsuțele acoperite cu paie au fost distruse cu buldozerele.

Este cunoscută, cred, originea populației germane din România. În Ardeal, sașii au venit cu 800 de ani în urmă, aduși ca pavăză contra popoarelor migratoare, năvălitoare, ei fiind meșteșugari și țărani. Ca dovadă că bisericile lor au fost niște cetăți de apărare.

Șvabii din Banat au fost aduși drept coloniști, în locurile de unde au fost gonii turcii, dar ei au reușit să se încadreze bine, ca și celelalte minorități de etnie germană, în viața localităților unde trăiesc, și a țării, care le este mamă.

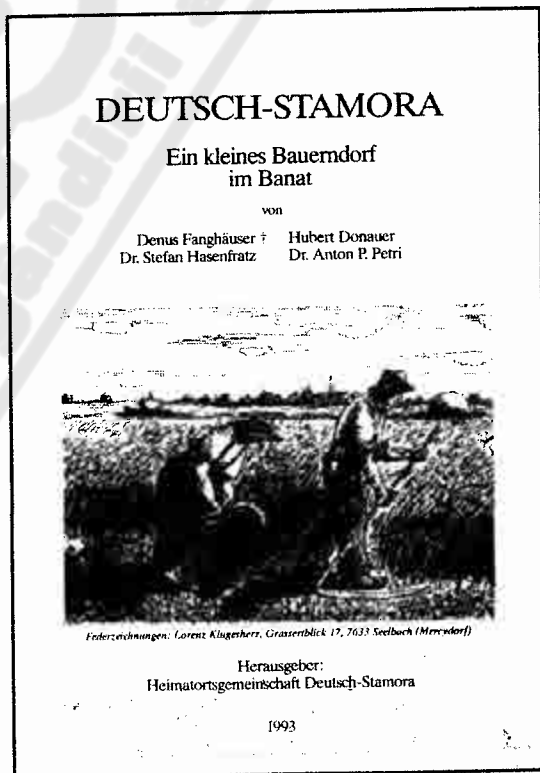
Localități nou înființate
de către dislocați
(Din V. Chițan, *Epopoea
dislocațiilor*, 2001)

Germani din comuna Stamora-Germană, victime nevinovate ale comuniștilor

Continuăm să publicăm liste cu germani, cetățeni români, deportați sau uciși de comuniști. Aceste liste le datorăm tot neobositului colaborator Franz Schuttack căruia îi mulțumim și pe această cale.

De data aceasta este vorba de listele victimelor comuniste ale șvabilor, respectiv germanilor din comuna Stamora-Germană din județul Timiș. Acolo locuiau de aproape trei sute de ani și duceau o viață impecabilă din toate punctele de vedere. După ultimul recensământ trăiau în Stamora-Germană 984 de șvabi. Listele victimelor au fost publicate în cartea „Deutsch-Stamora: Ein kleines Bauerndorf im Banat“ (pag. 166-175). Cartea, conținând 496 pagini, a apărut în anul 1993 și a fost editată de către Comunitatea (Heimatortsgemeinschaft) Deutsch-Stamora. Autorii volumului sunt Denus Fanghäuser †, dr. Stefan Hasenfratz, Hubert Donauer și dr. Anton P. Petri.

Dacă ne gândim că această comună era de fapt mică, cu o populație de numai 984 locuitori germani, atunci ne putem da bine seama, dacă studiem listele victimelor, cât de grea a fost lovitura aplicată acestor oameni de treabă de către bestiiile comuniste...

Pe drumul fugii salvatoare înspre Vest au căzut în mâna partizanilor comuniști ai lui Tito în Banatul iugoslav, care i-au deportat și împușcat

<i>Numele și prenumele</i>	<i>Data nașterii</i>	<i>Profesiune</i>	<i>Data evenimentului</i>	<i>Vârsta</i>
Donauer Anton	12.09.1893	Țăran		48 ani
Donauer Josef	30.01.1901	Țăran		43 ani
Elsässer Adam	18.08.1906	Tâmplar	14.10.1944	38 ani
Faul Nikolaus	04.06.1889	Țăran	1945	56 ani
Günther Martin	1910	Țăran		34 ani
Haslinger Josef	1891	Țăran		52 ani
Kleckner Nikolaus	17.03.1886	Muzician		52 ani
Kronberger Josef	01.01.1905	Muncitor	14.10.1944	39 ani
Lauer Franz (tată)	26.12.1905	Țăran	18.10.1944	38 ani
Lauer Michael (fiu)	06.12.1929	Elev	18.10.1944	14 ani
Procker Josef	03.12.1903	Lăcătuș	14.10.1944	41 ani
Schönherr Karl	1895 (?)			
Schummer Nikolaus	14.12.1901	Bărbier	14.10.1944	43 ani
Seibert Johann	02.07.1901	Muncitor	1944	43 ani
Tetschler Anna	1927			16 ani
Theis Franz	1928			15 ani
Theis Johann	1889	Zugrav		50 ani
Wingert Josef	02.12.1896	Lăcătuș	14.10.1944	48 ani

După ce au căzut în mâna comuniștilor iugoslavi în drumul fugii înspre salvatorul Vest, au fost deportați în lagăre de concentrare unde și-au pierdut viața; mare parte a murit de foame

Bäcker Anna născută Krau	1871	Casnică	1949	78 ani
Birmacher Dominik	1931	Elev		
Bosch Anna n. Altstädtler	1875	Casnică		56 ani
Deberth Maria n. Hochbein	1884	Casnică	febr. 1947	63 ani
Frohs Elisabeth n. Günther	15.10.1878	Casnică	01.08.1946	68 ani
Jasper Katharina n. Kraus	1879	Casnică	1946	67 ani
Lamprecht Franz	1888	Brutar		52 ani
Niemesheim Johann	20.06.1896	Muncitor	31.03.1946	50 ani
Prinz Maria n. Altstädtler	1878	Casnică		52 ani
Rischar Sabine n. Hochbein	1904		1945	41 ani
Stapp Elisabeth n. Öhl	1900 (?)	Muncitoare		47 ani
Stapp Peter (soț)	1897 (?)			
Stocker Katharina n. Burgermeister	12.11.1912	Casnică	01.01.1946	34 ani
Trausch Elisabeth n. Krämer	1910	Casnică	1945	35 ani

Și-au pierdut viața în drumul fugii înspre Vest prin bombardament, accident etc.

<i>Numele și prenumele</i>	<i>Data nașterii</i>	<i>Profesiune</i>	<i>Data evenimentului</i>
Altstädtler Elisabeth n. Jost	1900	Casnică	10.05.1945
Hansinger Theresia n. Meininger	09.11.1890	Casnică	10.05.1945
Roth Johann	27.05.1874	Muncitor	
Schummer Josef	06.07.1899	Țăran	09.10.1944

Și-au pierdut viața în pușcăriile și lagărele de internare din România

Bäcker Nikolaus	20.07.1927		
Lauer Josef	22.08.1897	Țăran	12.07.1946
Ortmann Josef	21.05.1903	Țăran	1946

Și-au pierdut viața în timpul deportării în Uniunea Sovietică

Burgermeister Josef	13.04.1906	Țăran	
Burgermeister Magdalena n. Wingert	28.08.1917	Casnică	
Faul Elisabeth	1924	Casnică	
Faul Johann	18.09.1900	Negustor	25.08.1945
Feuchthaler Josef	12.02.1903	Bărbier	
Franzen Johann	08.06.1900		
Geisl Michael	10.10.1910	Muncitor	
Hadesbeck Maria	12.06.1920		
Hansinger Matthias	13.08.1899	Croitor	
Haslinger Jakob	22.02.1902	Țăran	26.12.1946
Menzer Magdalena n. Brückner	02.11.1920	Casnică	21.10.1945
Öhl Franz	09.05.1906		1946
Reidler Peter	07.08.1903	Muncitor	1946
Sachs Michael	1901		

Au murit în deportare în Bărăgan

Bildi Franz	15.12.1912		27.02.1962
Lech Magdalena			
Wingert Nikolaus (Bogarosch)	1866		10.02.1952
Wingert Peter	10.03.1897		12.04.1955
	1878		

Deportați la muncă forțată în Uniunea Sovietică în anul 1945 (la Katievka, Almasnaga ș.a.)

<i>Nr. casei</i>	<i>Numele și prenumele</i>	<i>Data nașterii</i>	<i>Perioada</i>
1	Schummer Margarete	17.11.1925	14.01.1945-28.11.1949
4	Nagy Gabriel		14.01.1945-11.11.1945
8	Kalcher Franz	08.10.1928	29.01.1945-17.10.1949
9	Leininger Franz	07.09.1903	
22	Geisl Michael		
46	Burghardt Peter	11.06.1911	? -12.02.1949
62	Rehm Barbara	22.07.1918	14.01.1945-14.12.1945
62	Rehm Katharina	22.09.1921	14.01.1945-10.01.1949
62	Rehm Magdalena		14.01.1945-10.01.1949
66	Krämer Klara		02.01.1945-15.12.1949
67	Birmacher Jakob	1898	
69	Faul Elisabeth	1924	14.01.1945-10.07.1945
71	Faul Johann	18.09.1900	14.01.1945-12.08.1945
79	Rosenfeld Magdalena	21.08.1923	14.01.1945-03.12.1949
83	Bildi Barbara n. Bornhoffer	22.06.1921	14.01.1945-10.11.1949
86	Burghardt Josef	15.08.1903	14.01.1945-10.11.1949
90	Mathis Rosalia	07.08.1919	14.01.1945-12.12.1949
94	Altstädtler Michael	29.08.1927	14.01.1945-03.12.1949
94	Stachler Franz	08.05.1904	20.12.1944-21.12.1947
98	Roth Marianne n. Hinterholz	08.10.1920	14.01.1945-10.11.1949
99	Sachs Michael	1901	
101	Kohry Alexander	1901	14.01.1945-20.09.1946
118	Schönherr Johanna n. Wingert	15.03.1920	14.01.1945-20.09.1946
120	Schummer Johanna n. Laub		14.01.1945- ?
154	Rajer Elisabeth		14.01.1945-10.11.1949
166	Heich Elisabeth n. Balog	17.06.1906	14.01.1945-08.07.1948
169	Geisl Katharina n. Bohn	02.11.1917	14.01.1945-10.11.1949
173	Lech Margarete n. Günther	18.02.1920	14.01.1945-10.11.1949
176	Haslinger Jakob	22.02.1902	14.01.1945-10.11.1949
179	Klein Josef	01.11.1907	14.01.1945- 12.1949
180	Hasenfratz Anna n. Lauer	16.12.1919	14.01.1945-10.11.1949
191	Wingert Elisabeth	22.08.1923	02.01.1945-15.12.1949
213	Schummer Elisabeth	24.05.1921	02.01.1945-19.11.1949
217	Heller Maria	20.07.1926	02.01.1945-25.08.1949
218	Wingert Klara	17.03.1923	02.01.1945- ?
218	Wingert Katharina	11.06.1926	02.01.1945- ?
221	Hammes Magdalena	09.05.1916	14.01.1945-10.11.1949
222	Bohn Magdalena n. Nießner	13.12.1920	14.01.1945-10.11.1949
222	Nießner Maria	12.01.1923	14.01.1945-03.12.1949
223	Schummer Christoph	31.03.1920	14.01.1945- 12.1946
229	Brücker Maria	21.11.1921	14.01.1945-02.02.1947

<i>Nr. casei</i>	<i>Numele și prenumele</i>	<i>Data nașterii</i>	<i>Perioada</i>
231	Donauer Maria	03.09.1921	14.01.1945-20.09.1946
231	Donauer Johann	30.08.1927	14.01.1945-20.09.1946
232	Kyri Elisabeth n. Donauer	29.05.1918	14.01.14945- 06.1947
238	Günther Maria n. Nießner	06.01.1919	14.01.1945-09.10.1945
242	Kannengießner Theresia n. Bayer	08.04.1921	14.01.1945-01.12.1949
242	Bayer Josef	25.11.1925	06.01.1945-01.12.1949
245	Reidler Elisabeth n. Huschitt	22.11.1917	14.01.1945-10.11.1949
252	Reidler Maria n. Neurohr	01.02.1918	14.01.1945-10.11.1949
257	Schummer Elisabeth n. Stocker	25.09.1920	14.01.1945- 12.1946
262	Fendt Elisabeth	18.02.1923	14.01.1945-10.11.1949
265	Feuchthaler Johann		14.01.1945-10.11.1949
267	Krämer Michael	23.08.1905	14.01.1945- ?
268	Menzer Magdalena n. Brücker	02.01.1920	14.01.1945-21.10.1945
269	Altmann Klara		
272	Rehm Michael	05.08.1906	14.01.1945- ?
273	Richter Klara	18.01.1921	14.01.1945-12.12.1949
275	Nagy Josef		
278	Öhl Franz	09.05.1906	
296	Bäcker Josef	20.08.1907	31.12.1944-15.10.1948
303	Donauer Barbara		
305	Bürgermeister Jakob	1907	
307	Bürgermeister Josef	13.04.1906	
307	Bürgermeister Magdalena n. Wingert	28.08.1917	
309	Nießner Elisabeth	14.07.1921	14.01.1945-03.11.1949
313	Altstädtler Elisabeth		14.01.1945-10.11.1949
314	Fanghäuser Eva n. Lauer	07.09.1919	14.01.1945-10.11.1949
319	Reidler Maria n. Haslinger	30.11.1924	14.01.1945-10.11.1949
325	Reidler Peter	07.08.1903	
328	Haslinger Katharina	29.07.1924	14.01.1945-10.11.1949
332	Reidler Matthias	08.04.1902	
333	Hansinger Matthias	13.08.1899	
100	Gregor Michael		
114	Oppermann Nikolaus	02.01.1901	
212	Bürgermeister Gottfried	28.12.1928	
274	Seibert Magdalena n. Pfluchert		
284	Zimmer Johann		
293	Stacheler Eva		
304	Roth Johann	27.08.1905	
	Franzem Johann	08.06.1900	
	Hadesbeck Maria	12.06.1920	
	Hilsch Josef		
	Rintje Franz		

Deportați la muncă forțată în Bărăgan în anul 1951, în Mărculeștii Noi și Perieții Noi

<i>Nr. casei</i>	<i>Numele și prenumele</i>	<i>Data nașterii</i>	<i>Perioada deportării</i>
21	Wingert, sen. Nikolaus	10.03.1887	17.06.1951-12.04.1955
21	Wingert Franz	25.07.1923	17.06.1951-20.02.1956
21	Wingert Gertraud n. Lach	20.04.1928	17.06.1951-20.02.1956
21	Wingert Nikolaus	28.12.1946	17.06.1951-20.02.1956
78	Wosching Andreas	26.06.1891	17.06.1951- ?
78	Wosching Barbara n. Donauer		17.06.1951- ?
83	Bildi Franz	15.12.1912	17.06.1951-31.03.1956
83	Bildi Barbara n. Bornhoffer	22.06.1921	17.06.1951-31.03.1956
83	Bildi Georg Hermann	18.01.1941	17.06.1951-31.03.1956
84	Bornhoffer Barbara n. Kronberger	13.01.1896	17.06.1951-31.03.1956
88	Lech Johann	23.03.1888	17.06.1951- ?
88	Lech Susanne n. Krämer	14.05.1897	17.06.1951- ?
137	Schummer Peter		17.06.1951- ?
152	Lech Magdalena n. Günther	1866	17.06.1951-10.02.1952
163	Slanina Octavian	28.12.1921	17.06.1951- ?
163	Slanina Gertraud, n. Procker	31.07.1928	17.06.1951- ?
163	Slanina ELisabeth	24.11.1949	17.06.1951- ?
182	Ortmann Maria n. Lauer		17.06.1951- ?
188	Burghardt Georg	08.05.1887	17.06.1951- ?
188	Burghardt Maria n. Hasenfrantz		17.06.1951- ?
189	Günther Franz	20.03.1897	17.06.1951-15.05.1956
189	Günther Katahrina n. Donauer	22.09.1900	17.06.1951-15.05.1956
189	Günther Jakob	29.01.1922	17.06.1951-15.05.1956
189	Günther Elisabeth n. Faul	01.08.1923	17.06.1951-15.05.1956
189	Günther Andreas	20.11.1946	17.06.1951-15.05.1956
189	Günther Michael	16.07.1942	17.06.1951-15.05.1956
190	Lauer Josef	1896	17.06.1951- ?
190	Lauer Magdalena n. Krämer	1902	17.06.1951-25.02.1956
190	Lauer Johann	29.10.1920	17.06.1951-30.01.1956
190	Lauer Margarete n. Engst	19.09.1929	17.06.1951-30.01.1956
190	Lauer Martin	09.1923	17.06.1951-25.02.1956
191	Wingert Ferdinand	28.08.1904	17.06.1951- ?
191	Wingert Maria n. Frohs	02.07.1907	17.06.1951- ?
191	Wingert Elisabeth	22.08.1823	17.06.1951-20.08.1961
191	Wingert Ferdinand Josef	12.01.1947	17.06.1951- ? 1963
191	Wingert Magdalena		17.06.1951- ?
194	Geisl Johann		17.06.1951- ?
194	Geisl Christine n. Ortmann		17.06.1951- ?
197	Donauer Michael		17.06.1951- ?
197	Donauer Katharina n. Donauer		17.06.1951- ?
212	Burgermeister Josef	29.12.1901	17.06.1951- ?

<i>Nr. casei</i>	<i>Numele și prenumele</i>	<i>Data nașterii</i>	<i>Perioada deportării</i>
212	Burgermeister Christine n. Schummer	09.12.1904	17.06.1951- ?
213	Schummer Peter	23.08.1893	17.06.1951- ?
218	Wingert Magdalena n. Burgermeister	06.05.1899	17.06.1951- ?
218	Wingert Klara	17.03.1923	17.06.1951- ?
225	Wingert Peter	1878	17.06.1951- ?
226	Altmann Nikolaus	17.05.1900	17.06.1951- ?
226	Altmann Maria n. Hammes	05.07.1905	17.06.1951- ?
227	Kyri Magdalena n. Zech	18.01.1891	17.06.1951-18.02.1956
228	Hammes Elisabeth n. Lauer		17.06.1951- ?
231	Donauer Johann	13.12.1891	17.06.1951- ?
231	Donauer Maria n. Wingert	08.09.1897	17.06.1951- ?
261	Amon Michael	07.11.1907	17.06.1951-18.02.1956
261	Amon Katharina n. Hammes	06.12.1907	17.06.1951-18.02.1956
261	Amon Adam	21.02.1932	17.06.1951-18.02.1956
261	Amon Helmut	06.01.1936	17.06.1951-18.02.1956
264	Lauer Katharina n. Hammes	06.08.1907	17.06.1951- ?
296	Bäcker Josef	20.08.1907	17.06.1951-02.05.1956
296	Bäcker Anna		17.06.1951- ?
297	Faul Magdalena n. Frohs	19.01.1901	17.06.1951-15.05.1956
303	Donauer Elisabeth n. Burgermeister		17.06.1951- ?
313	Bădescu Jon		17.06.1951- ?
313	Badescu Elisabeth n. Altstädtler		17.06.1951- ?
332	Reidler Katharina n. Mranowatz	14.08.1880	17.06.1951-11.11.1955
332	Reidler Katharina n. Oppe	14.11.1903	17.06.1951-11.11.1955
332	Reidler Hubert	06.09.1926	17.06.1951-11.11.1955

În fața atâtor suferințe, ne închinăm cu pioșenie.

*Machetă monument
pentru cimitirul din
Worms*

MONICA TRIPON

Istorie furată, vieți furate

Când, la nici 30 de ani de la așa-zisa strămutare, Belișul vechi, cel ucis de apele lacului, rămâne abia o umbră în amintirile câtorva generații venite de-acolo, din „Vale“, nu e de mirare că fapte petrecute și mai demult, pe drumuri și ulițe devenite acum cărări de pești, se confundă astăzi cu povești spuse seara la gura sobei sau, și mai rău, rămân definitiv îngropate în sufletele celor care le-au trăit – istorie de două ori furată, ca și viețile unora...

Iată de ce, când martorii îți bat la ușă și se hotărăsc să vorbească, trebuie neapărat să-i ascuți, pentru că BELIȘUL DE SUB APE, cel de la început și mijloc de secol trecut, încă nu și-a scris istoria, iar faptele de dezvăluit sunt încă multe. Povestea familiei Condor, una dintre cele cinci familii de belișeni deportați în '52 în Bărăgan pentru vina de a fi fost un pic mai înstăriți decât ceilalți („chiaburi“, adică!), este doar un capitol, mic, al acestei istorii.

Belișul de sub ape

Prin anii '70 doar locurile sau lucrurile le mai păstrau numele. Era, bunăoară, „lunca lui Condor“. Omul dispăruse. Ceea ce fusese al lui rămăsese al lui doar prin nume. Iar când, copil fiind, întrebai: „Cine a fost Condor?“, îți se răspundea tăios: „Un om!“ Dacă insistai, erai trimis la plimbare. Fiindcă într-un sat în care, cu nici 29 de ani în urmă, gospodarii de vază fuseseră

ridicați noaptea de miliție și duși fără să știe precis unde, nu era de vorbit în fața copiilor nici de Condor, și nici de ceilalți. Copiii aveau poveștile lor cu Feți Frumoși, cu zâne, cu draci și cu strigoi... printre care încet, încet se strecurau și numele celor despre care nu era voie să li se vorbească.

Abrudan Teodor, Condor Laurențiu, Crainic Mihai, Rusu Ioan și Suci Gavnilă. Aceștia erau capii celor cinci familii de gospodari care, în '52, cu exact o jumătate de secol în urmă, au fost deportate în Bărăgan. Laolaltă cu alte familii de „chiaburi“, „dușmani ai regimului“, din comunele Călățele, Finciu, Scărișoara, Arada sau Măguri.

Dacă povestea familiei Condor îmi este acum mai „la îndemână“, este pentru că fiica lui Laurențiu Condor, doamna Doina Văsar, deportată și dânsa în Bărăgan la vârsta de 14 ani, a acceptat să-mi relateze o parte a calvarului prin care a trecut.

*
* * *

Ioan și Lucretia Trif, bunicii d-nei Văsar, sunt cunoscuți în Beliș de la sfârșitul secolului XIX. În jurul anului 1900 construiesc în sat o fabrică de cherestea care, la căsătoria fiicei lor Eufemia, trece în administrarea ginerelui Laurențiu Condor, un tânăr de condiție modestă din Mănăstireni. Cu timpul, familia Condor construiește lângă ea și o moară țărănească ce funcționează, la fel ca și fabrica, pe bază de aburi. În anii '40 averea lor numără: fabrica de cherestea, moara, două case, cai, vite, grajd, șura și opt hectare de teren în sat, plus zece hectare de teren, casă, șură și două grajduri pe teritoriul actualului sat Beliș. Calvarul familiei Condor începe în 1948, când miliția le ia abuziv casa cea mare, compusă din trei camere, verandă, cămară, bucătărie și baie, și o transformă în sediu propriu. În aceeași perioadă sunt oprite fabricile din sat, cea a lui Condor, a lui Teodor Abrudan și a lui Mihai

Doina Văsar,
născută Condor

ARHIVELE STATULUI

MELTALA JUDEȚUL CLUJ

COPIE

Din anul 1990

... în limba: franceză / în limba: latină

NUMĂRUL 24

... Condor Laurențiu;
... Beliș;
... 2 cai;
... 1955-1956; ...
... salarii;
... 6 membri;
... Liberal;
... dupănoapte.

DIRECȚOR

Ioana Dragău

Cheșrevelu

*Alături de zidari
SMT Dudești 1955*

Crainic, precum și cele două joagăre. Laurentiu Condor, împreună cu fiul mai mare, Septimiu, pleacă la Baia Mare unde se angajează la IFET, în timp ce soția sa, Eufemia, rămâne acasă cu mama ei, Lucreția Trif, și cu fiica Doina. Celălalt băiat, Laurentiu, este student la Cluj.

Revolta belişenilor din 1951, precum și mișcările de partizani din acea perioadă fac ca Belișul să fie în permanentă împânzit și supravegheat de miliție și armată. Astfel că în noaptea de 11/12 iunie 1952, când a auzit ciocăniturile puternice în ușă, Eufemia Condor, obișnuită cu ofițerii care veneau să-i ceară mâncare sau așternuturi, a deschis fără teamă.

„Era un ofițer pe care nu-l mai văzusem niciodată – își amintește d-na Doina Văsar: l-a spus mamei, pe un ton răstit, să-și ia bagaj – alimente și haine – în greutate de cel mult 30 de kilograme și să fim pregătite de plecare. Nu ne-a spus unde... Ne-au urcat într-un camion, pe un mănunchi de cânepă, și cu patru soldați drept paznici, plus un ofițer care stătea în cabină, ne-au dus în gara din Someșeni. În Someșeni ne-au urcat într-un tren de marfă. Până seara au tot adus oameni, din Garda, din Răcățău, din Măguri, din Mărișel. Spre seară trenul s-a pus în mișcare. La un moment dat, mama i-a zărit, într-un vagon, pe Crainic Mihai, tot din Beliș, și a rugat ofițerul care păzea să ne lase să stăm în același vagon, dar n-a vrut.“

După trei zile și trei nopți chinuitoare de mers, în care doar copiii sunt „controlați“ o dată, de teamă să nu se îmbolnăvească, oamenii din Beliș și din împrejurimi sunt debarcați în gara Cioara – Doicești, iar de acolo sunt urcați la grămadă în camioane și duși în satul Bumbăcari, unde vor rămâne – adevărați sclavi pe plantațiile de bumbac – până la sfârșitul lui 1955.

„Când am ajuns acolo, ni s-a spus că nu avem voie să părăsim localitatea. Părinților noștri, adulților li s-a aplicat pe buletin ștampila cu „D.O.“ – domiciliu obligatoriu, ceea ce însemna că nu avem voie să ne deplasăm decât pe raza a 20 de km în afara localității. Prima noastră grijă, după ce am ajuns, a fost să ne ducem la IAS, de unde am luat paie ca să avem pe ce să dormim. Casele, din

*Doina Văsar și Vera Stoîșiu
Bumbăcari 1955*

chirpici, cu pământ pe jos și acoperite cu paie, fuseseră ridicate cu un an înainte, de bănățeni. Într-o astfel de casă am stat trei familii de belșeni: într-o cameră eram eu și mama, familia Crainic, compusă din trei persoane, și familia Abrudan, compusă din două

Laurențiu Condor
la SMT Dudești, iarna 1954

persoane; în camera cealaltă stătea familia Suciu, compusă din cinci persoane. La o lună după noi i-au adus și pe tata și pe fratele meu de la Brăila.“

Sortită inițial înaltei societăți, Doina Văsar (atunci Condor), ca și alți copii deportați în Bumbăcari și ca părinții lor, de altfel, vor învăța viața de bordei și de plantație.

„Am primit un hectar de bumbac ce trebuia săpat de trei ori, răspicat, și-n lunile august-decembrie, cules. Aveam un șorț uriaș, cu trei buzunare imense în care încăpeau până la 30 kg de bumbac, pe care-l puneam pe categorii. Cât vedeam cu ochii era numai bumbacul, era cald și n-aveam pic de umbră unde să ne adăpostim sau să ne punem o sticlă cu apă. Apoi, în lunile de iarnă, stăteam în niște saivane și desfăceam capsulele necoapte pe care le recoltasem, care erau deosebit de aspre și pline de spini, așa că seara nu mai aveam carne pe degete, eram numai sânge...“, relatează d-na Văsar.

Munca pe plantații și mai apoi în SMT-uri a durat pentru belșeni până la Crăciunul anului 1955, când li s-au ridicat restricțiile domiciliare și au putut să se întoarcă acasă. Acasă însă nu mai era nimic din ce lăsaseră, decât poate amintiri dureroase, gândul ce ar fi putut fi dacă n-ar fi fost deportați. Familia Condor a ales, de aceea, să trăiască mai departe în Cluj.

GRAZIELLA BAICU

Și farmaciștii se împușcă, nu-i așa?

Deși au trecut atâția ani de atunci și, cum se știe, trecerea timpului estompează asperitățile și dezamăgirile vieții, văzând eforturile pe care le face revista MEMORIA de a ține trează conștiința, atât a celor care au suferit acele distorsionări impuse însăși ființei noastre, cât și, mai ales, a generațiilor tinere actuale care de multe ori nici nu și le pot imagina, m-am hotărât să relatez și eu astăzi o asemenea criză care mi-a întunecat viața și a afectat, la un moment dat, societatea farmaceutică românească.

Sunt farmacistă, doctor în științe farmaceutice. Din 1953 am fost membru ales în comitetul de conducere al Secției de Farmacie din cadrul Societății de Științe Medicale din România; de asemenea, tot din 1953, fusesem desemnată de către Ministerul Sănătății secretar general de redacție al revistei „Farmacia” care apărea în cadrul Editurii Medicale. În aceste calități, am fost prezentă în toate acțiunile mai importante ale vieții farmaceutice românești, iar ca secretar de redacție am depus eforturi și am manifestat devotament pentru ridicarea prestigiului noii publicații, „Farmacia”. Se cuvine să menționez că revista s-a creat „de la zero”, așa putea spune, deoarece vechea publicație profesională, „Revista Farmaciei”, își întrerupsese apariția din 1949, o dată cu naționalizarea farmaciilor și desființarea Colegiului General al Farmaciștilor, forul tutelar al periodicului amintit. Astfel că, între 1949 și 1953, farmaciștii din România nu avuseseră nici o publicație științifică și profesională.

În ianuarie 1958, împreună cu alți trei prestigioși reprezentanți ai farmaciei românești, am făcut parte din

prima delegație care a efectuat un schimb de experiență, de o săptămână, cu colegii iugoslavi, în cadrul unui vast program de colaborare între Uniunea Societăților de Farmacie din diferitele republici ale fostei Iugoslavii și Societatea de Farmacie din țara noastră.

La înapoiere, mi s-a recomandat să redactez, conform uzanțelor, pentru revista „Farmacia”, o dare de seamă asupra desfășurării acțiunii. Într-un mod obiectiv și corect, am căutat să descriu cât mai în detaliu bogata activitate depusă de colegii iugoslavi din Societatea de Farmacie din Belgrad.

Subliniez că, pentru revistele ce apăreau în cadrul Editurii Medicale, nici un articol nu pleca la tipografie fără avizul directorului adjunct și al redactorului șef pentru periodice din respectiva instituție. Materialele pentru „Farmacia” erau programate să fie tipărite la un interval de câteva luni de la data depunerii lor în redacție. În cazul în speță, intervalul dintre depunere până la proiectata tipărire a fost de 5 luni. La un moment dat, cu circa o lună înainte de apariție, am fost sesizată de tipografie că articolul meu conținea un paragraf ce nu putea să apară, la care am replicat că trebuia să văd despre ce era vorba. Din acel moment nu am mai primit nici o altă înștiințare, pentru ca, spre sfârșitul anului, să constat că numărul respectiv apăruse fără articolul meu.

În toamna aceluiași an au avut loc noi alegeri la Editura Medicală. Deodată, în timpul ședinței de dare de seamă, îmi aud numele: „Tovarășa Baicu, trimisă ilegal în Iugoslavia, ne-a făcut țara de răs, este legionară, antinațională, dușman al poporului, coruptă moral și politic, în cârdășie cu călăul Tito etc.” La acea ședință participau pentru prima oară și noii angajați, care nu mă văzuseră niciodată și nici nu știau cine sunt. Lucru care nu i-a împiedicat să exclame în cor (circa 20 de persoane): „Are dreptate tovarășul director Toanchină, Baicu n-are ce căuta între noi, să i se aplice pedeapsa cea mai drastică pentru denigrarea prestigiului României etc.” Și astfel, deși eram organ ales, cum ședința s-a transformat într-o vehementă filipică la adresa mea, mi s-a făcut recomandarea să plec.

De fapt, ce se întâmplase? Articolul meu conținea, printre altele, și următorul paragraf: „Uniunea – cu sprijinul

Graziella Baicu

Născută la Sulina.

Licențiată a Facultății de Litere și a Facultății de Farmacie din București.

Doctor în științe

farmaceutice al

Facultății de Farmacie

din Târgu-Mureș. Este

singurul farmacist român

care deține titlul de aca-

demician emerit al

Academiei Internaționale

de Istoria Farmaciei, cu

sediul la Paris.

În afară de funcțiile

detașate în articol, a

fost cercetător științific

și șeful Serviciului de

Documentare în

Institutul pentru

Controlul de Stat al

Medicamentului și de

Cercetări Farmaceutice.

În această ultimă

calitate, a realizat un

sistem de informare și

*...numenare modern –
cu mijloace mentale și
manuale – care era
apreciat drept performant
de către specialiști din
țări avansate unde se
foloseau deja procedee
mecanice și chiar
electronice. Din păcate,
în urma unei hotărâri „de
partid și de stat“ privind
desființarea tuturor
serviciilor de
documentare din
institutele de cercetare,
întregul fond
informațional, constituit
din mii de fișe elaborate
pe parcursul a aproape
10 ani și care conțineau
repere extrase din sute
de titluri de reviste și
alte documente
internaționale, a fost
transformat în „rebuturi“
și deșeură la DAC spre a fi
reciclat!*

societăților de farmacie – (...) creează farmaciștilor
posibilitatea participării la numeroase manifestări științifice
din străinătate. Menționez că în afara delegațiilor oficiale
ale Uniunii societăților de farmacie, farmaciștii pot pleca
pe cheltuiala unității în care lucrează și chiar pe cont
propriu, ceea ce contribuie la realizarea unui larg schimb
între farmacia iugoslavă și cea din numeroase state
străine. Este interesant de asemenea de arătat că un
număr de specialiști iugoslavi au putut participa, ca
delegați ai Organizației Mondiale a Sănătății, la diferite
întuniri, ședințe de lucru și consfătuiri din străinătate
(Franța, Anglia, Elveția etc.).“

La plecarea delegației noastre în Iugoslavia, relațiile
cu Tito erau dintre cele mai bune, ceea ce și explică
aprobarea, de către Ministerul Sănătății și Societatea de
Științe Medicale, a respectivei deplasări. În decursul
anului – cât timp buclucașul articol zăcuse în tipografie –
relațiile cu Tito se rupseseră și deveniseră chiar ostile.

Să mai spun că, pentru perioada cât am lucrat în
redacția revistei „Farmacia“, adică 1953-1958, cu toate
insistențele mele, conducerea Societății mi-a refuzat
categoric chiar și eliberarea unei simple adeverințe care
să-mi ateste activitatea efectiv depusă?

Că după degradanta situație creată în cadrul alegerilor
de la Editura Medicală a mai urmat, în aprilie 1959,
Adunarea generală a Societății de Științe Medicale din
România, în care din nou am fost citată, nominal, ca un
element descompus moral și politic, și aceasta de către
o persoană care nu cunoștea nimic din activitatea mea
neîntreruptă de 10 ani în slujba profesiei farmaceutice?

Și că, pe lângă prejudiciul moral, în perioada
respectivă o asemenea „demascare“ oficializată ar fi putut
să aibă grave consecințe penale, ducând la privarea de
libertate.

În toată această perioadă, personalități din lumea
farmaceutică și medicală, care îmi cunoscuseră și
apreciaseră activitatea, nu au riscat să-mi ia apărarea,
în afara directorului Institutului de Cercetări Farmaceutice
și pentru Controlul Medicamentului, profesorul Petre
Ionescu-Stoian.

Ce să mai spun? Doar că astăzi, la vârsta de 80 de
ani, le supraviețuiesc multora dintre cei care, la ordin și

fără ca eu să am nici cea mai mică vină, m-au hulit și ne-au amărât zilele, mie și părinților mei; iar dacă supraviețuiesc, mă bucur că pot spune adevărul în paginile revistei în care este depozitată memoria neamului nostru.

Din fondurile realizate pe aceste căi, Uniunea — cu sprijinul societăților de farmacie — organizează cursuri de perfecționare pentru farmaciști, întreprinde o acțiune permanentă de informare științifică, prin intermediul publicațiilor farmaceutice centrale și republicane și, în sfârșit, crează farmaciștilor posibilitatea participării la numeroase manifestări științifice din străinătate. Menționăm că în afara delegațiilor oficiale Uniunii societăților de farmacie, farmaciștii pot pleca pe cheltuiala unității în care lucrează și chiar pe cont propriu, ceea ce contribuie la realizarea unui larg schimb între farmacia iugoslavă și cea din numeroase state străine. Este interesant de asemenea de arătat că un număr de specialiști iugoslavi au putut participa, ca delegați ai Organizației mondiale a sănătății, la diferite întruniri, ședințe de lucru și consfătuiri din străinătate (Franța, Anglia, Elveția etc.).

Christian Tell (bronz)

LIA LIMANTOVSKI

Gherla, Sighet – recuperarea memoriei

Zi de sâmbătă, 10 mai 2003. În fața sediului central al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, șoferul unui autocar parcat în apropiere revede în minte traseul pe care-l va urma: Gherla – Sighet – Bârsana. Pentru studenții cursului doamnei Ruxandra Cesereanu despre gulagul comunist din România, traseul înseamnă Penitenciarul Gherla – Memorialul de la Sighet – reculegere la Complexul mănăstiresc Bârsana. Ne însoțesc: Dana Țăranu, fiica lui Nicolae Mărgineanu și cea care, cu neobosit efort, a găsit sponsorii pentru această excursie documentară, Lucreția Jurj – martor și mărturisitor al rezistenței anticomuniste din munții Apuseni, istoricul Ioan Ciupea și mai tânărul istoric Cosmin Budeancă. Prețioase ne-au fost, pe tot parcursul periplului, informațiile pe care aceștia ni le-au împărtășit, cu deosebire lecțiile de istorie ale domnului Ciupea: date, întâmplări, experiențe, îndoieli și certitudini legate de „viața” și „moartea” în cele două închisori integrate universului concentraționar care a funcționat în România perioadei comuniste. Timpul – împărțit cu meticulozitate – îl simțim ca pe un dușman. Să înregistrăm cât mai mult, tot, din pasul rapid, cu capetele întoarse la 90 de grade... 180 de grade...

Gherla – zidurile vorbesc

În interiorul curților cu ziduri de cetate – în care acum mișună sub supravegherea paznicilor deținuții de drept comun cu priviri vide sau avide, în cotidiană lor plimbare de o jumătate de oră – acestea par a nu mai dori să vorbească oricui. Le șoptesc doar aceluia care le privesc și care știu că între ele a rămas suferința trupurilor și a sufletelor deținuților politici încarcerati de represiunea comunistă, suferință emanată la fiecare pas pe care îl faci și care a fost făcut odată de ei.

Spre poarta închisorii și dincolo de ea, îți stăruie în urechi scrâșnetul metalic al balamalelor care o închid în urmă. Spre celula înghesuită, suprapopulată de trupuri schiloade și schilodite, urmărite prin vizetă de ochiul iscoditor al gardianului. Pe scări și coridoare, îmbrâncit spre a fi condus de același gardian la camera de anchetă... Nu te supui, nu vrei să spui... ce vor ei, ce nu vrei sau nu știi tu.

Spre celula de... execuție! Încăpere boltită unde veghea deschis ochiul morții.

Se păstrează aici numele negre pe plăci albe, numele celor uciși pentru că au fost, au gândit sau au acționat altfel decât comuniștii sau împotriva lor.

Din nou pe scări și coridoare, prin curtea cu un peticel de cer deasupra capului, spre a fi aruncat – pedeapsă de bandit – la Zarcă... în temnița întunecoasă, umedă, friguroasă... într-una din celulele-sicriu. Să stea, banditul, cu picioarele în apă o zi, două sau până când își „amintea” cineva de el. Cutremurătoare e amintirea unui Corneliu Coposu zidit într-o astfel de celulă, însingurat de restul deținuților și chiar de propria-i voce, atât de mult încât a uitat... să vorbească.

Astăzi, Zarca e ferecată cu lacăt. Cinci trepte ne coboară, pe rând, în dreptul deschizăturii ușii, spre gura neagră. O dată obișnuiți cu întunericul, ochii încordați disting o încăpere principală și alte câteva mici – celule de pedeapsă. Pe jos, pelicula atunci subțire de apă s-a transformat într-un adevărat lac puturos cu reflexii de mucegai. Iar mirosul...

În Gherla există un miros aparte. Peste tot, în încăperile și pe coridoarele penitenciarului stăruie un iz de putregai. Pătrunde pe nări, se lipește de căile respiratorii, dezgustă și îneacă plămâni.

Afară, respirăm mai în voie, iar la ieșirea din penitenciar ne recuperăm identitatea (buletinele). Nu e timp de stat, am depășit orarul stabilit. Nu e nici timpul pentru a împărtăși... impresii. Ce-ar fi de spus? La Gherla, timpul și modernitatea șterg urmele, Zarca va fi astupată, va rămâne o încăpere muzeu și zidurile pe care, în minte, le vom zgâria și le vom lovi cu pumnii.

Sighet – ruperea tăcerii

Alte trei ore pe scaunele autocarului, cu privirea în urmă. Să nu uiți nimic din ce-ai văzut, din ce-ai simțit! Din ceea ce vei vedea și simți la Sighet, în închisoarea-mărturie a distrugerii elitelor intelectuale românești. Închisoarea-muzeu având forma literei T și trei nivele de ziduri acoperite cu istorie. Suntem așteptați. Prin bunăvoința Anei Blandiana și a lui Romulus Rusan, care ne-au asigurat intrarea gratuită în incinta Memorialului, sărim peste formalități înapoi... în istorie.

Celulele de la parter, destinate aducerii aminte a personalităților întemnițate aici, adăpostesc inventarul uzual, obiecte personale, portrete, cărți poștale... simboluri ale memoriei colective. Celula în care a murit Iuliu Maniu: patul de fier cu salteaua subțire, înnegrită, tineta, gamela și-o lumânare aprinsă.

Un etaj mai sus intri în închisorile Aiud, Gherla, Jilava, Pitești, Târgu-Ocna, Suceava și în lagărele de muncă din Dobrogea: Canal, Insula Mare, Periprava... În locurile sinistre de anchetă: Securitate, Ministerul de Interne și în celula strâmtă, unde becul puternic îți orbește ochii. Pașii se opresc în dreptul hărților, documentelor, fotografiilor, sentințelor, proceselor-verbale de execuție, certificatelor de moarte; în fața inventarului diabolic al metodelor de tortură folosite de tortionari pe bielele trupuri îmbătrânite. Rămâi singur, prostit, la Neagra – celula fără fereastră sau bec, fără lumină, în întunericul fizic, dar în lumina propriei conștiințe, pe care

nenorociții călăi nu o puteau bănuși – privind lanțurile grele de fier, ținute de podeaua rece.

Încă două rânduri de trepte și pătrunzi în închisoarea mare, în muzeul vieții cotidiene, „libere”, din perioada dictaturii. Printre fotografiile cu oameni stând la cozi pentru a-și primi rațiile, cu țărani predând cotele, cu mulțimile de oameni la manifestările din 23 august și 7 noiembrie, cu biserici și cartiere demolate. Te privesc și te urmăresc chipurile celor care au luptat în munți, care au încercat să reziste și să se opună, care au fost deportați în Bărăgan, în Siberia înfricoșătoare și străină.

Pentru aceștia, în amintirea lor, a părinților, fiilor și bunicilor noștri, a celor care au murit sau au pățit ca urmare a încercării comuniste de a transforma România într-o țară de capete plecate, în curtea închisorii a fost construită o capelă de reculegere. Lumânări aprinse și murmur de rugăciune. Până la nivelul ochilor pereții care înconjură capela sunt îmbrăcați cu plăci negre de marmură, pe care stau încrustate miile de nume ale miilor de deținuți politici.

Cu ochii pe ceas, doamna Ruxandra ne îndeamnă spre autocar. Mulți dintre noi se gândesc să revină cât mai curând la Memorialul de la Sighet.

Un ultim popas – Bârsana

Zi de sâmbătă, zi de nuntă. Întâlnim nu mai puțin de șapte astfel de vesele alaiuri, în trecerea noastră prin satele maramureșene. Aflăm că tradiția în această parte a țării spune că în gospodăriile cu fete de măritat trebuie împodobit un pom cu ulcele, crățiți și oale. Căutăm cu privirea prin curți asemenea semne. Ele există.

Oprim la complexul mănăstiresc Bârsana. Moment de exorcizare, de liniște, de meditație. Căldura soarelui încearcă să alunge urmele de frig și umezeală rămase în noi între pereții reci de la Sighet. Ne umplem plămâni cu aerul stropit de mirosul ierbii abia cosite și urechile de cuvintele cântate ale sfinților părinți care țin în aer liber slujba de hirotonisire a măicuțelor. Ecoul lor este perpetuat și purtat departe, printre dealuri.

Înapoi spre Cluj. Propria liniște mă uimește. „Dumnezeu o să-i judece!”, repet în gând cuvintele trecătorilor prin furcile gulagului comunist, sau asemeni lui Paul Goma: „o să-i scriem într-o carte”, pe ei, aceia care au lovit, aceia care au schingiuit, aceia care au omorât.

Dintr-odată, prin trapele deschise, simt blestematul iz... Întrebării nedumerite îi răspund tot întrebător: Gherla? În întunericul de afară nu se distinge nimic; doar, în goana autocarului, sclipesc literele negre, cățarate una peste alta pe marginea drumului, anunțând că am intrat în GHERLA. Până la Cluj – mai puțin de o oră.

Mulțumiri tuturor celor care ne-au dat prilejul să nu ne întrebăm: „De ce n-am știut asta până acum?”.

Am mai spus-o: una dintre primele instituții edificate de comuniști de îndată ce-au pus mâna pe putere în România (6 martie 1945) a fost instituția-puşcărie. Harta de față arată locurile "onorate" de această instituție de bază a regimului comunist. Și încă nu sunt toate locurile consemnate. Fiindcă Securitatea a mai avut locurile ei de detenție prin fiecare oraș mare sau mic, ba chiar în foarte multe comune. O hartă care ar consemna cu exactitate toate aceste locuri de suferință românească ar apărea complet neagră.

Baza acestui gulag românesc a fost pusă de Gheorghiu-Deb. Atunci a și călătorit prin țară, ampoloare acest gulag de inspirație sovietică. Când a venit Ceaușescu la putere, acest gulag a cunoscut un oarecare declin. Pozând într-un "comunist cu față umană", cosmețic necesară ca să facă bună impresie Occidentului, Ceaușescu a început să mai renunțe la zidurile închisorii propriu-zise, fără însă a renunța la teroare. Teroarea lui era mai nuanțată, fiindcă el nu-și mai înlătura adversarii cu glonte în ceafă, ci prin alte metode, chipurile mai "blânde", precum: accidente de mașină, sinucideri simulate, iradiări, aruncări peste graniță etc.

În memoria țării locurile consemnate pe harta de față au rămas și vor rămâne pușcării au o tristă și înspăimântătoare faimă. Așa au fost Jilava, Sighet, Râmnicu Sărat, Pitești, Galați, Caransebeș, Aiud, Gherla etc. În unele dintre aceste locuri nu există azi nici închisori. Așa sunt, de exemplu, Râmnicu Sărat, Caransebeș, Galați, Sighet etc. Ba chiar unele dintre ele, cu zidurile săbite în urma diverselor reforme, sunt gata să fie demolate. Noi credem că nu trebuie lăsate să dispară. Ele trebuie luate sub îngrijirea societății civile și conservate. Pentru ce conservate? Pentru că aceste locuri au gravat în istoria țării noastre ca locuri de suferință pentru poporul român care, în perioada comunistă, trebuia să dispară de pe fața pământului. Rândurile pe care le scriem acum vor să se constituie într-o invitație față de acei români care, având și posibilități materiale, pot lua în custodie o fostă închisoare sau alta, ca să o poată conserva ca atare. Spre neuitarea martirilor noștri.

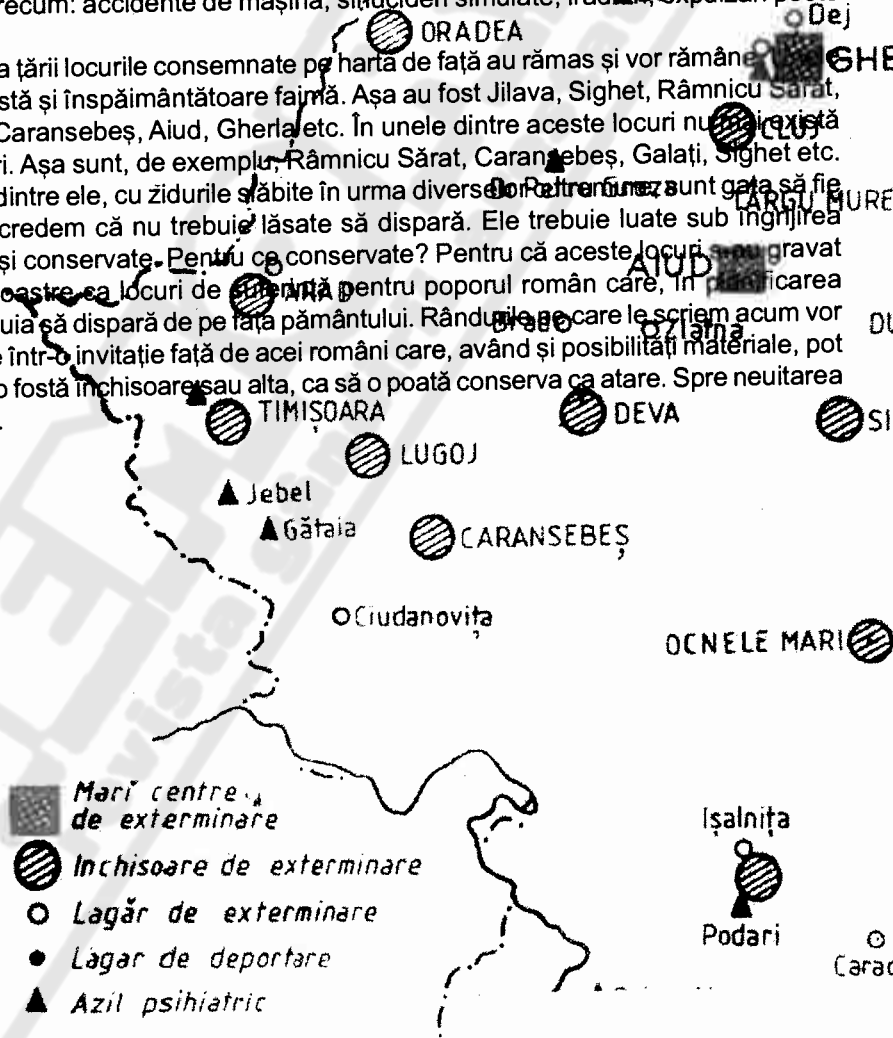
■ Mari centre de exterminare

● Inchiisoare de exterminare

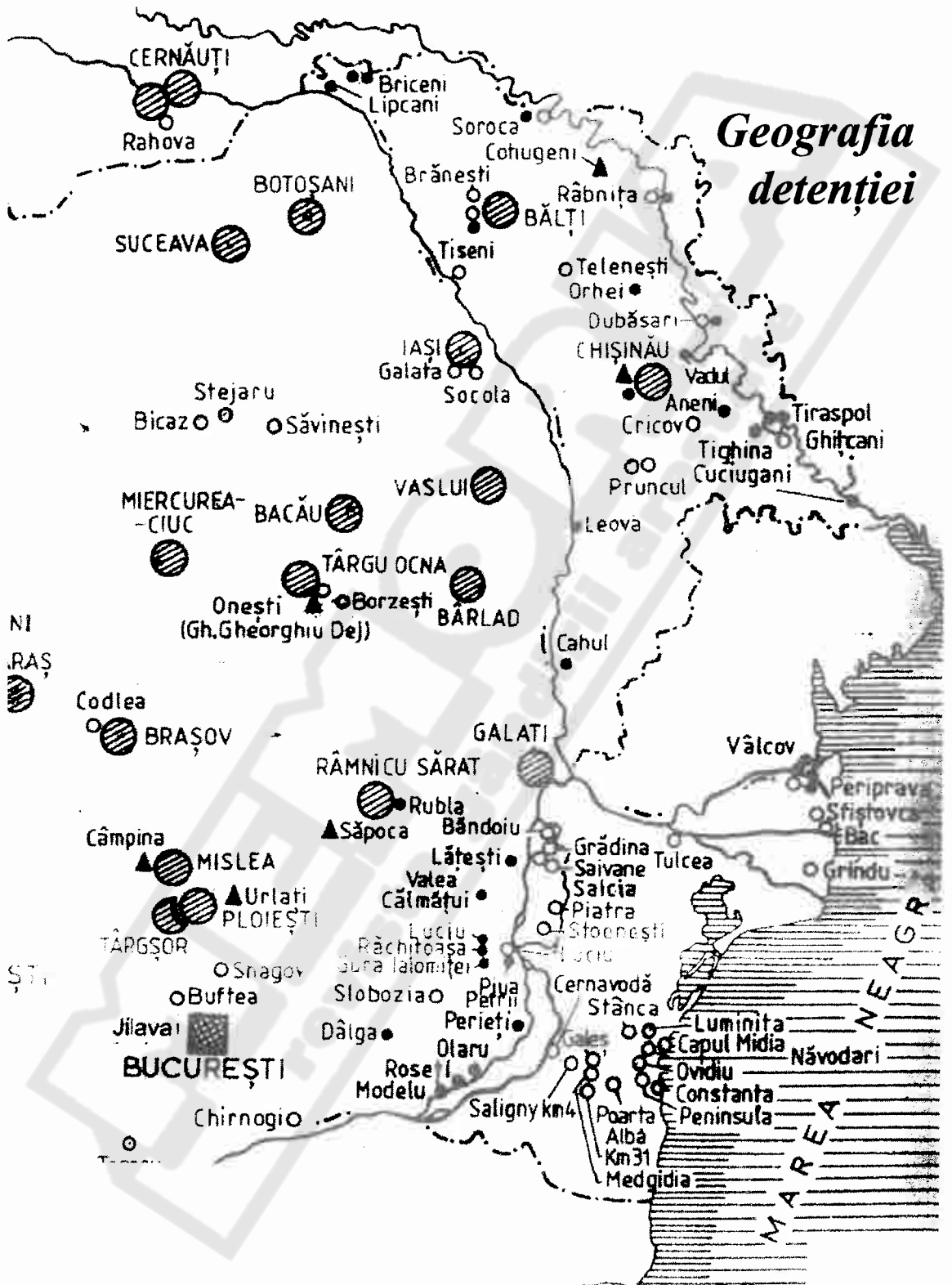
○ Lagăr de exterminare

● Lagăr de deportare

▲ Azil psihiatric

Geografia detenției

UNIUNEA VETERANILOR DE RĂZBOI ȘI A URMAȘILOR VETERANILOR

împreună cu

Organizația Internațională a Veteranilor din S.U.A.

Secția Sud-Est Europeană din România

Sos. Colentina nr. 1, bl. 34, ap. 285, sect .2

Tel. 6882364 – 2129681

APEL

***Mausoleul eroilor neamului de la Mărășești
este în pericol de degradare***

Veșnicia noastră este la Mărășești, leagănul făuririi istoriei noastre milenare care a fost umbrită de „cancerul roșu“, timp în care destinul neamului românesc era împins spre uitare de trădătorii neamului.

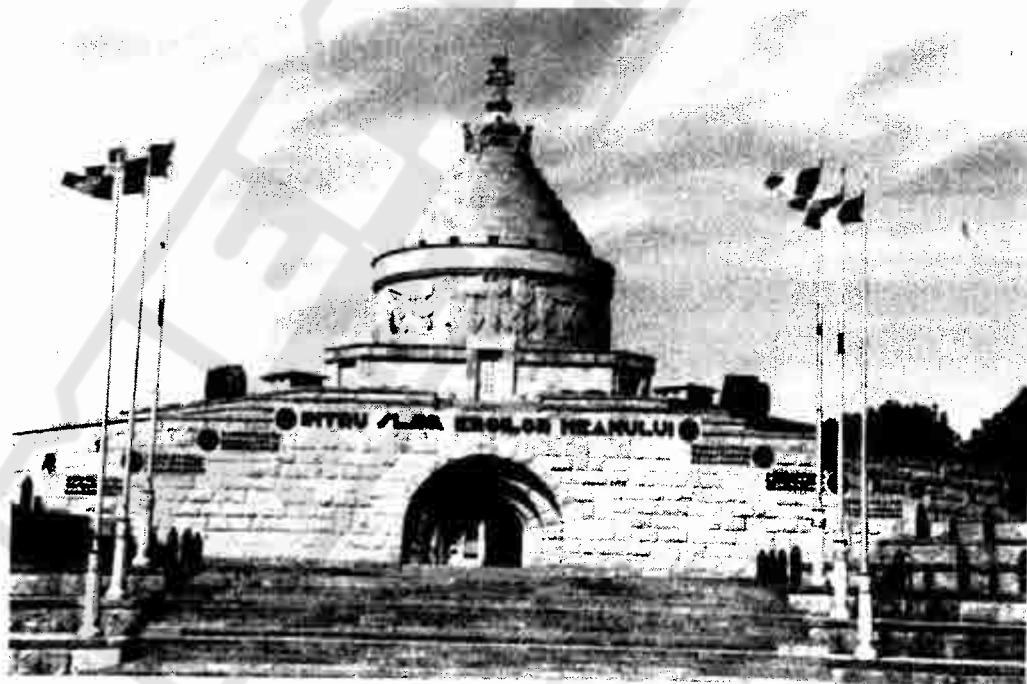
Mărturia istorică a orașului-erou Mărășești este învăluită în tainele ascunse de vitejia eroilor români și francezi, ale căror oseminte sunt păstrate cu sfințenie în MAUSOLEUL veșniciei.

50 de ani de încercări de a se șterge adevărata istorie a patriei noastre, precum și simbolul MĂRĂȘEȘTI, au lăsat urme adânci; de aceea și astăzi indiferența față de trecutul neamului și destinul acestuia scot la iveală

nepăsarea în legătură cu degradarea acestui MAUSOLEU, simbolul jertfei ostașilor români și francezi.

Pentru salvarea acestei mărturii a istoriei neamului, UNIUNEA VETERANILOR DE RĂZBOI ȘI A URMAȘILOR VETERANILOR SUBSCRIE SUMA DE 100.000.000 (una sută milioane) lei și face un apel către toți cei care se simt ROMÂNI să contribuie cu UN LEU – PENTRU MAUSOLEU.

Sumele se pot depune în CONT Lei 2511-31-2144-2/ROL sau VALUTĂ 2511-1-2144-1/ROL Banca Comercială Română, Filiala sect. 2 București.

Biblioteca Memoria

Cicerone Ionițoiu – *Viața politică și procesul lui Iuliu Maniu*, Editura Libra Vox, București, 2003, 560 pag.

Cu ocazia „Anului comemorativ Maniu – Mihalache 2003”, CICERONE IONIȚOIU a elaborat volumul al doilea al lucrării *Viața politică și procesul lui Iuliu Maniu*. Primul volum, apărut în 1997, ilustra primii 50 de ani ai activității politice a lui Maniu, până la Dictatul de la Viena și Consiliul de Coroană din noaptea de 30/31 august 1940.

Autorul l-a cunoscut personal pe Maniu, sub diferitele aspecte ale personalității și activității sale excepționale, inclusiv pe Maniu – Omul de mare omenie și generozitate. Autorul a beneficiat de un mare volum de informații din documente românești și străine, din amintiri, relatări, note și mărturii. A studiat dosarul nr. 40.001 al anchetei și procesului lui Maniu, Mihalache și al celorlalți conducători ai Partidului Național-Tărănesc, dosar alcătuit din 99 de volume – circa 6,5 metri de raft, ultimul volum cu note informative ale vechii Siguranțe, care l-a urmărit pe Maniu încă din 1933.

Maniu este prezentat în vâltoarea și în fruntea luptei pentru democratizarea, independența și suveranitatea României. Prezența lui permanentă în viața politică a țării, intervențiile, negocierile politice și diplomatice, memoriile, protestele și contestarea neîntreruptă a celor trei dictaturi succesive, în scopul apărării intereselor vitale ale țării, au dus în cele din urmă la condamnarea, înțemnițarea și exterminarea lui Maniu, simbolul și conducătorul necontestat al rezistenței anticomuniste românești. Împreună cu Ion Mihalache, strălucitul și devotatul său colaborator de frunte, cei doi iluștri bărbați de stat și-au asumat sacrificiul de sine, în apărarea onoarei și demnității neamului și țării românești.

(Liviu Tudoraș)

C.N.S.A.S – *Arhivele Securității*, Editura Pro Historia, București, 2002, 304 pag.

Cu acest volum, Consiliul Național pentru Studiul Arhivelor Securității deschide o nouă serie a publicațiilor intitulate *Arhivele Securității* și prin care își propune să analizeze mijloacele și mecanismele de funcționare ale poliției politice, în cadrul mai larg al societății comuniste din România.

Reținem din sumar: Dinamica de structură și rol a rețelei informative în perioada

1948-1989; Crearea Consiliului Politic al Ministerului de Interne (1977-1978); Colonia-penitenciar „Salcia”; Cum a putut fi înfrântă Securitatea. Dialog cu Constantin Ticu Dumitrescu.

C.N.S.A.S. – „Bande, Bandiți și Eroi” – Grupurile de rezistență și Securitatea (1948-1968), Editura Enciclopedică, București 2003, 428 pag.

Printre formele de rezistență prin care românii au înțeles să se opună comunismului, cea mai dură și dramatică a fost reprezentată de rezistența armată. Aceasta s-a declanșat imediat după instaurarea autorităților comuniste și s-a prelungit până spre sfârșitul anilor '50, cu o perioadă de vârf între anii 1948-1953.

În reliefaarea acestui fenomen, editorii Florica Dobre, Florian Banu, Camelia Dincă, Silviu B. Moldovan, Elis Neagoie și Liviu Țăranu au pus la dispoziția cititorilor un număr cât mai mare de documente.

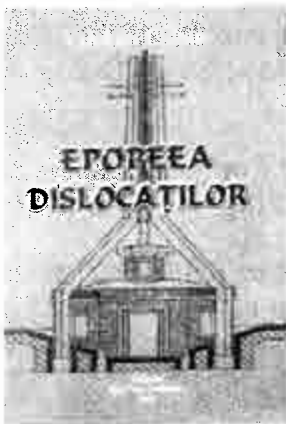
Volumul este conceput în două părți. În prima parte au fost selectate documente care acoperă perioada 1948-1960, adică de la înființarea Direcției Generale a Securității Poporului și până la lichidarea ultimelor resturi ale rezistenței armate (ultimul document se referă la prinderea unui „bandit” întârziat, Gheorghe Arsenescu, febr. 1960).

Documentele din a doua parte a volumului au fost redactate în anul 1968, adică la împlinirea a douăzeci de ani de „luptă glorioasă împotriva dușmanului de clasă”. Acestea sunt rapoartele direcțiilor centrale și inspectoratelor județene asupra celor mai semnificative acțiuni întreprinse în cei douăzeci de ani de activitate, precum și numele acelor ofițeri care s-au evidențiat „în lupta cu dușmanul, pentru apărarea cuceririlor revoluționare”.

Titlul cărții „Bande, bandiți și eroi”, reia terminologia specifică Securității, în scopul de a introduce mai bine cititorul în atmosfera epocii și nu presupune, evident, o asumare, de către cercetătorii CNSAS, a judecăților de valoare formulate de Securitate (ghilimelele obligatorii marchează și ele acest fapt.)

Constantin Hrehor – Muntele mărturisitor, Anii rezistenței, anii suferinței, Editura Timpul, Iași, 2002, 320 pag.

Autorul, „un condeier căruia scrisul i-a dat cea mai bună alternativă existențială”, a pus între copertele acestui volum mărturisirile emoționante ale unui erou al Rezistenței armate din munții Bucovinei: Gavril Vatamaniuc, „haiducul bătrân”. Povestitor cu carismă, cu o experiență de viață care iese din comun, pe parcursul convorbirilor (consistând din întrebări laconice și răspunsuri colocviale, epopeice), Gavril Vatamaniuc se vrea un rostitor de adevăr, o figură cu relief într-o galerie de temerari care și-au pus viața în slujba demnității.

Valentin Chițan – *Epopeea dislocațiilor*, Editura Star Tipp, Slobozia, 2001, 336 pag.

Volumul de față tratează, din totalitatea fenomenului concentraționar din România anilor 1945-1964, numai drama dislocărilor și deportărilor.

În prima parte a lucrării, fenomenul dislocărilor este tratat de către autor, de altfel dislocat în Fundata, la modul general privind toate cele 18 comune, apoi ceva mai amănunțit în cele 12 comune aparținând fostei regiuni Ialomița și cu mare amănunțime în cele 5 localități care au existat pe teritoriul actualului județ Ialomița.

Partea a doua a lucrării se vrea o prezentare a vieții și activității locuitorilor din comuna Fundata (Perieții noi).

Reținem din prefața cărții: „Prezentarea, explicarea și comentarea fenomenului nu e făcută pentru a incrimina pe cineva anume. Cei vinovați au plecat de mult dintre noi... Nu pedepsirea vinovaților ne interesează. Nici măcar recunoașterea vinovăției...”

Singurul scop pentru care prezentăm acest fenomen... este – să nu se uite adevărul iar cele întâmplate să nu se mai repete niciodată.”

Florentina Scârnci, Ștefan Ungurean (Coordonatori) – *Vieți paralele în secolul XX. Istorie orală și memorie recentă în Țara Bârsei*, Editura Phoenix, Brașov, 2002

„În vara anului 2001, la inițiativa fundației ASPERA Romanian Educational and Charitable Foundation, fondată de doamna Lidia Gheorghiu Bradley, și a fundației ASPERA Pro-Edu – Brașov, s-a organizat un seminar de istorie orală sub tutela Universității Transilvania și a Universității Bloomington, Indiana, S.U.A.

Scopul acestor fundații este în primul rând educativ și nimic nu este mai educativ la scară socială decât istoria – *Historia magistra vitae*.

Din partea universității americane au participat dr. Maria Bucur-Deckard și Jill Massino, doctorand, iar din țară au venit nume de prestigiu în domeniu: Smaranda Vultur (Universitatea de Vest), Carmen Huluță (Muzeul Țăranului Român), Stejărel Olaru, colaborator al Institutului Român de Istorie Recentă. Pe durata seminariilor comune a avut loc, sub ochii studenților sociologi și cu contribuția lor, un schimb fructuos de idei.

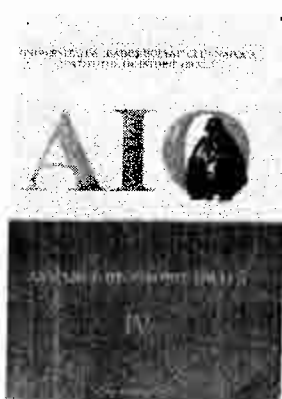
Apoi, pe tot parcursul lunii iulie 2001, acești studenți, coordonați de dr. Ștefan Ungurean și Florentina Scârnci, cadre didactice la catedra de Sociologie-

Filosofie, împreună cu o parte din oaspeți, au lucrat cu entuziasm și tenacitate la înregistrarea interviurilor și prelucrarea lor (transcriere în formă electronică a înregistrărilor și o trecere a lor pe hârtie).

Echipa a realizat peste 47 de interviuri, dintre care o parte, cele cu mai mult relief faptic emoțional și o informație mai densă, sunt cuprinse în următoarele pagini.“

(*Mircea Ivănoiu*, director programe, ASPERA ProEdu Brașov)

A apărut *AIO – Anuarul de Istorie Orală nr. IV*, având 366 p. și următorul conținut:

Doru Radosav – *Editorial; Premise teoretice și metodologice în istoria orală*; Maria Aldea – *Sursele orale și credibilitatea lor. Un punct de vedere*; Magdalena Vulpe – *Istorie orală în textele dialectale. Biserică și viață religioasă în totalitarism*; Cristian Vasile – *Reconstituirea istoriei postbelice a Bisericii Greco-Catolice cu ajutorul mărturiilor orale*; Veronica Dudnic – *Lăsați clopotele să bată?! Biserica ortodoxă din Basarabia de la Stalin la Hrușciiov*; Monica Vlase – *Rolul femeii creștine pentecostale în viața și practica cultului. Război și rezistență în me-*

memoria individuală: Claudiu Porumbăcean – *Horațiu Ciortin. De la opoziție la rezistența anticomunistă: Sibiu – Munții Apuseni – Cluj – Canal – Bărgan*; Almira Țentea – *Aspecte de viață cotidiană în grupurile de rezistență din zona Huedin (I)*; Ion Xenofontov – *Viața cotidiană a combatanților basarabeni în războiul Sovieto-Afghan (1979-1989)*; Alexandru Vakulovski – *Războiul Sovieto-Afghan (1979-1989). Două imagini ale unui război pierdut. Memoria represiunii*: Andrea Dobeș – *Mărturi despre drama femeii române în perioada 1950 – 1964*; Marius Cristea – *Procesul de reeducare în universul concentraționar comunist din România. Metoda Aiud. Povestirea ca altă istorie*: Cosmin Budeancă – *Boierul Emil Marian de la Bârca (Dolj) în memoria colectivă*; Laura Luchescu – *Imaginea liderului în cadrul comunității țigănești din Buziaș. Discuții*: Sidonia Nedeianu Grama – *Arca lui Noe sau memoria ca moștenire culturală. Recenzii – Note de lectură.*

AIO – Anuarul de Istorie Orală poate fi achiziționat prin comandă de la Institutul de Istorie Orală din Cluj-Napoca la prețul de 180.000 lei pentru instituții și 150.000 pentru persoane fizice. La o comandă de minim 450.000 se acordă 10% rabat. Plata se face numai în sistem ramburs la primirea coletului.

Institutul mai dispune încă de numerele II și III din *AIO – Anuarul de Istorie Orală*, care pot fi achiziționate în același mod, la prețul de 150.000 lei pentru instituții și 120.000 pentru persoane fizice.

Adresa: Institutul de Istorie Orală, Cluj-Napoca, P-ța Unirii, nr. 11, cod. 400015; tel/fax: 0264.598.391, e-mail iohcluj@bcu.ubbcluj.ro; iiocluj@home.ro

Cosmin Budeancă

Unde sunt cei care nu mai sunt

„Catalogul“ celor uciși în temnițele
comuniste

B

BEG Ion – țăran din com. Zorlențu Mare, jud. Caraș-Severin, a făcut parte (1950-1958) dintr-un grup de partizani anticomuniști. Arestat în urma unei trădări, a fost condamnat la moarte și executat în 1960.

BEGE I. Alexandru – n. 28.05.1909 la Gheorghieni. Condamnat în 1949, a fost trimis la Peninsula, unde a murit pe 9.10.1950.

BEGHEANU-NICULESCU Nicolae – n. 1902, a murit în închisoare în anul 1959.

BEILICI D. Gheorghe – n. 1907 în jud. Vaslui, a fost arestat în 1951 și a murit în lagărul de la Cernavodă pe 7.02.1953.

BEJAN Gh. Anton – a murit în închisoarea din Gherla.

BEJAN Gheorghe – n. 1927 la Faraoni, jud. Bacău; a murit în închisoarea din Aiud în 1947.

BEJAN Gr. Gheorghe – n. 1888, originar din Vaslui, a murit în închisoare pe 10.03.1959.

BEJAN C. Vladislav – a murit în detenție la Gherla în 1960.

BEJENARU I. Gheorghe – n. 1928, originar din Fălticeni, a fost executat în 1955.

BEJENARU Gh. Mihai – originar din Negrești, jud. Vaslui, a murit în închisoare.

BEJU Gheorghe – preot paroh în com. Glodeanu, jud. Buzău, a murit în închisoare.

BEL Alexa – partizan anticomunist din localitatea Cufoaia, de lângă Tg. Lăpuș, jud. Maramureș. A fost împușcat în comună pe 25.12.1949, în ziua de Crăciun.

BELA C. Tudor – n. 1896 la Ciugud, jud. Alba, polițist, a fost arestat în iulie 1948 și a murit în temniță pe 5.11.1951.

BELBE Gr. Gheorghe – n. 1921, la Acina, jud. Satu Mare, a fost condamnat în 1948 și a murit în închisoare în 1957.

Pe vremea când lucram la primele numere ale revistei și ajunseserăm cu „catalogul“ celor uciși în temnițele comuniste pe la mijlocul alfabetului, ne întrebam dacă vom ajunge la capătul acestuia. Și în nr. 33 al revistei l-am încheiat cu litera Z.

Iată însă că accesul la noi surse de informare și documentare, datorate în mare parte neobositului cercetător al arhivelor și destinelor omenеști Cicerone Ionițoiu, ne dezvăluie că, de fapt, aceste

B

*„liste“ nu se mai termină,
că numărul celor
exterminați în anchete,
în închisorile și în
lagărele comuniste este
din ce în ce mai mare, și
astfel am fost nevoiți să
reluăm rubrica „Unde
sunt cei care nu mai
sunt“, îndreptând erorile
sesizate și completând
cu noi și noi nume
nesfârșita listă a celor
morți în închisori.*

*Ne cerem scuze
cititorilor noștri dacă mai
apar în text unele
omisiuni sau date
eronate; ele se
datorează de cele mai
multe ori surselor.*

BELCEA Gheorghita – născută în 1901, a murit în închisoarea din Miercurea Ciuc în 1963.

BELCIU Constantin – n. 1914, a murit în închisoare în 1951.

BELDEANU M. Ion – n. 1919 la Mihalt, jud. Alba, partizan anticomunist din grupul de rezistență de pe Muntele Băișoara. Condamnat la 20 de ani muncă silnică, a fost închis la Gherla, iar în primăvara anului 1950 a fost dus la Timișoara și executat pe 5.04.1950.

BELDEANU Ovidiu Puiu – n. 1924 la Tg. Lăpuș, jud. Maramureș, a făcut parte din conducerea organizației de tineret PNL. A demonstrat împotriva falsificării alegerilor din 1946, iar în 1955 a încercat să sustragă de la Ambasada României din Elveția documente compromițătoare. A fost arestat de agenții Securității la Berlin în 1957, adus în țară, torturat de Nicolschi și Dulgheru și executat la Jilava pe 18.02.1959.

BELDESCU N. Ion – țăran din Mihăilești, jud. Olt, a murit în lagărul 5 Culme pe 24.09.1952.

BELEANU L. Ioan – originar din Dognecea, jud. Caraș-Severin, a murit în închisoare pe 3.08.1952.

BELECIU Constantin – n. 1914, a fost condamnat și închis la Gherla, unde a fost omorât de studenții „reeducați“ pe 24.02.1951.

BELEMO Umberto – n. 1894, italian de origine, a murit în penitenciarul de la Mărgineni în anul 1954.

BELEȘ P. Ion – n. 1903 la Sănnicolau, jud. Bihor. A murit în timpul anchetei la Securitatea din Oradea, în dec. 1951.

BELEUȚĂ Gheorghe – n. 1896, originar din Vaslui, a fost condamnat și închis între anii 1950-1954; arestat din nou în 1958, a murit în timpul anchetei la Securitate, în 1959.

BELICI D. Gheorghe – n. 1.11.1907 la Căzănești, jud. Vaslui, a fost arestat în 1952 și a murit la Midia pe 10.02.1953.

BELICI Pavel – țăran din jud. Timiș, a fost împușcat de sovietici în com. Topolovăț, pe 6.05.1945.

BELU L. Dumitru – n. 26.10.1906, originar din Horezu-Poenari, învățător în localitatea Lișteava, jud. Dolj, a fost arestat pe 15.05.1952 și trimis în lagărul de muncă forțată de la Galeș, unde a murit pe 26.09.1952. A lăsat orfani doi copii minori.

BELU N. Nicolae – n. 1893, medic din Reșița (?). A fost

arestat în 1950 și a murit la Peninsula pe 20.04.1953.

BELULA Șefket – consul turc, condamnat pentru spionaj într-un proces înscenat, cu implicarea Legației Turciei din București. A trecut prin Ministerul de Interne, Jilava, Mărgineni, spitalul închisorii Văcărești, unde (se pare că) a murit în 1963.

BENCESCU Nicolae (Mircea?) – originar din Poiana Ilvei, partizan anticomunist, a murit în luptă cu trupele de Securitate în ziua de Paști 1949.

BENCULESCU I. Gheorghe – n. 8.06.1926 la Brebeni, țăran din com. Bogați, jud. Argeș. Condamnat în 1951, a murit la Poarta Albă pe 7.02.1953.

BENDER William – n. 1914, mecanic din Timișoara. Condamnat în 1948, a murit în penitenciarul Aiud pe 29.10.1951.

BENEDESCU Dumitru – condamnat, a murit la Gherla în 1960.

BENEDICT Gheorghe – n. 1919, țăran din com. Târlungeni, jud. Brașov, a murit la Aiud în 1947.

BENEKE G. Ladislau – moșier din Moacșa, jud. Covasna. A murit în închisoare în 1953.

BENESCU Dumitru – a murit în închisoarea din Gherla în 1963.

BENGOVICI I. Pavel – n. 2.05.1901 la Nădlac, jud. Arad, țăran, a fost condamnat și a murit la Poarta Albă pe 19.03.1953.

BENGULESCU I. Gheorghe – n. 8.06.1926 la Brebeni, agricultor din com. Bogați, jud. Argeș, a murit la Poarta Albă pe 7.02.1953.

BENITZ S. Ștefan – n. 1896 la Tăuteu, jud. Bihor, a fost arestat în 1945 și a murit în detenție în 1959.

BENSA Gh. Ion – n. 1896 la Coțușca, jud. Botoșani, a fost condamnat și a murit în detenție în 1959.

BENTOIU Ion – fratele lui Aurelian Benteoiu (vezi „Memoria“ nr. 2), n. 1883, profesor de limba română și greacă, fost senator național-țărănist și primar al orașului Constanța, decorat cu Legiunea de Onoare franceză. A fost arestat pe 15.08.1952, bolnav fiind, și a murit la Văcărești în același an.

BENU Stelian – n. 1898 la Pucioasa, funcționar la Sângiorz, a fost condamnat în 1950 și a murit la Aiud pe 10.07.1953.

B

Editura **Fundația Culturală MEMORIA** vă oferă următoarele titluri ce pot fi achiziționate de la sediul redacției:

Cicerone Ionițoiu, **Nicole Valéry-Grossu. O lumină în bezna exilului românesc**, 1997, 344 p., preț 35.000 lei

Adriana Georgescu, **La început a fost sfârșitul**, prefată de Monica Lovinescu, ediție îngrijită de Micaela Ghițescu, 1999, 240 p., preț 40.000 lei

Annie Samuelli, **Gratiile despărțitoare**, traducere Adina Arsenescu, ediție îngrijită de Micaela Ghițescu, 2001, 280 p., preț 75.000 lei

Nicolae Țimiraș, **Rapsodii de vacanță. Călătorie în America de Sud**, ediție îngrijită de Micaela Ghițescu, 2002, 288 p., preț 60.000 lei

Ion Șugariu, **George Bacovia. Studiu critic**, cu un cuvânt înainte de Titu Popescu, 2002, 96 p., preț 49.000 lei

Nicole Valéry-Grossu, **Hegemonia violenței – Comunism Totalitarism Ateism**, traducere din franceză de Ileana Cantuniari, Editura Duh și Adevăr, 2000, 280 p., preț 50.000 lei

Cicerone Ionițoiu, **Victimele terorii comuniste**. Dicționar literele F-G, Editura Mașina de scris, 2002, preț 150.000 lei

Cicerone Ionițoiu, **Victimele terorii comuniste**. Dicționar literele H, I, J, K, L, Editura Mașina de Scris, 2003, preț 180.000 lei.

Vladimir Bukovski, **Și se întoarce vântul**, roman autobiografic, traducere din limba rusă de Dumitru Bălan, Editura Fundația Academia Civică, 2002, preț 120.000 lei

Constantin Fântână, **Sentința**, roman, Editura Fundația Academia Civică, 2002, preț 40.000 lei

Nicolae Vlad, **Zâmbete în iad**, Editura Transilvania Expres, Brașov, 2002, preț 50.000 lei.

La sediul redacției noastre mai puteți găsi întreaga colecție a revistei **Memoria**, cea mai cunoscută publicație de cultură istorică din România.

Elevii, studenții și foștii deținuți politici, care își procură revista de la sediul redacției noastre, pe baza legitimației, beneficiază de o reducere de 30%.

Revista Memoria

Nr. 1-29.....12.000 lei

Nr. 30-32....15.000 lei

Nr. 33.....20.000 lei

Nr. 34-35....25.000 lei

Nr. 36/37....50.000 lei

Nr. 38-39....30.000 lei

Nr. 40/4160.000 lei

Nr. 42-43....35.000 lei

TALON DE COMANDĂ (decupați)

Numele

Adresa.....

.....

.....

.....

Cod..... tel.....

Doresc să primesc

.....

Data:

Semnătura.....

Pentru comenzi folosiți adresa redacției Revistei Memoria – Calea Victoriei 133, sector 1, București, tel./ fax 021/212.97.72 sau expediați talonul de comandă pe aceeași adresă și veți primi coletul prin poștă, cu plata contra ramburs.

În vederea reconstituirii universului concentraționar românesc ne adresăm foștilor deținuți politici, celor deportați sau strămutați, foștilor prizonieri, dizidenți, foștilor anchetatori, magistrați, gardieni, rudelor, prietenilor sau cunoscuților acestora, oricăror altor persoane care au avut un contact nemijlocit cu detenția politică, cu rugămintea să ne furnizeze orice date privitoare la împrejurările arestării, ancheta, procesul, condițiile deportării sau locurile de detenție, condițiile penitenței (cazare, alimentație, torturi etc.), amintiri despre ei sau despre persoanele cunoscute, ori să ne semnaleze unele evenimente mai deosebite la care au fost martori.

Fiecare mărturie trebuie să respecte cu strictețe adevărul.

Aceste date fac parte din patrimoniul moral și istoric al națiunii noastre și nu trebuie să dezertăm de la datoria de a le face publice.

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor.

MEMORIA

revista gândirii arestate

43 Editată de **FUNDAȚIA CULTURALĂ MEMORIA**
sub egida **Uniunii Scriitorilor din România**

Calea Victoriei 133 - București - 1 - 010071 - România, Telefon/Fax: (40) 21/ 212.97.72, E-mail: memoria@k.ro

Secretar de redacție – ION DRESCAN
Viziune grafică – MIRCIĂ DUMITRESCU
Tehnoredactare – OANA MATEI

Tehnoredactare copertă – ANCA IONESCU
Pre Press – RH PRINTING tel. 313.97.08
Difuzare – ELENA PASCU

Redactor coordonator – GHEORGHE DEREVENCU

Abonamente

– abonament curent (4 numere consecutive) – 40 de dolari SUA (sau echivalentul în altă valută);
– abonament de susținere – de la 100 de dolari SUA.

Pentru abonații din țară

– abonament curent (4 numere consecutive) – 140 000 lei;
– abonament de susținere – începând cu 500 000 lei.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C. Rodipet S.A. – P.O. BOX 33-57, FAX 0040-21-222.64.07 sau 222.64.39 telex 11995 – Piața Presei Libere nr. 1, sector 1 București – România.

Eventualii sponsori (de care avem atâta nevoie) sau cei care doresc să susțină material revista sau Fundația o pot face prin donații. Donațiile se pot face prin mandat poștal sau cec emis pentru Fundația Culturală Memoria, precum și prin conturile Fundației Culturale Memoria deschise la Banca Comercială (BCR), Sucursala sector 1 București, Calea Victoriei 155, bloc D1; Lei : 2511.1-1625.1/ ROL; valută: 2511.1-1625.2/ AUD; 2511.1-1625.3/ CHF; 2511.1-1625.7/USD; 2511.1-1625.8/ EURO.

ROMÂNIA

Acest număr apare cu sprijinul
parțial al Ministerului Culturii și
Cultelor din România

Tiparul executat la S.C. **LUMINA TIPO** s.r.l.
Str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București, tel./fax 210.51.90

apariție trimestrială
Nr. 2/2003

ISSN – 1220-6396